Prof. univ. dr. Raluca MIGA-BEŞTELIU

DREPT INTERNAŢIONAL PUBLIC
VOLUMUL II

Prof. univ. dr. Raluca MIGA-BEŞTELIU

DREPT INTERNAŢIONAL PUBLIC
VOLUMUL II

PRO UNIVERSITARIA
BUCUREŞTI
2012®

Editura Pro Universitaria

Bd. Iuliu Maniu nr. 7, corp A, et. 3, sector 6, Bucureşti

Redacţie: Telefon/fax: 021/314.93.13
Mobil: 0733.672.111
Email: editura@prouniversitaria.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
MIGA-BEŞTELIU, RALUCA
Drept internaţional public / Raluca Miga-Beşteliu. – Bucureşti : Pro Universitaria, 2012-
2 vol.
ISBN 978-973-129-957-0
Vol. 2. - Bibliogr. - ISBN 978-606-647-056-8

341.1/.8(100)

Obiectivele cursului

Volumul II al Cursului universitar <Drept international public>continuă examinarea unora din principalele instituţii şi structuri instituţionale prin intermediul cărora se ordonează relaţiile din societatea internaţională contemporană, oferind, în continuare, răspunsuri unor întrebări precum: Ce condiţii se cer îndeplinite pentru a stabili răspunderea internaţională a unui stat faţă de alt stat ori faţă de comunitatea internaţională în ansamblul său? Care sunt limitele recursului la forţă în dreptul internaţional contemporan? Ce opţiuni de soluţionare paşnică a diferendelor oferă statelor dreptul internţional?

Volumul de faţă se prezintă şi ca un<mic ghid> pentru întelegerea modului de constituire şi funcţionare a organizaţiilor internaţionale, ca entităţi distincte ale ordinii juridice internaţionale. Din multitudinea acestora au fost, deasemenea, selectate, pentru a ilustra diversitatea fenomenului: Organizaţia Naţiunilor Unite, Instituţiile Specializate din sistemul Naţiunilor Unite, alături de principalele Organizaţii Europene şi Euroatlantice.

Competenţe conferite

Cursul de faţă îşi propune să transmită studenţilor cunoştinţele de drept internaţional public care să le permită:

1. Cunoaşterea principalelor concepte şi instituţii cu care se operează în relaţiile externe ale statelor;

2. Determinarea trăsăturilor proceselor de soluţionare paşnică a diferendelor dintre state;

3. Determinarea conţinutului răspunderii internaţionale a statelor;

4. Capacitatea de a identifica scopurile şi competenţele diferitelor organizaţii internaţionale şi în special ale Organizaţiei Naţiunilor Unite;

5. Determinarea limitelor utilizării forţei în dreptul internaţional contemporan.

Conform fişei disciplinei, competenţele specifice acesteia sunt:

Cunoaşterea din punct de vedere ştiinţific a conţinutului instituţiilor dreptului internaţional public;

Explicarea şi interpretarea instituţiilor şi normelor dreptului internaţional public;

Explicarea procesului de formare a normelor dreptului internaţional

Explicarea relaţiei dintre dreptul internaţional si interesul naţional

Înţelegerea si interpretarea unor evenimente internaţionale in lumina dreptului internaţional

Elaborarea clauzelor unui presupus act constitutiv al unei organizaţii internaţionale;

Redactarea şi susţinerea unei pledoarii într-un proces internaţional fictiv

Dezvoltarea abilităţii de a identifica şi susţine interesul naţional într-un context internaţional dat;

Dezvoltarea abilităţii de a înţelege şi concilia puncte de vedere diferite asupra unor situaţii conflictuale;

Proiectarea, conducerea şi evaluarea activităţilor practice specifice; utilizarea unor metode, tehnici şi instrumente de investigare şi de aplicare;

Manifestarea unei atitudini pozitive şi responsabile faţă de domeniul ştiinţific;

Însuşirea unui mod de gândire logico-juridic corect.

Resurse şi mijloace de lucru

Bibliografie obligatorie

- Raluca Miga Beşteliu, *Drept internaţional public,Curs universitar,Vol I,* Ed.CH.Beck, 2007.

-B.Onica-jarka, C,Brumar, D.-A. Deteşeanu, *Drept internaţional public.Caiet de Seminar,* ed.C.H.Beck,2006

Structura cursului

Cursul este alcătuit din 7 unităţi de învaţare. De asemenea, fiecare student are obligaţia întocmirii, în fiecare semestru, a unui referat, care să aibă ca obiect tratarea unei instituţii sau teme din cadrul disciplinei. Referatul nu poate avea mai puţin de 10 pagini şi nici mai mult de 25 de pagini şi trebuie să aibă elemente de originalitate. Depunerea referatului se va face cel mai târziu la ultimul tutorial. Pentru a nu exista încălcări ale legislaţiei drepturilor de autor, studenţii vor prezenta odată cu lucrarea şi o declaraţie pe proprie răspundere că nu au adus atingere normelor juridice care protejează dreptul de autor.

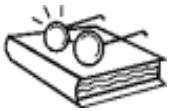

Cerinţe preliminare

Cursul nu presupune îndeplinirea niciunei cerinţe preliminare.

Durata medie de studiu individual

Pentru fiecare unitate de învăţare studentul va dedica in medie 2-3 ore de studiu.

Evaluarea

Aprecierea nivelului de pregătire a studenţilor se realizează astfel:

1. *Evaluarea parţială*, prin intermediul unei lucrări de control programate conform calendarului disciplinei (al doilea tutorial).

2. *Evaluarea finală*, prin examen la sfârşitul fiecărui semestru. Examenul este scris, iar notarea se face de la 1 la 10. Stabilirea notei finale va avea loc în felul următor:

1. Răspunsurile la examen 60%;
2. Activităţi în cadrul întâlnirilor tutoriale (referate, participări la dezbateri etc.) 20%;
3. Lucrare de control 20%;

Promovarea examenului presupune obţinerea unei note mai mari sau egale cu 5, în care trebuie să aibă o pondere de cel puţin 30% nota de la examenul propriu-zis. Studenţii care nu au obţinut cel puţin nota 3 (30%) la examenul propriu-zis nu pot promova examenul pe baza notării făcute la evaluarea parţială.

Grila de evaluare pentru examen cuprinde:

1. Două subiecte teoretice, care trebuie tratate analitic;

2. 10 teste scurte care pot cuprinde şi aplicaţii practice.

CUPRINS

Unitatea de învăţare nr. 1
RĂSPUNDEREA INTERNAŢIONALĂ A STATELOR 15
§1. Consideraţii generale 16
§2. Temeiul răspunderii internaţionale.
Faptul internaţional ilicit 17
§3. Imputabilitatea conduitei ilicite 20
§4. Conţinutul răspunderii internaţionale a statelor 21
§5. Punerea în aplicare a răspunderii internaţionale 23
§6. Răspunderea statelor pentru consecinţele prejudiciabile
rezultând din activităţi neinterzise de dreptul internaţional 25
§7. Test 26
§8. Bibliografie specifică 26

Unitatea de învăţare nr. 2
SOLUŢIONAREA PAŞNICĂ A DIFERENDELOR 28
§1. Principiul nerecurgerii la ameninţarea cu forţa
sau la folosirea forţei şi principiul soluţionării paşnice
a diferendelor internaţionale 29
§2. Mijloace diplomatice (politice) 30
§3.. Mijloacele jurisdicţionale 32
§4. Arbitrajul internaţional 33
§5. Curtea Internaţională de Justiţie 34
§6. Instanţe jurisdicţionale cu competenţă specială 37
§7. Sancţiunile în dreptul internaţional 38
§8. Test 39
§9.Bibliografie specifică 40

Unitatea de învăţare nr. 3
ORGANIZAŢII INTERNAŢIONALE
INTERGUVERNAMENTALE 41

§1. Introducere 42
§2. Elemente definitorii şi clasificări
ale organizaţiilor internaţionale interguvernamentale 43
§3. Crearea organizaţiilor internaţionale.
Personalitatea lor juridică 44
§4. Participarea la activităţile organizaţiilor internaţionale 51
§5. Structura organizaţiilor internaţionale 55
§6. Funcţionarea organizaţiilor internaţionale 61
§7. Mijloace financiare 66
§8. Test 69
§9. Bibliografie specifică 69

Unitatea de învăţare nr. 4
ORGANIZAŢIA NAŢIUNILOR UNITE (ONU) 71
§ l. Societatea Naţiunilor - precursoarea ONU 72
§2. Actele premergătoare constituirii ONU 73
§3. Scopuri şi principii 74
§4. Membrii 76
§5. Structurile ONU 77
§6. Adunarea Generală 77
§ 7. Consiliul de Securitate 81
§8. Consiliul Economic şi Social (ECOSOC) 83
§9. Consiliul de Tutelă 85
§10. Curtea Internaţională de Justiţie (CIJ) 85
§11. Secretariatul 86
§12. Test 87
§13. Bibliografie specifică 88

Unitatea de învăţare nr. 5
INSTITUŢIILE SPECIALIZATE
DIN SISTEMUL NAŢIUNILOR UNITE 89
§.1. Uniunea Poştală Universală (UPU) 90
§.2. Uniunea Internaţională a Telecomunicaţiilor (UIT) 91

§.3. Organizaţia Aviaţiei Civile Internaţionale (OACI) 92
§.4. Organizaţia Meteorologică Mondială (OMM) 93
§.5. Organizaţia Maritimă Internaţională (OMI) 94
§.6. Organizaţia Internaţională a Muncii (ILO) 95
§.7. Organizaţia Mondială a Sănătăţii (OMS) (WHO) 96
§.8. Fondul Monetar Internaţional (FMI) 96
§.9. Banca Internaţională pentru Reconstrucţie
şi Dezvoltare (IBRD) 98
§.10. Asociaţia Internaţională pentru Dezvoltare (IDA) 100
§.11. Corporaţia (Societatea) Financiară Internaţională
(CFI/SFI) 101
§.12. Agenţia Internaţională pentru Garantarea
Investiţiilor Multilaterale (MIGA) 102
§.13. Fondul Internaţional pentru Dezvoltare Agricolă (IFAD) 103
§.14. Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Educaţie,
Ştiinţă şi Cultură (UNESCO) 104
§.15. Organizaţia Mondială a Proprietăţii Intelectuale (OMPI) 105
§.16. Organizaţia Naţiunilor Unite pentru
Dezvoltare Industrială (ONUDI) 106
§.17. Organizaţia pentru Alimentaţie şi Agricultură (FAO) 107
§.18. Agenţia Internaţională pentru Energie Atomică (AIEA) 108
§19. Test 109
§20. Bibliografie specifică 110

Unitatea de învăţare nr. 6
LIMITELE UTILIZĂRII FORŢEI ÎN DREPTUL INTERNAŢIONAL CONTEMPORAN. EVOLUŢIA SISTEMULUI DE SECURITATE COLECTIVĂ CREAT DE CARTA O.N.U. 111
§.1. Principiul interzicerii recursului la forta 112
§2. Utilizarea forţei în cadrul sistemului de securitate
colectivă creat prin Carta O.N.U. 113

§3. Limitele sistemului de securitate colectivă creat
de Carta O.N.U. Soluţiile practicii 115
§4. Evoluţia operaţiunilor de menţinere a păcii 116
§5. Două situaţii particulare: legitima apărare preventivă
şi intervenţia umanitară 117
§6. Test 118
§7. Bibliografie specifică 119

Unitatea de învăţare nr. 7
ORGANIZAŢII EUROPENE ŞI EUROATLANTICE 120
§1. Consiliul Europei 121
§2. Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord – NATO
Consiliul Europei 126
§3. Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare
în Europa (OSCE) 132
§4. Test 137
§5. Bibliografie specifică 138

Unitatea de învăţare nr. 1
RĂSPUNDEREA INTERNAŢIONALĂ A STATELOR

Cuprins

§1. Consideraţii generale

§2. Temeiul răspunderii internaţionale. Faptul internaţional ilicit

§3. Imputabilitatea conduitei ilicite

§4. Conţinutul răspunderii internaţionale a statelor

§5. Punerea în aplicare a răspunderii internaţionale

§6. Răspunderea statelor pentru consecinţele prejudiciabile rezultând din activităţi neinterzise de dreptul internaţional

§7. Test

§8. Bibliografie specifică

Obiectivele unităţii de învăţare

După studiul acestei unităţi de învăţare veţi reuşi să:

da exemple de situaţii în care acţiuni sau omisiuni ale autorităţilor statului pot angaja răspunderea internaţională a respectivului stat;

- precizaţi care sunt consecinţele constatării unei vilolări grave a normelor de jus cogens;
- prezentaţi cauzele exoneratoare de răspundere;
- prezentaţi condiţiile impuse pentru valorificarea protecţiei diplomatice, oferită de un stat resortisanţilor săi.

Secţiunea I
Consideraţii generale

Răspunderea – un principiu general de drept.

Răspunderea internaţională a statelor nu poate fi interpretată ca aducând atingere suveranităţii acestora, ci, dimpotrivă, ea constituie o manifestare a personalităţii lor internaţionale.

Instituţia răspunderii internaţionale desemnează consecinţele care decurg pentru un stat din încălcarea unei obligaţii internaţionale. În viaţa internaţională, nici un stat nu trebuie să aibă posibilitatea de a acţiona în mod discreţionar: el se poate manifesta ca suveran numai în limitele dreptului internaţional.

1.2. Elementele constitutive ale răspunderii internaţionale

Elementele constitutive ale răspunderii internaţionale sunt:

(1) **conduita ilicită**, deci încălcarea unei norme de drept internaţional;

(2) **imputabilitatea** acestei conduite unui subiect de drept internaţional;

(3) **producerea unui prejudiciu**.

1.3. Evoluţia concepţiilor.

Într-o primă perioadă a evoluţiei concepţiilor referitoare la răspunderea internaţională a statelor, pentru declanşarea acesteia erau luate în considerare actele persoanelor fizice care cauzaseră prejudicii unui stat străin.

În epoca modernă, chiar până în prima jumătate a secolului XX, răspunderea statelor se transferă aproape exclusiv în domeniul protecţiei străinilor.

În perioada postbelică domeniul răspunderii internaţionale a statelor este extins şi generalizat, luându-se în considerare orice încălcări ale unor norme de drept internaţional.

De-abia în secolul al XIX-lea, în urma mai numeroaselor

arbitraje internaţionale, s-au cristalizat unele reguli cutumiare privind condiţiile de stabilire a răspunderii internaţionale a statelor.

Tentative de codificare a acestei materii au fost întreprinse, în prima jumătate a secolului XX, atât într-un cadru neoficial, cât şi sub egida Societăţii Naţiunilor.

1.4. Răspunderea organizaţiilor internaţionale.

Ţinând seama de rolul crescând al organizaţiilor internaţionale în societatea internaţională contemporană şi de importanţa domeniilor în care acestea se implică, apare firesc ca **organizaţiile**:

(i) să poată fi făcute răspunzătoare pentru activităţile pe care le desfăşoară,

(ii) să poată pretinde acoperirea eventualelor prejudicii pe care le-ar putea suferi organizaţiile sau angajaţii lor.

Regulile generale aplicabile răspunderii statelor pot fi deci transferate şi în domeniul răspunderii organizaţiilor internaţionale.

Secţiunea a 2-a
Temeiul răspunderii internaţionale. Faptul internaţional ilicit[1]

2.1. Noţiuni generale.

În legătură cu fundamentul răspunderii internaţionale, doctrina şi jurisprudenţa au oscilat între două principale concepţii:

Potrivit **art. 1** al **Proiectului de articole**, orice fapt

[1] Expresia „fapt internaţional ilicit" corespunde expresiei „fait internationalement illicite" din limba franceză şi „internationally wrongful act" din limba engleză, considerate, la rândul lor, ca acoperind cel mai bine, după cum se va vedea, atât noţiunea de acţiune, cât şi cea de omisiune.

internaţional ilicit al unui stat angajează răspunderea sa internaţională. Expresia „**răspunderea internaţională**" corespunde relaţiei juridice noi care se naşte în dreptul internaţional, în urma comiterii, de către un stat, a unui fapt internaţional ilicit.

Referitor la **conduita ilicită**, ca element constitutiv al răspunderii internaţionale, originea convenţională ori cutumiară a unei obligaţii internaţionale nu are relevanţă în stabilirea răspunderii statului care a încălcat această obligaţie[2].

2.2. Acţiune sau omisiune.

Comisia de Drept Internaţional avansează un criteriu de clasificare, în funcţie de modalităţile prin care se poate ajunge la asemenea încălcări, şi anume, printr-o **acţiune pozitivă** sau **o omisiune (abţinere)**. Pentru existenţa unui fapt internaţional ilicit trebuie întrunite deci două condiţii:

prezenţa unui comportament ce poate fi atribuit statului, conform dreptului internaţional;

violarea, prin acel comportament, a unei obligaţii internaţionale, în sarcina statului respectiv.

Potrivit art. 3 al Proiectului de articole, calificarea unui „fapt al statului" ca „internaţional ilicit" ţine de dreptul internaţional. O asemenea calificare nu este afectată de calificarea aceluiaşi fapt ca ilicit de către dreptul intern.

2.3. Împrejurări care exclud caracterul ilicit al faptului.

Împrejurările exoneratoare pot decurge din conduita victimei (consimţământul victimei, legitima apărare şi contramăsurile sau represaliile) sau pot fi independente de voinţa acesteia (forţa majoră, cazul fortuit, starea de primejdie şi starea de necesitate).

---

[2] Vezi *Annuaire CDI,* 1980, vol. II, 2-3 partie, p. 30.

a) Consimţământul victimei. Condiţii de invocare:

(1) consimţământul trebuie să fie expres şi valabil exprimat;

(2) consimţământul trebuie să fie prealabil comiterii faptului;

(3) consimţământul nu trebuie să privească încălcarea unei norme de *jus cogens.*

b) Legitima apărare. Acţiunile unui stat, neconforme cu dreptul internaţional, nu pot constitui temeiul răspunderii internaţionale a acelui stat, dacă au fost întreprinse în legitimă apărare, deci ca răspuns la actele ilicite ale altui stat îndreptate împotriva sa.

c) Contramăsurile[3] reprezintă acţiuni neconforme cu dreptul internaţional, dar legitime, întrucât sunt luate de un stat ca răspuns la o conduită ilicită a altui stat împotriva sa (art. 22 din Proiectul CDI).

d) Forţa majoră şi **cazul fortuit** reprezintă acţiuni neconforme cu obligaţiile internaţionale ale unui stat, determinate însă de intervenţia unor evenimente neprevăzute, care scapă controlului acestui stat.

e) Starea de primejdie este situaţia în care un stat decide, în mod deliberat, încălcarea unei obligaţii internaţionale, în faţa unei primejdii care ameninţă interese majore ale cetăţenilor săi.

Condiţii de invocare:

(1) Starea de primejdie trebuie să aibă un caracter extrem;

(2) Să rezulte că actul ilicit nu s-a produs ca urmare a unor manevre dolozive;

(3) Încălcarea obligaţiei internaţionale reprezintă o alternativă preferabilă în raport cu pericolul care se urmăreşte a fi evitat.

---

[3] CDI a folosit termenul de „contramăsuri", în locul celui de „represalii", întrucât acesta din urmă este mai degrabă asociat cu conceptul de sancţiuni decât cu domeniul exonerării de răspundere. Vezi *infra,* secţiunea 5.2. a acestui capitol.

f) Starea de necesitate reprezintă un ansamblu de măsuri luate de către un stat atunci când consideră că interesele sale fundamentale sunt în pericol. Condiţii de invocare:

(1) Norma încălcată să nu fie o normă de *jus cogens*;

(2) Să nu fie puse în pericol interesele vitale ale unui alt stat;

(3) Obligaţia internaţională încălcată să nu fi fost expres exclusă, prin clauzele unui tratat între cele două state, de la posibilitatea de a fi invocată ca stare de necesitate.

Nici una din dispoziţiile privind împrejurările care exclud ilicitatea unui fapt internaţional nu exclude ilicitatea oricărui fapt internaţional al unui stat, care nu este conform unei obligaţii decurgând dintr-o normă imperativă de drept internaţional.

Secţiunea a 3-a
Imputabilitatea conduitei ilicite

3.1. Actele autorităţilor publice.

Proiectul de articole privind răspunderea internaţională elaborat de Comisia de Drept Internaţional a prevăzut că fapta unui stat, potrivit dreptului internaţional, este considerată ca fiind **comportamentul oricărei autorităţi publice având acest statut potrivit dreptului intern al acestui stat, cu condiţia ca, în împrejurarea dată, să se fi acţionat în această calitate (art. 5).**

În Proiectul CDI se mai precizează că este atribuit statului comportamentul autorităţilor publice locale, abilitate de dreptul intern să exercite prerogative ale puterii publice, dacă reprezentanţii acelor autorităţi au acţionat în această calitate. Răspunderea statului poate fi angajată, aşa cum s-a menţionat, prin exerciţiul oricăreia din cele trei puteri publice – legislativă, executivă ori judecătorească.

3.2. Actele particularilor.

În principiu, statul nu este responsabil pentru conduita particularilor şi actele acestora nu-i pot fi imputate.

Cu toate acestea, răspunderea statului poate fi angajată, prin omisiune, în cazurile în care organele sale nu au luat măsurile obişnuite de diligenţă[4] pentru împiedicarea unei infracţiuni, identificarea şi pedepsirea autorului.

3.3. Actele de insurgenţă.

În cazul în care insurecţia eşuează, statul este responsabil pentru actele agenţilor săi, dar nu şi pentru actele insurgenţilor.

Dacă insurecţia este victorioasă, guvernul nou instaurat răspunde pentru toate actele comise în timpul evenimentelor, inclusiv cele ale autorităţilor înlăturate de la putere.

Secţiunea a 4-a
Conţinutul răspunderii internaţionale a statelor

4.1. Principii generale.

4.1.1. Obligaţia de a repara prejudiciul. Consecinţa juridică imediată a unui fapt internaţional ilicit este reprezentată de obligaţia de a repara prejudiciul cauzat.

4.1.2. Executarea obligaţiei violate. Art. 29 al Proiectului enunţă principiul după care consecinţele juridice ale unui fapt internaţional ilicit nu conduc şi la „ştergerea datoriei" statului responsabil de a executa obligaţia pe care a violat-o.

4.1.3. Încetarea violării. Restabilirea relaţiei juridice anterioare producerii faptului internaţional ilicit impune, înainte de toate, încetarea comportamentului ilicit şi depunerea

[4] Pentru deosebirea dintre obligaţiile de comportament (*due diligence)* şi obligaţiile de rezultat, în aprecierea caracterului ilicit al conduitei statului, a se vedea, de exemplu, A. Pellet, *Droit International Public,* PUF, 1981, p. 115.

de garanţii că actul respectiv nu se va mai repeta.

4.1.4. Repararea integrală. După încetarea comportamentului ilicit, obligaţia de a repara integral prejudiciul este a doua obligaţie generală care decurge pentru statul responsabil al comiterii unui fapt internaţional ilicit.

Statul lezat este cel care trebuie să demonstreze raportul de cauzalitate între **prejudiciu** şi **conduita ilicită**..

În general, **cauzalitatea** se apreciază conform evidenţei, bunului simţ, deducţiei logice, fiind deci vorba de o cauzalitate naturală, directă.

Prejudiciul cuprinde orice pagubă atât **materială**, cât şi **morală**, rezultând din faptul ilicit al unui stat[5].

Conduita ilicită poate afecta bunuri ori activităţi economice ale statului victimă, în care cazuri el poartă denumirea de **prejudiciu material**

Prejudiciul moral, imaterial prin natura sa, are un caracter abstract. Este prejudiciul adus onoarei şi demnităţii unui stat, suveranităţii sale.

4.1.5. Dreptul intern.

Tot ca un principiu general, notăm lipsa de relevanţă a dreptului intern pentru justificarea neexecutării obligaţiei de reparare a prejudiciului.

4.1.6. Prejudiciu direct, prejudiciu mediat. Protecţia diplomatică.

(1) Prejudiciile cauzate de un fapt ilicit pot fi **directe**, atunci când privesc statul ca atare sau un organ sau un agent al

[5] Prejudiciu, în înţelesul acestei expresii, exprimă nu numai un sens exhaustiv (pagubă materială şi morală), dar şi unul limitativ, în măsura în care exclude preocupările şi interesele unui stat care nu este atins individual de către actul de violare.

statului.

(2) Prejudiciul are caracter **mediat**, atunci când victim sunt persoane fizice sau juridice de drept intern. Doar statul naţional al victimei, în numele **protecţiei diplomatice** pe care decide să o acorde acesteia, poate să-şi asume plângerea individuală şi să o transforme într-un raport între state.

4.2. Formele de reparare a prejudiciului. Stabilirea răspunderii.

Stabilirea răspunderii, prin verificarea celor trei elemente constitutive analizate în secţiunile anterioare, are drept consecinţă şi finalitate **repararea prejudiciilor produse**.

Repararea prejudiciului se poate realiza printr-una din următoarele forme:

(1) **Restituirea în natură** (*restitutio in integrum)*.

(2) **Repararea prin echivalent (despăgubirile)**.

Este o regulă general admisă că repararea prejudiciului trebuie să includă atât **pierderea efectiv suferită** (*damnum emergens*), cât şi **câştigul nerealizat** (*lucrum cessans*).

Despăgubirile acordate includ pierderile materiale (câştig nerealizat, pensii, cheltuieli medicale etc.) şi daune nemateriale (*pretium doloris)*, cum ar fi prejudiciul moral, umilire, pierderea unei persoane apropiate etc.).

(3) **Satisfacţia** este forma specifică de reparare a unor prejudicii morale. În practică se realizează prin prezentarea de regrete sau scuze oficiale.

5.2. Contramăsuri.

Contramăsurile reprezintă acele măsuri, luate de statul lezat faţă de statul autor, ca reacţie la faptul internaţional ilicit comis de acesta din urmă.

Vorbind de contramăsuri, trebuie să le distingem de alte

trei noţiuni ce definesc acţiuni întreprinse de statele victime, în cazul încălcării unor obligaţii internaţionale, şi anume: represalii, măsuri de retorsiune şi sancţiuni.[6]

(1) Termenul de **represalii** a fost folosit pentru a desemna, de regulă, acţiuni ilicite, raportate la normele dreptului internaţional, inclusiv măsuri făcând apel la forţă, luate unilateral de către un stat, ca răspuns la o violare a drepturilor sale.

(2) Măsurile de **retorsiune**, licite din punctul de vedere al dreptului internaţional, intervin ca reacţie la un act inamical al unui stat.

(3) Termenul de **sancţiuni** este adesea folosit pentru a califica măsurile luate împotriva unui stat, autor al unei violări sau încălcări grave a unei norme sau obligaţii internaţionale, de către un singur stat sau un grup de state, sau decise de către o organizaţie internaţională.

Contramăsurile privesc numai măsurile cu caracter temporar, pe care le poate lua un stat lezat, pentru a aduce statul responsabil în situaţia de a se achita de obligaţiile care-i incumbă în virtutea răspunderii de stat. În conformitate cu practica şi jurisprudenţa mai recentă, termenul de contramăsuri desemnează acele acţiuni, care pot avea caracter general de represalii, dar nu sunt asociate unui conflict armat.[7]

---

[6] Vezi *supra*, Capitolul IX, secţiunea 8.

[7] A se vedea, printre altele, următoarele speţe: acordul privind serviciile aeriene din 27 martie 1946 între SUA şi Franţa (Nations Unies, *Recueil des sentences arbritales,* vol. XVII, 1979, p. 454), personalul diplomatic şi consular al SUA la Teheran (CIJ, *Recueil,* 1980, p. 27); Gabcikovo-Nagymaros, Ungaria c. Slovacia (CIJ, *Recueil,* 1997, p. 55, par. 82).

Secţiunea a 6-a
Răspunderea statelor pentru consecinţele prejudiciabile rezultând din activităţi neinterzise de dreptul internaţional

6.1. Consideraţii generale

Ca urmare a progreselor în domeniul ştiinţei şi tehnicii, anumite activităţi desfăşurate pe teritoriul unui stat pot produce daune pe teritoriul altor state, fără ca aceste activităţi să aibă caracter ilicit din punctul de vedere al dreptului internaţional

Gravitatea pericolului şi întinderea prejudiciilor, pe care activităţi ca acelea mai sus menţionate sunt susceptibile să le producă, au condus în dreptul internaţional, ca de altfel şi în dreptul intern, la admiterea răspunderii pentru risc.

S-au avut în vedere convenţii internaţionale intervenite în trei domenii de activitate, care prezintă un grad înalt de periculozitate[8]:

(1) **utilizările paşnice ale energiei nucleare**.

(2) **poluarea cu hidrocarburi şi alte substanţe poluante**.

(3) **lansarea de obiecte în spaţiul cosmic**.

Toate aceste activităţi au fost caracterizate prin termenul generic de „**extrem de periculoase**" („ultra hazardous activities")[9].

---

[8] Vezi, documentul *„Etude etablie par le Secretariat sur la résponsabilité internationale decoulant des activites qui ne sont par interdites par le droit international"*, în Annuaire CDI, 1985, vol. II, partea I (Doc. A/CN4/384), November, 2001.

[9] Vezi, de exemplu, C.W. Jenks, *Liability for Ultra Hazardous Activities in International Law,* în RCADI, 1996, tome I.

§7. Test

Exemple de subiecte de sinteză

1. Daţi exemple de situaţii în care acţiuni sau omisiuni ale autorităţilor legislative, executive sau judecătoreşti pot angaja răspunderea internaţională a unui stat.

2. Este prejudiciul un element al răspunderii internaţionale a statelor?

3. Care sunt particularităţile contramasurilor in dreptul raspunderii intrnationale astatelor ?

4. Daţi exemple de modalităţi de reparare a prejudiciului moral.

5. Stabiliţi care sunt asemănările şi deosebirile dintre retorsiune şi represalii.

Exemplu test tip grilă

Încălcarea unei norme de drept internaţional poate avea loc:

numai printr-o acţiune, pentru că încălcarea este un act deliberat;

numai printr-o inacţiune, pentru că normele de drept internaţional cer statelor să acţioneze;

printr-o acţiune sau printr-o omisiune, în funcţie de conduita prescrisă de normă;

printr-o acţiune şi o omisiune, statul în culpă încălcând obligaţia de a se abţine şi omiţând să revină asupra comportamentului său.

§8. Bibliografie specifică

Bibliografie obligatorie:

1. Raluca Miga Beşteliu, Drept internaţional public,Curs universitar, VolI, Ed.C.H.Beck, 2007

Jurisprudenţă

- Sentinţa arbitrală în diferendul SUA c. Franţa referitor la

„Acordul privind serviciile aeriene din 27 martie 1946 dintre SUA şi Franţa" în N.U. Recueil des Sentences Arbitrales, vol. XVII, 1979, ed. III, pag. 411.

- Cazul privind *Personalul diplomatic şi consular al SUA la Teheran*, ICJ Rep. 1980

Bibliografie facultativă:

- Comisia de Drept Internaţional a ONU- „Proiect de articole asupra răspunderii statelor", 2001

- Comisia de Drept Internaţional - „Proiect de articole privind prevenirea prejudiciului transfrontalier din activităţi periculoase", 2001

Unitatea de învăţare nr. 2
SOLUŢIONAREA PAŞNICĂ A DIFERENDELOR

Cuprins

§1. Principiul nerecurgerii la ameninţarea cu forţa sau la folosirea forţei şi principiul soluţionării paşnice a diferendelor internaţionale

§2. Mijloace diplomatice (politice)

§3.. Mijloacele jurisdicţionale

§4. Arbitrajul internaţional

§5. Curtea Internaţională de Justiţie

§6. Instanţe jurisdicţionale cu competenţă specială

§7. Sancţiunile în dreptul internaţional

§8. Test

§9.Bibliografie specifică

Obiectivele unităţii de învăţare

După studiul acestei unităţi de învăţare veţi reuşi să:

definiţi diferendul internaţional, spre deosebire de o situaţie internaţională;

- distingeţi între diferitele modalităţi de soluţionare paşnică a diferendelor;
- precizaţi cine poate supune un diferend jurisdicţiei CIJ;
- prezentaţi asemănările şi deosebirile dintre arbitraj şi jurisdicţia permanentă;
- prezentaţi sancţiunile de drept internaţional.

Secţiunea 1
Principiul nerecurgerii la ameninţarea cu forţa sau la folosirea forţei şi principiul soluţionării paşnice a diferendelor

1.1. Interzicerea utilizării forţei şi principiul soluţionării paşnice a diferendelor internaţionale.

Un principiu referitor la obligaţia soluţionării paşnice a diferendelor, considerat ca un corolar al principiului nerecurgerii la forţă, a fost afirmat odată cu intrarea în vigoare a Cartei O.N.U. Articolul 1 al Cartei („Scopul Organizaţiei") stabileşte că Organizaţia îşi propune „să înfăptuiască, prin mijloace paşnice şi în conformitate cu principiile justiţiei şi dreptului internaţional, aplanarea ori rezolvarea **diferendelor** sau **situaţiilor** cu caracter internaţional care ar putea duce la o încălcare a păcii".

Ca un prim comandament legat de reglementarea paşnică a diferendelor internaţionale este **obligaţia statelor de a soluţiona orice litigiu exclusiv prin mijloace paşnice**. Pentru realizarea acestei obligaţii de ordin general, statelor le incumbă **o obligaţie prealabilă**, şi anume obligaţia de a evita naşterea unor diferende, prin dezvoltarea unor relaţii de cooperare şi bună vecinătate care să conducă la menţinerea păcii şi securităţii internaţionale.

Reglementarea paşnică a diferendelor impune statelor părţi la diferend, ca şi altor state, o serie de obligaţii corelative, dintre care sunt de reţinut:

(1) În cursul procesului de reglementare paşnică, statele părţi la un diferend internaţional, ca şi alte state, trebuie **să se abţină de la orice act susceptibil de a agrava situaţia**.

(2) Din moment ce reglementarea paşnică s-a impus ca principiu fundamental al dreptului internaţional, ambelor părţi le revine obligaţia să soluţioneze litigiul pe cale paşnică.

(3) Se impune respectarea riguroasă a **principiului libertăţii părţilor de alegere a modalităţilor** acestei reglementări.

(4) Diferendele trebuie soluţionate „**în conformitate cu principiile de justiţie şi de drept internaţional**".

1.2. Mijloacele de reglementare paşnică. În ansamblul mijloacelor paşnice de soluţionare a diferendelor internaţionale se face distincţia între:

(a) **mijloace politice sau diplomatice**: negocierile, bunele oficii, medierea, ancheta, concilierea;

(b) **mijloace de natură jurisdicţională**: arbitrajul şi soluţionarea judiciară care în prezent se realizează de către Curtea Internaţională de Justiţie, dar şi de alte jurisdicţii internaţionale.

O distincţie ar trebui să se facă şi între **diferende „politice"** şi **diferende „juridice"**, fiecare tip de conflict fiind deci susceptibil de soluţionare printr-una din cele două principale categorii de mijloace.

Secţiunea a 2-a
Mijloace diplomatice

2.1. Consideraţii generale.

Printre mijloacele de reglementare paşnică a diferendelor, **procedurile diplomatice** sunt cel mai des folosite. Superioritatea mijloacelor diplomatice de reglementare a diferendelor se bazează pe credinţa părţilor că prin utilizarea acestor căi suveranitatea lor este mai bine apărată: **părţile sunt libere să accepte sau să refuze eventuala soluţie propusă de acesta**.

Recurgerea la **mijloacele jurisdicţionale** obligă părţile la diferend să accepte soluţia judecătorului sau arbitrului internaţional.

Mijloacele diplomatice se caracterizează prin lipsa de formalism, în sensul desfăşurării lor în afara unui cadru instituţional prestabilit.

2.2. Negocierile constituie un demers absolut necesar oricărei tentative de a reglementa un diferend.

Părţile fiind angajate în **contacte directe**, negocierile sunt considerate, în general, ca modalitatea cea mai adecvată pentru soluţionarea unui diferend.

Obiectivul negocierilor poate fi soluţionarea ca atare a diferendului sau doar clarificarea elementelor acestuia.

Regula anterioritătii negocierilor, în sensul că părţile la un diferend au obligaţia de a se angaja în negocieri înainte de a recurge la alte mijloace de soluţionare paşnică.

Regula desfăşurării negocierilor cu bună-credinţă, deci cu intenţia reală de a se ajunge la o soluţie reciproc acceptabilă.

2.3. Bunele oficii desemnează acţiunea amicală a unui terţ, care poate fi una sau mai multe persoane ori unul sau mai multe state, care intervin pentru a apropia părţile la un diferend şi a le determina să negocieze ori să reia negocierile întrerupte.

2.4. Medierea presupune o implicare mai mare a terţului în rezolvarea conflictului, a cărui intervenţie este mai activă. Mediatorul trebuie să se străduiască să facă fiecare parte să înţeleagă punctul de vedere al celeilalte şi, la momentul optim, să propună chiar **soluţii concrete** susceptibile a fi acceptate de părţi.

2.5. Ancheta internaţională este o tehnică tradiţională, cutumiară, folosită în cazurile în care există divergenţe între părţile la un diferend, asupra **situaţiei de fapt** care l-a generat.

Comisiile de anchetă se alcătuiesc dintr-un **număr impar** de membri, denumiţi **comisari**. Desfăşurarea lucrărilor

comisiilor de anchetă are **caracter contradictoriu**. Comisia de anchetă întocmeşte şi adoptă, cu majoritate de voturi, un **raport**.

Ca şi în cazul celorlalte mijloace diplomatice, **raportul** comisiei de anchetă nu este obligatoriu.

2.6. Concilierea internaţională reprezintă „un mod de reglementare a diferendelor internaţionale de orice natură, în care **o comisie, constituită de părţi**, fie cu titlu permanent, fie pentru o anumită situaţie, ca urmare a unui diferend, procedează la o examinare imparţială şi **se străduieşte să definească termenii unui aranjament, susceptibil de a fi acceptat de părţi**, ori acordă părţilor orice concurs care îi va fi cerut în vederea reglementării" (s.n.).

În ceea ce priveşte **procedura**, concilierea se desfăşoară, ca şi ancheta, prin intermediul unei **comisii**. Ea întocmeşte un **raport**, ale cărui concluzii trebuie să fie motivate, atât în fapt cât şi în drept, prin acestea propunându-se părţilor anumite „**soluţii convenabile**" pe bază de concesii reciproce. Deşi raportul **nu are forţă obligatorie** pentru părţile la diferend, de cele mai multe ori concluziile acestuia sunt avute în vedere de părţi.

Secţiunea a 3-a
Mijloacele jurisdicţionale

3.1. Consideraţii generale. Arbitrajul şi justiţia instituţionalizată se caracterizează prin câteva **elemente fundamentale ale funcţiunii jurisdicţionale**, a dreptului internaţional în general:

(a) Procedura are **caracter contradictoriu** şi trebuie să garanteze egalitatea părţilor şi dreptul lor la apărare;

(b) Ea se finalizează printr-o **hotărâre**, întemeiată pe **considerente de drept**;

(c) Hotărârea, pronunţată de un **organ independent** faţă de părţile în litigiu, este **obligatorie** pentru acestea.

Secţiunea a 4-a
Arbitrajul internaţional

Arbitrajul ar putea fi definit ca un mijloc de soluţionare paşnică a diferendelor internaţionale în cadrul căruia părţile la un diferend, printr-un acord formal, încredinţează soluţionarea diferendului unui terţ – care poate fi reprezentat de o persoană sau mai multe – şi se supun deciziei acestuia, **ca urmare a unei proceduri contencioase**, din care rezultă o hotărâre definitivă.

Arbitrajul este o **procedură mai flexibilă** decât jurisdicţia permanentă, preconstituită.

4.2. Acordul părţilor, fundament juridic al procedurii arbitrale. Consimţământul de a accepta arbitrajul poate fi dat:

Înainte de naşterea litigiului (**a priori**). Consimţământul îmbracă forma unei **clauze compromisorii** inserata într-un tratat ori intr-un tratat de arbitraj permanent.

După declanşarea litigiului (**a posteriori**). Consimţământul îmbracă în acest caz forma unui tratat între părţile la diferend, denumit **compromis**.

4.3. Rolul părţilor în procedura arbitrală. Implicarea părţilor în organizarea şi desfăşurarea acestei modalităţi de tip jurisdicţional se manifestă prin:

(1) **Alegerea organului arbitral**.

(2) **Tribunalul arbitral** este compus dintr-un număr dat de arbitri, la alegerea părţilor la diferend, care pot recurge la numirea unor arbitri de pe lista Curţii Permanente de Arbitraj, ori pot numi unul sau mai mulţi alţi arbitri.

(3) **Definirea misiunii organului arbitral**.

(4) În privinţa determinării **dreptului aplicabil**, ca regulă, tribunalul arbitral trebuie să statueze în funcţie de dreptul hotărât de părţile la diferend.

(5) **Procedura**.

4.4. Sentinţa arbitrală nu poate produce efecte decât între părţi şi se bucură de autoritatea lucrului judecat. Ea este deci **obligatorie** pentru părţi, are caracter **definitiv**, dar nu este **executorie**. Caracterul neexecutoriu al sentinţei arbitrale, spre deosebire de cel al sentinţelor instituţiilor de arbitraj din dreptul intern, îşi are temeiul în exercitarea suveranităţii de stat.

Secţiunea a 5-a
Curtea Internaţională de Justiţie

5.1. Evoluţia jurisdicţiei internaţionale permanente.

Comunitatea internaţională a fost martora primei experienţe internaţionale reale a unui sistem judiciar permanent prin constituirea **Curţii Permanente de Justiţie Internaţională** (C.P.J.I.), prevăzută a lua fiinţă de articolul 14 al Pactului Societăţii Naţiunilor.

După cel de al doilea război mondial s-a hotărât astfel crearea Curţii Internaţionale de Justiţie (C.I.J.) ca organ judiciar principal al ONU (art. 92 din Cartă) şi considerarea statutului său ca anexă a Cartei ONU, ca parte integrantă a acesteia.

5.2. Principiul caracterului facultativ al jurisdicţiei C.I.J. Statele membre O.N.U. nu sunt supuse jurisdicţiei Curţii privind un litigiu dat decât dacă au consimţit la aceasta. **Exprimarea consimţământului** statelor de a se supune jurisdicţiei C.I.J. poate avea loc **a priori**, deci înainte şi

indiferent de existenţa vreunui diferend, sau **a poteriori**, deci în cazul şi pentru soluţionarea unui anumit diferend.

(1) **Acceptarea a priori** se poate face prin două modalităţi distincte:

a) Printr-o **declaraţie unilaterală**, denumită şi „**clauză facultativă.** Acceptarea a priori a jurisdicţiei C.I.J. mai poate să rezulte din **anumite tratate bilaterale sau multilaterale**, privind soluţionarea paşnică a diferendelor, care stabilesc competenţa C.I.J.

b) Prin **clauzele compromisorii** ale unor tratate bilaterale sau multilaterale.

(2) **Acceptarea a posteriori**, deci după apariţia între două state a unui diferend, se face printr-un acord special care intervine între aceste state ce poartă denumirea de **compromis**.

5.3. Compunerea şi structura Curţii are în vedere judecătorii Curţii şi organizarea activităţii acestora.

Judecătorii permanenţi. Curtea este un corp de 15 magistraţi, aleşi pe termen de 9 ani şi care pot fi realeşi indiferent de cetăţenia lor. Prin alegerea celor 15 magistraţi va trebui „**să fie asigurată reprezentarea marilor forme de civilizaţie şi principalele sisteme juridice ale lumii**".

Judecătorii ad-hoc. Orice stat parte la un diferend supus Curţii trebuie să numească, pentru soluţionarea acelui diferend, **un judecător ad-hoc**, dacă nici unul din cei 15 judecători nu este cetăţean al său.

Camerele Curţii. În conformitate cu art. 26 din Statut, Curtea poate oricând să constituie una sau mai multe camere, alcătuite din trei sau mai mulţi judecători, pentru examinarea anumitor cauze.

- Pentru a soluţiona o anumită cauză ce prezintă un interes particular, Curtea poate să instituie, **la cererea părţilor**, o

cameră de judecată ad-hoc mai restrânsă, formată din 3-5 judecători sau poate dispune formarea anuală a unei Camere compuse din 5 judecători care să „dezbată şi să soluţioneze" cauzele care se pretează unei proceduri sumare.

5.4. Competenţa contencioasă (jurisdicţia) C.I.J.

Competenţa ***ratione personae***. Potrivit Statutului C.I.J., „Numai statele pot fi părţi în cauzele supuse Curţii". Toate statele membre ONU sunt automat, în această calitate şi membre ale Statutului Curţii. Persoanele fizice sau juridice **nu** au acces la jurisdicţia C.I.J. Organizaţiile internaţionale **nu** se pot înfăţişa în calitate de părţi în faţa Curţii.

Competenţa ***ratione materiae***. Potrivit art. 36 alin. 1 din Statutul C.I.J., în competenţa Curţii intră „toate diferendele de ordin juridic având ca obiect: a) interpretarea unui tratat; b) orice problemă de drept internaţional; c) existenţa oricărui fapt care, dacă ar fi stabilit, ar constitui încălcarea unei obligaţii internaţionale; d) natura sau întinderea reparaţiei datorate pentru încălcarea unei obligaţii internaţionale".

5.5. Dreptul aplicabil. Curtea statuează în temeiul art. 38 al Statutului său dreptul aplicabil litigiilor pe care le solutioneaza.

5.6. Regulile de procedură ale Curţii sunt expuse în capitolul III al Statutului şi în Regulamentul său de funcţionare, supus revizuirilor periodice.

5.7. Hotărârea. Soluţia este aceea pentru care optează **majoritatea** judecătorilor prezenţi. În cazul unei împărţiri egale între voturile judecătorilor, va decide votul (poziţia) Preşedintelui Curţii.

Motivarea opiniilor separate ale judecătorilor aflaţi în

minoritate, faţă de cei care au decis soluţia adoptată de Curte, se anexează la hotărârea Curţii.

Hotărârea C.I.J. este **definitivă** şi **obligatorie**.

5.8. Competenţa consultativă a C.I.J. Pe lângă faptul de a da hotărâri ca o instanţă judiciară, Curtea este împuternicită să emită şi **avize consultative**, care pot fi cerute **pentru orice problemă juridică** de Adunarea Generală sau de Consiliul de Securitate. Cu autorizarea Adunării Generale, mai pot solicita avize consultative şi alte organe O.N.U. (Consiliul Economic şi Social, Consiliul de Tutelă etc.) ca şi **instituţiile specializate**, „în probleme juridice care privesc sfera lor de activitate".

Avizele consultative ale C.I.J. **nu au caracter obligatoriu**.

Secţiunea a 6-a
Instanţe jurisdicţionale cu competenţă specială

În această categorie putem încadra instanţele jurisdicţionale create de state pentru reglementarea acelor tipuri de litigii care privesc un domeniu specializat al activităţii internaţionale şi, în anumite cazuri, un număr mai limitat de state.

Trei trăsături comune definesc natura acestor instituţii:

(a) ele pot fi sesizate (cu privire la un diferend) de către state dar şi de către particulari, persoane fizice sau juridice;

(b) nu beneficiază decât de competenţa ce le este atribuită de actul constitutiv al unei organizaţii internaţionale sau de o convenţie multilaterală;

(c) eterogenitatea dreptului aplicabil, ca o consecinţă firească a primelor două trăsături.

Dintre aceste instanţe reţinem:

6.1. Tribunalul Internaţional pentru Dreptul Mării. **Sentinţele** Tribunalului sunt **definitive** şi **obligatorii**.

6.2. Curtea de Justiţie a Comunităţilor Europene (C.J.C.E.).

6.3. Jurisdicţii administrative în sistemul Naţiunilor Unite. Este vorba de instituţiile jurisdicţionale care reglementează conflictele intervenite între instituţiile din sistemul O.N.U. şi funcţionarii sau agenţii lor.

Secţiunea a 7-a
Sancţiunile in dreptul international

În practica statelor, ca şi în doctrină, termenul de „**sancţiuni**", este, de regulă, utilizat pentru a desemna o largă gamă de reacţii ale statelor, întreprinse individual sau colectiv, îndreptate împotriva unui stat, autor al unor încălcări ale normelor sau obligaţiilor internaţionale.

Această noţiune acoperă şi **acţiunile de constrângere adoptate de organizaţiile internaţionale**, împotriva statelor membre care nu se conformează unor prevederi ale actelor lor constitutive, şi, mai ales, unele măsuri adoptate de Consiliul de Securitate al ONU împotriva unui sau unor state care, prin conduita lor, pun în pericol pacea şi securitatea internaţională (Cap. VII din Carta ONU).

7.1. Restabilirea ordinii normative prin acţiuni ale statelor. În cazul sancţiunilor aplicate direct de statul victimă, acestea pot fi considerate ca un **drept la autoapărare** al acestui stat.

Sancţiunile care se pot aplica direct de un stat împotriva altui sau altor state, în numele dreptului la autoapărare, sunt **retorsiunea** şi **represaliile**.

(1) Prin **retorsiune** se înţelege, în general, acţiunea, sau mai curând reacţia unui stat, legală din punctul de vedere al dreptului internaţional, prin care acest stat răspunde unui act inamical sau unei încălcări a dreptului internaţional de către alt stat. Actele de retorsiune au deci un caracter licit.

(2) **Represaliile** sunt acte ale unui stat care, desprinse din contextul în care se desfăşoară, ar trebui considerate ilegale, dar care pot fi justificate uneori în cazul în care acestea constituie un răspuns la conduita contrară dreptului internaţional a altui stat.

7.2. Restabilirea ordinii normative prin acţiuni ale organizaţiilor internaţionale. Dintre măsurile coercitive, aplicate prin intermediul unor organizaţii internaţionale, cele mai importante şi încărcate de consecinţe sunt acelea care se aplică în cadrul ONU, de către Consiliul de Securitate, în temeiul prerogativelor conferite acestui organ prin Capitolul VII al Cartei ONU, după cum se va arăta în cele ce urmează.

§8. Test

Exemple de subiecte de sinteză

1. Ce drepturi şi obligaţii au statele implicate într-o procedură de reglementare pe cale paşnică a unui diferend internaţional?
2. Care este distincţia între un diferend de natură politică şi unul de natură juridică?
3. Stabiliţi care sunt asemănările şi deosebirile între mijloacele politico-diplomatice şi cele jurisdicţionale de reglementare paşnică a diferendelor internaţionale.
4. Distingeţi între bunele oficii, mediere şi conciliere.
5. Prin ce se deosebeşte procedura arbitrală internaţională de procedura în faţa jurisdicţiilor internaţionale?
6. Care sunt caracteristicile sentinţei arbitrale? Dar cele ale hotărârilor Curţii Internaţionale de Justiţie?

7.Curtea Internationala de Justitie-compunere si functionare, elaborarea deciziilor

8. Modalitati de acceptare a jurisdictiei CIJ

9. Care sunt asemănările şi deosebirile între retorsiune şi represalii? Exemplificaţi.

Exemplu test tip grilă

Principiul reglementării paşnice a diferendelor presupune:

libertatea părţilor de alegere a modalităţilor acestei reglementari;

posibilitatea unui stat de a impune celuilalt un anumit mijloc de reglementare paşnică;

alegerea fie a unui mijloc diplomatic, fie a unui mijloc jurisdicţional de reglementare paşnică;

obligaţia statelor de a soluţiona diferendele dintre ele exclusiv conform normelor conţinute în tratatele încheiate intre ele.

§9. Bibliografie specifică

Bibliografie obligatorie

1. Raluca Miga Beşteliu, *Drept internaţional public.Curs universitar Vol.II,* Ed. C.H. Beck. ,2007

Jurisprudenţă

- Cazul privind *Personalul diplomatic şi consular al SUA în Teheran*, ICJ Rep. 1980

- Avizul consultativ al CIJ referitor la *Legalitatea utilizării armelor nuclearede către un stat, în timpul unui conflict armat* (solicitat de Organizaţia Mondială a Sănătăţii), ICJ Reports, 1996

Bibliografie facultativă

Bogdan Aurescu,*Sistemul jurisdicţiilor internaţionale*, Ed. C.H.Beck,2005

Unitatea de învăţare nr. 3
ORGANIZAŢII INTERNAŢIONALE INTERGUVERNAMENTALE

Cuprins

§1. Introducere
§2. Elemente definitorii şi clasificări ale organizaţiilor internaţionale interguvernamentale
§3. Crearea organizaţiilor internaţionale. Personalitatea lor juridică
§4. Participarea la activităţile organizaţiilor internaţionale
§5. Structura organizaţiilor internaţionale
§6. Funcţionarea organizaţiilor internaţionale
§7. Mijloace financiare
§8. Test
§9. Bibliografie specifică

Obiectivele unităţii de învăţare

După studiul acestei unităţi de învăţare veţi reuşi să:

prezentaţi elementele definitorii ale organizaţiilor internaţionale;

precizaţi prin ce se caracterizează personalitatea juridică internaţională a unei organizaţii internaţionale;

prezentaţi modul de înfiinţare a organizaţiilor internaţionale;

- precizaţi care sunt modalităţile de modificare a actului constitutiv al organizaţiilor internaţionale;
- enumeraţi şi să prezentaţi modalităţile de dobândire şi de pierdere a calităţii de membru într-o organizaţie internaţională.

1. Introducere

l. Evoluţie istorică

Pornindu-se de la formularea art. 2 al Convenţiei de la Viena asupra dreptului tratatelor, după care prin expresia „organizaţie internaţională" se înţelege „organizaţie interguvernamentală", termenul de „organizaţie internaţională" desemnează o asociaţie între state.

Până la primul război mondial, organizaţiile create privesc, în principal, domeniul tehnico-economic. În perioada dintre cele două războaie mondiale a luat fiinţă prima mare organizaţie politică internaţională, cu vocaţie universală – Societatea Naţiunilor. În timpul celui de al doilea război mondial şi în perioada ce i-a urmat, cea mai prolifică din punctul de vedere al constituirii de noi organizaţii internaţionale, a fost creată Organizaţia Naţiunilor Unite, şi alte 17 organizaţii ca „instituţii specializate" ale ONU. Apariţia, şi apoi, proliferarea şi diversificarea organizaţiilor internaţionale a fost determinată de o multitudine de **factori**, dintre care, trei ni se par hotărâtori:

1. necesitatea prevenirii războiului şi reglementării regulilor purtării acestuia

2. interdependenţele care apar în procesele de dezvoltare a naţiunilor.

3. efectul conjugat al noilor probleme cu care este confruntată societatea internaţională.

2. Rolul organizaţiilor internaţionale în societatea internaţională contemporană

Organizaţiile internaţionale oferă nu numai cadrul în care sunt luate deciziile de a coopera dar şi mecanismele necesare pentru transpunerea acestor decizii în acţiuni concrete.

2. Elemente definitorii şi clasificări ale organizaţiilor internaţionale interguvernamentale

l. *Definiţie. Elemente constitutive*

Pentru precizarea noţiunii de „organizaţie internaţională" vom încerca desprinderea ***elementelor sale constitutive:***

statele ca părţi contractante la constituirea unei organizaţii internaţionale; **tratatul** ca manifestare a acordului de voinţă al statelor asociate într-o

asocierea statelor în organizaţii internaţionale presupune urmărirea unor obiective sau scopuri comune.

structură instituţională proprie.

asocierea între două sau mai multe state trebuie să se stabilească şi să se desfăşoare **în baza normelor de drept internaţional**.

Efectul cumulat al elementelor constitutive înfăţişate, conferă organizaţiilor internaţionale interguvernamentale ***personalitate juridică proprie*** – de drept intern şi internaţional.

2.Clasificarea organizaţiilor internaţionale. Criterii

2.1. Compoziţie. Potrivit compoziţiei se disting:

organizaţii cu caracter sau vocaţie universală. **Caracteristici comune** ale organizaţiilor cu caracter universal:

a) Universalitatea.

b) Imperativele globalizării.

c) Eterogenitatea.

organizaţii cu caracter regional

2.2. Domeniul de activitate

organizaţii politice.

organizaţii tehnico-economice.

2.3. Structura instituţională.
organizaţii internaţionale de cooperare

Caracterul acestor organizaţii, ca organizaţii de cooperare, este relevat, în principal, de:

structura lor instituţională.
modul de luare a deciziilor.
natura hotărârilor adoptate.

organizaţiile de integrare sau supranaţionale . Teoretic, o organizaţie supra-naţională ar urma să întrunească următoarele **condiţii**:

deciziile sale să aibă forţă obligatorie pentru guvernele statelor membre şi locuitorii acestora;

să dispună de **organe proprii** în măsură a lua asemenea decizii şi, mai ales, de mijloace proprii pentru impunerea deciziilor respective;

să exercite **funcţii guvernamentale**, în mod independent, fără cooperarea guvernelor naţionale;

amendarea sau dizolvarea sa să nu se realizeze fără consimţământul organelor supranaţionale.

3. Crearea organizaţiilor internaţionale. Personalitatea lor juridică

l. *Actul constitutiv al organizaţiilor internaţionale*

Crearea unei organizaţii internaţionale se realizează printr-un **acord** între statele ce vor deveni membre. În general, actul de naştere al unei organizaţii internaţionale îmbracă forma unui **tratat multilateral**, respectiv un acord de voinţă, în **formă scrisă**, care pentru a-şi produce efectele trebuie, în general, să fie supus **ratificării** statelor părţi.

1.1. Încheierea actului constitutiv. Prin procesul „încheierii" actului constitutiv înţelegem negocierea tratatului în cauză, semnarea şi ratificarea lui, eventual formularea de rezerve la acesta şi intrarea lui în vigoare, etape care, odată parcurse, conduc la crearea unui nou subiect de drept internaţional. Etapele incheierii unui act constitutiv sunt :

1.1.1. Negocierea şi adoptarea actului constitutiv.
1.1.2. Admiterea de rezerve la actul constitutiv.
1.1.3. Intrarea în vigoare a actului constitutiv.

Spre deosebire de tratatele obişnuite, care reglementează drepturi şi obligaţii între state, actele constitutive ale organizaţiilor internaţionale creează deci noi subiecte de drept internaţional. Momentul intrării în vigoare a unui asemenea tratat marchează astfel apariţia unei noi entităţi în relaţiile internaţionale, distinctă şi independentă de statele care o compun şi care au constituit-o.

1.2. Modificarea actului constitutiv îmbracă două forme:

revizuire. Aceasta intervine atunci când se impun schimbări esenţiale în modalităţile de funcţionare a organizaţiei sau în obiectivele acesteia.

amendare. Aceasta priveşte problemele punctuale, bine precizate, de cele mai multe ori apărute ca urmare a unor dezvoltări neprevăzute în momentul elaborării actului constitutiv.

l.3. Interpretarea actului constitutiv.

Actele constitutive ale unor organizaţii internaţionale cuprind prevederi precise privind modul de soluţionare a problemelor puse de interpretarea lor. Unele includ această problemă într-o formulare generală, în dispoziţiile privind modul de reglementare a disputelor, iar cele mai multe indică

organismul căruia organizaţia sau statele membre urmează să i se adreseze în legătură cu problema interpretării.

2.Personalitatea juridică a organizaţiilor internaţionale

Organizaţia internaţională este titulară de drepturi şi obligaţii pe care le dobândeşte prin voinţa statelor. Ele dobândesc, astfel, o **personalitate juridică proprie**, distinctă de aceea a statelor care le compun şi opozabilă *erga omnes.* Personalitatea juridică a organizaţiilor internaţionale se manifestă atât în ordine internaţională cât şi în ordinea juridică internă a statelor.

2.1. Personalitatea juridică internaţională.

2.1.1. Temeiul personalităţii juridice a organizaţiilor internaţionale.

Fundamentul personalităţii internaţionale al organizaţiilor internaţionale interguvernamentale îl constituie **acordul de voinţă al statelor**.

2.1.2. Limitele personalităţii juridice internaţionale a organizaţiilor internaţionale. Organizaţiile internaţionale sunt subiecte derivate de drept internaţional. Fiind create de state, prin voinţa acestora, ele nu pot avea o personalitate juridică identică cu cea a statelor. Considerate separat, fiecare organizaţie internaţională a fost creată pentru a îndeplini funcţiuni bine determinate. Dacă aceste funcţii ca şi scopurile organizaţiilor internaţionale sunt diferite, nici drepturile şi obligaţiile acestora nu pot fi aceleaşi.

2.1.3. Opozabilitatea personalităţii juridice a organizaţiilor internaţionale priveste:

opozabilitatea faţă de statele membre.

opozabilitatea faţă de celelalte state (nemembre).

2.2. Personalitatea juridică de drept intern. Organizaţiile internaţionale îşi desfăşoară activităţile pentru realizarea scopurilor pentru care au fost constituite în teritoriul unor state. Ele intră astfel, în mod necesar, în raporturi juridice cu persoane fizice sau juridice de drept intern, din aceste state.

2.2.1. Fundamentul legal îl constituie **actul lor constitutiv**[10].

2.2.2. Opozabilitatea. Personalitatea juridică de drept intern a organizaţiilor internaţionale, decurgând din actul lor constitutiv, este opozabilă tuturor statelor membre în calitatea lor de părţi ale acestui tratat multilateral.

2.3. Aria de manifestare a personalităţii juridice a organizaţiilor internaţionale.

2.3.1. Relaţiile cu statele membre pot fi:

de ordin intern - obligaţiile născute din actul constitutiv sau alte decizii ale organizaţiei, a căror aplicare revine, în mod egal, tuturor membrilor;

de ordin extern - obligaţiile decurgând dintr-un acord special între organizaţie şi un anumit stat membru al său.

2.3.2. Relaţii cu statele nemembre.

un stat nemembru are posibilitatea de a accede la lucrările organizaţiei în calitate de **observator** sau **membru asociat**, în limitele statutelor respectivelor organizaţii.

între o organizaţie şi un stat nemembru se pot încheia **acorduri speciale**.

---

[10] Articolul 104 al Cartei Naţiunilor Unite prevede că: *„Organizaţia se bucură, pe teritoriul fiecăruia din membrii săi, de capacitatea juridică care îi este necesară pentru exercitarea funcţiilor şi atingerea scopurilor sale”.* După modelul ONU, marea majoritate a actelor constitutive ale organizaţiilor internaţionale conţin prevederi similare.

2.3.3. Relaţii cu alte organizaţii internaţionale.

Fondatorii Naţiunilor Unite au fost puşi în situaţia de a hotărî dacă să creeze o organizaţie centrală, care să acopere principalele sfere de activitate – politică, economică şi tehnică – sau să lase cooperarea în anumite domenii specializate în seama unor organizaţii independente, dar legate de ONU (spre exemplu, organizaţii independente constituite pentru diferite domenii precis determinate ale cooperării internaţionale, precum instituţiile specializate care, împreună cu ONU, formează „Sistemul Naţiunilor Unite").

Raporturile organizaţiilor din sistemul ONU comportă două aspecte principale:

raporturile instituţiilor specializate şi ale instituţiilor care acţionează ca organe ale Adunării Generale cu Organizaţia Naţiunilor Unite fac, în baza prevederilor art. 57 şi 63 din Cartă, obiectul unor acorduri speciale.

raporturile dintre organizaţiile specializate ONU sunt, de asemenea, reglementate prin acorduri speciale.

2.4. Forme de manifestare a personalităţii juridice.

2.4.1. Capacitatea de a încheia tratate[11].

În Convenţia de la Viena din 1986 privind dreptul tratatelor dintre state şi organizaţii internaţionale sau între organizaţii internaţionale, în articolul 6 se arată: „Capacitatea unei organizaţii internaţionale de a încheia tratate este guvernată de regulile acestei organizaţii".

În situaţiile în care actul constitutiv nu conţine prevederi exprese referitoare la aptitudinea organizaţiei de a încheia tratate, această calitate se poate deduce din funcţiile ce-i sunt

[11] Folosim termenul de tratate, ţinând seama de natura juridică a acestor acte, deşi, în practică, pentru desemnarea lor, se folosesc şi alte denumiri, dintre care, cea mai frecvent utilizată este cea de „acord".

atribuite în planul relaţiilor internaţionale.

2.4.2. Dreptul de legaţie. Ca şi statele, organizaţiile internaţionale au dreptul de a fi reprezentate pe lângă alte subiecte drept internaţional şi de a primi, pe lângă sediul lor, reprezentanţi ai acestora. Dreptul de legaţie îmbracă o **formă „pasivă"** (când primesc reprezentanţi ai altor subiecte de drept internaţional) sau **„activă"** (când trimit reprezentanţii lor pe lângă acestea).

Pe lângă statele membre, organizaţiile internaţionale pot avea **misiuni permanente** sau pot trimite **misiuni speciale**.

Organizaţiile internaţionale pot menţine **oficii permanente** la sediul altor organizaţii internaţionale sau pot să trimită misiuni speciale la adunările lor generale, de regulă, ca observatori la lucrările organizaţiilor respective.

2.4.3. Recunoaşterea altor subiecte de drept internaţional. Organizaţia internaţională poate recunoaşte calitatea de subiecte de drept internaţional şi altor subiectele de drept internaţional – state nemembre sau alte organizaţii internaţionale. Un nou stat membru este recunoscut de către o organizaţie internaţională prin:

- admiterea lui ca membru;
- încheierea unui acord cu acesta;
- invitarea lui la o sesiune sau conferinţă a organizaţiei.

2.4.4. Capacitatea de a prezenta reclamaţii. ONU, ca şi alte organizaţii internaţionale, pentru a-şi îndeplini funcţiile pentru care au fost constituite, trebuie să se protejeze, ca organizaţii, şi să-şi protejeze agenţii care pot suferi daune în exercitarea atribuţiilor lor. De asemenea, organizaţiile trebuie să răspundă pentru actele lor.

Având competenţă de a acţiona pe plan internaţional, o organizaţie internaţională trebuie, în mod logic, să beneficieze şi de posibilitatea de a-şi reglementa diferendele, care ar putea rezulta din activitatea sa şi care ar putea-o opune statelor sau altor organizaţii internaţionale, folosind mijloacele de reglementare a disputelor, indicate de dreptul internaţional: negociere, folosirea arbitrajului, anchetă etc.

2.4.5. Privilegii şi imunităţi. În scopul asigurării unei independenţe reale în îndeplinirea funcţiilor lor şi al garantării personalităţii lor juridice, organizaţiile internaţionale se bucură, în statele membre, de anumite privilegii şi imunităţi, a căror întindere diferă de la o organizaţie la alta.

2.5. Dizolvarea organizaţiilor internaţionale.

2.5.7. *Cauze de dizolvare.*

a) realizarea sarcinilor pentru care a fost înfiinţată;

b) schimbarea condiţiilor care au determinat constituirea organizaţiei;

c) necesitatea creării unei noi organizaţii, în locul uneia existente, cu preluarea, într-o formulă modificată, a unora din atribuţiile acesteia de către noua organizaţie.

2.5.2. Metode de dizolvare.

a) prevăzut prin propriile acte constitutive;

b) un nou tratat sau protocol pentru stabilirea unor noi organizaţii internaţionale poate anula actul constitutiv al unei vechi organizaţii, dacă este încheiat între aceiaşi parteneri şi dacă în noul tratat se prevede dizolvarea vechii organizaţii şi maniera în care aceasta se va realiza, ori se încheie un acord

separat în acest sens[12];

c) alte organisme internaţionale au fost lichidate în urma unor hotărâri ale propriilor Congrese (Adunări Generale) sau prin acorduri încheiate cu alte organizaţii internaţionale;

d) unele organizaţii internaţionale îşi pot înceta activitatea în urma deciziei tuturor statelor membre de a renunţa la calitatea de membru, determinată de schimbarea împrejurărilor politice (cum a fost cazul Tratatului de la Varşovia) sau, pur şi simplu, din lipsă de activitate.

2.5.3. Consecinţele dizolvării.

– Principalele funcţii ale vechii organizaţii pot fi preluate de noua organizaţie sau pot fi transferate altor organizaţii.

– Unele din actele juridice ale vechii organizaţii sunt anulate odată cu dizolvarea acesteia, iar altele sunt preluate de organizaţia succesoare.

– Acordurile încheiate de organizaţia dizolvată, legate de funcţionarea acesteia (schimb de informaţii, imunitate şi privilegii etc.), ca şi regulile sale de procedură, îşi vor înceta efectele.

4. Participarea la activităţile organizaţiilor internaţionale

l. *Dobândirea calităţii de membru*

1.1. Participarea la elaborarea actului constitutiv - membrii „fondatori" sau membrii „originari" ai unei organizaţii internaţionale.

1.2. Aderarea. Admiterea de noi state în calitate de membri într-o organizaţie internaţională, după constituirea acesteia, se realizează prin aderare.

[12] Într-una dintre aceste situaţii s-a aflat Institutul Internaţional de Igienă Publică (înfiinţat în 1907) care a fost încorporat, în 1946, în Organizaţia Mondială a Sănătăţii.

1.2.1. Cerinţe de bază

apartenenţa la o organizaţie deschide deseori calea aderării la alte organizaţii.

apartenenţa la o organizaţie este condiţionată de obţinerea, în prealabil, a calităţii de membru la o altă organizaţie.

apartenenţa la o anumită zonă geografică, nu conduce automat la acceptarea calităţii de membru al organizaţiilor constituite în respectiva regiune.

admiterea de noi membri într-o organizaţie internaţională presupune îndeplinirea, de către statul candidat, a unor condiţii.

1.2.2. Cerinţe procedurale

Esenţială este exprimarea consimţământului de către statul nou admis, de a deveni parte ia actul constitutiv, într-o modalitate conformă cu dispoziţiile sale constituţionale.

aderarea la o organizaţie internaţională reprezintă un act bilateral între statul candidat şi organizaţie.

instrumentele de ratificare/aprobare se depun, de către statul care aderă, la statul sau organizaţia depozitară a actului constitutiv al respectivei organizaţii.

1.3. Apariţia unor noi state

când are loc **unirea a două sau mai multe state într-un stat federal**.

când are loc **dezmembrarea în mai multe state a unui stat federal**.

2.Pierderea calităţii de membru

2.1. Retragerea voluntară.

Pentru cazurile de retragere unilaterală, sunt prevăzute, în acelaşi timp, şi termene precise de la care retragerea îşi poate produce efectele.

2.2. Excluderea. În general, excluderea unui stat dintr-o organizaţie internaţională poate fi privită dintr-o dublă perspectivă: 1) ca **sancţiune** sau 2) ca **măsură de protejare a organizaţiei**.

2.3. Dispariţia unui membru. În principiu, dispariţia unui stat ca subiect de drept internaţional conduce, în mod automat, şi la **pierderea calităţii de membru** al organizaţiilor din care făcea parte .

2.4. Dizolvarea unei organizaţii. Lichidarea unei organizaţii are ca efect logic pierderea calităţii de membru, indiferent dacă dizolvarea acesteia s-a produs cu consimţământul tuturor membrilor sau numai a majorităţii acestora, ori a fost sau nu înlocuită cu altă organizaţie.

3.*Situaţii speciale de dobândire a calităţii de membru*

În mod excepţional, **în două situaţii**, calitatea de membru al unei organizaţii s-a acordat unor *entităţi care nu îndeplinesc ansamblul atributelor statalităţii*:

1. în 1919, la sfârşitul primului război mondial, când, urmare unui proces început mai înainte, în baza căruia dominioanele britanice câştigau progresiv dreptul de a acţiona independent, Australia, Noua Zeelandă, Africa de Sud şi Canada semnează în 1919 tratatele de la Versailles, ca membre originare ale Societăţii Naţiunilor, în aceiaşi calitate le-a semnat şi India, deşi, la vremea respectivă, avea statut de colonie;

2. la sfârşitul celui de al doilea război mondial, în scopul satisfacerii dorinţei URSS de a dispune de o mai mare putere de decizie în cadrul Organizaţiei Naţiunilor Unite, Republicile Sovietice Bielorusia şi Ucraina au fost admise, alături de URSS, ca membre independente ale ONU, deşi, în acea perioadă, ele

erau entităţi statale federate ale Uniunii Sovietice.

Un fenomen mult mai obişnuit îl reprezintă **participarea unor *organizaţii internaţionale* la activităţile altor organizaţii internaţionale**

4. *Participarea la organizaţiile internaţionale a altor entităţi*

4.1. Membrii asociaţi.

Statutul de membru asociat:

- permite participarea la activităţile unei organizaţii internaţionale dar nu conferă entităţii participante drepturile de care se bucură un stat independent;

- poate interveni atunci când unul sau mai multe state dintr-o anumită zonă geografică sunt interesate să participe la activităţile unei organizaţii regionale, dintr-o altă zonă geografică, iar actul constitutiv al acesteia conferă calitatea de membru cu drepturi depline numai statelor din zonă.

Asocierea externă - acordurile prin care Comunităţile Europene urmăresc o instituţionalizare a cooperării şi a raporturilor lor comerciale şi financiare cu anumite *grupe de state terţe*.

4.2. Observatori

O organizaţie interguvernamentală poate acorda statutul de observator la lucrările sale:

1) **statelor membre ale altor organizaţii**;

2) **statelor membre ale organizaţiei, dar care nu sunt membre ale unuia din organele sale cu compoziţie restrânsă ;**

3) **mişcărilor de eliberare naţională**;

4) **altor organizaţii internaţionale.**

4.3. Consultanţi

Statutul de consultant se acordă unor *organizaţii internaţionale neguvernamentale (ONG),* a căror activitate are

tangenţă cu cea a organizaţiei interguvernamentale ce acordă acest statut.

Condiţiile pe care trebuie să le îndeplinească o organizaţie pentru a obţine statutul de consultant:

- să aibă un **sediu propriu;**

- să aibe o **cartă constitutivă**, adoptată în mod democratic, în baza căreia să fie autorizată să vorbească în numele membrilor săi.

Consultarea unor firme private este specifică organizaţiilor cu un înalt grad de specializare, cum ar fi de exemplu Uniunea Internaţională a Telecomunicaţiilor.

Consultarea unor persoane particulare, acţionând în nume propriu, deşi rar folosită, are loc în cazurile în care acestea se bucură de un prestigiu recunoscut într-un domeniu specializat interesând activitatea unei organizaţii internaţionale.

5. Structura organizaţiilor internaţionale

l. *Clasificarea organelor organizaţiilor internaţionale*

1.1. Organe principale, organe subsidiare.

1.2. Organele politice, jurisdicţionale şi administrative.

1.3. Organe plenare. Organe cu compunere restrânsă

2.1. Adunarea generală

Adunarea generală[13] este organul suprem al unei organizaţii, de la care emană orientările generale privind activitatea acesteia. **Competenţele** adunărilor generale:

să adopte, după caz, recomandări sau decizii în legătură cu cele mai importante aspecte ale activităţii organizaţiilor;

[13] Folosim termenul generic de *„adunare generală"* ca desemnând organul plenar al oricărei organizaţii internaţionale, atât din raţiuni dictate de simplificarea expunerii, cât şi datorită frecvenţei utilizării acestui termen în actele constituţionale ale organizaţiilor internaţionale.

primirea de noi membri sau excluderea, unor membri;
constituirea şi compunerea unor organe subsidiare;
alegerea membrilor organelor cu compunere restrânsă;
alegerea sau numirea directorului general;
adoptarea unor convenţii sau acorduri etc.

Compunerea adunării generale - reprezentanţii tuturor statelor membre. În principiu, statele sunt libere în desemnarea reprezentanţilor lor în adunările generale ale diverselor organizaţii internaţionale.

2.2. Adunări plenare de rang inferior. Aceste organe se constituie, în general, de către organizaţiile internaţionale ale căror acte constitutive reclamă prezenţa în organul suprem – adunarea generală – a unor reprezentanţi guvernamentali de rang înalt: şefi de stat sau de guvern sau miniştri. Organele plenare de rang inferior pot lua decizii proprii numai în cazul în care actele constitutive ale organizaţiilor respective permit acest lucru.

2.3. Adunări parlamentare. Unele organizaţii, cum ar fi Consiliul Europei, Comunităţile Europene, OSCE, şi-au creat organe proprii cu caracter parlamentar, în ideea ca voinţa generală a populaţiei statelor membre, aşa cum este exprimată în parlamentele proprii, să se poată reflecta şi în activităţile acestor organizaţii.

2.4. Comisii plenare, comitete şi grupe de lucru. Pentru a înlesni dezbaterile şi pregătirea proiectelor de decizii, adunările generale, ca organe supreme, îşi pot constitui organe subordonate –comisii, comitete sau grupe de lucru – în cadrul cărora se analizează, paralei cu lucrările din adunările plenare, diferite puncte de pe ordinea de zi sau unele aspecte ale acestora.

Organe cu compunere restrânsă

Marea majoritate a organizaţiilor internaţionale dispun, în afară de secretariate, de organe cu compoziţie restrânsă, în care nu sunt reprezentate toate ţările membre.

Constituirea unor organe neplenare decurge din cerinţele asigurării permanenţei activităţii organizaţiilor internaţionale, în perioadele dintre sesiunile organelor lor plenare – care sunt, de regulă, anuale – şi a punerii în aplicare a deciziilor acestor organe supreme.

3.1. Compoziţia organelor restrânse. În compunerea unui organ neplenar al unei organizaţii internaţionale intră un număr determinat de state, variind, în general, între o cincime până la o treime din numărul total al statelor membre. Nominalizarea statelor pentru alegeri şi alegerea acestora în organele neplenare, în special a celor cu caracter executiv, este rezultatul aplicării mai multor *principii sau criterii de reprezentare:*

3.1.1. Reprezentarea geografică echitabilă.

3.1.2. Reprezentarea echitabilă a unor interese specifice.

3.1.3. Principiul rotaţiei.

3.1.4. Numiri sau cooptări.

3.2. Competenţa organelor neplenare

a) pregătirea deciziilor pe care urmează să le ia organul plenar, cu prilejul sesiunilor sale ordinare, sau, în unele cazuri, extraordinare;

b) punerea în aplicare a acestor decizii;

c) supravegherea executării deciziilor organelor plenare de către celelalte organisme ale organizaţiilor şi, când este cazul, de către statele membre.

2.*Secretariat*

Secretariatul unei organizaţii internaţionale ar putea fi definit ca un **mecanism administrativ, acţionând în afara administra naţionale, şi complet independent de acestea, în interesul comun al tuturor statelor membre ale organizaţiei.**

2.1. Competenţa.

Competenţa secretariatului se manifestă în:

domeniul bugetar;

domeniul culegerii şi difuzării de informaţii;

pregătirea şi desfăşurarea reuniunilor organizaţiei (pregătesc studii şi alte materiale documentare, în legătură cu punctele înscrise pe agenda acestor reuniuni; uneori pot prezenta chiar propuneri referitoare la completarea agendei şi înregistrează, cât mai corect posibil, poziţiile exprimate în dezbateri de delegaţiile statelor membre, în scopul evaluării progreselor înregistrate de organizaţie, în comparaţie cu perioadele anterioare, în realizarea obiectivelor pe care şi le propune. Secretariatele întocmesc şi rapoartele anuale ale organizaţiilor);

reprezentarea organizaţie în raporturile cu statele membre şi alte entităţi (multe secretariate îndeplinesc funcţia de *depozitar* al tratatelor internaţionale încheiate sub auspiciile organizaţiei).

2.2. Conducerea secretariatelor.

Cea mai mare parte a organizaţiilor internaţionale au secretariate proprii. Conducătorul acestora poartă **titluri diferite.**

Secretarul general, directorul general sau preşedintele unei organizaţii internaţionale **reprezintă organizaţia respectivă în raporturile sale cu alte entităţi** - state sau alte organizaţii internaţionale - şi în această calitate are dreptul să încheie acorduri şi, după caz, să primească scrisorile de acreditare ale

reprezentanţilor misiunilor acreditate pe lângă respectiva organizaţie, ori să numească reprezentanţii săi în diverse state sau pe lângă alte organizaţii internaţionale.

2.3. Personalul secretariatului. Termenul care desemnează persoanele lucrând în secretariatele organizaţiilor internaţionale este aceia de „**funcţionar internaţional**'". Funcţionarul internaţional:

1) trebuie să lucreze exclusiv pentru organizaţie;

2) activitatea sa trebuie să aibă o anumită permanenţă şi continuitate;

3) el trebuie să se supună regulilor rezultând din „statutul său internaţional".

2.3.1. Numirea personalului. Ca regulă generală, funcţionarii secretariatelor organizaţiilor internaţionale sunt numiţi direct de către secretarul general al organizaţiei sau în numele său. La unele organizaţii, secretarii generali adjuncţi sau directorii generali nu sunt însă numiţi de către secretarul general sau directorul general al organizaţiei respective, ci sunt aleşi fie de către congresul general al organizaţiei fie de către organul executiv ori de către acestea împreună, cum se prevede în actele constitutive ale ONU, UNESCO, OMS şi AIEA.

În funcţie de durata şi tipul angajării, se disting trei **categorii de funcţionari**:

- **permanenţi**
- **temporari**
- **auxiliari**.

2.3.2. Obligaţii.

Obligaţiile funcţionarilor organizaţiilor internaţionale privesc:

- **modalităţile de îndeplinire a sarcinilor de serviciu**;

- comportamentul personal .

2.3.3. Privilegii şi imunităţi.

Pentru ca secretarii generali ai organizaţiilor internaţionale şi funcţionarii secretariatelor pe care aceştia le conduc să-şi îndeplinească obligaţiile, liber şi independent de orice obstrucţie sau interferenţă din afară, ei trebuie să se bucure de anumite privilegii şi imunităţi.

Temeiul acordării acestora îl constituie actele constitutive ale fiecărei organizaţii internaţionale, ca şi Convenţia cu privire la privilegiile şi imunităţile Organizaţiei Naţiunilor Unite, adoptată de Adunarea Generală a ONU la 13 februarie 1946, Convenţia cu privire la privilegiile şi imunităţile instituţiilor specializate, aprobată la 21 noiembrie 1947, precum şi acordurile de sediu dintre fiecare organizaţie şi statele gazdă, ca şi alte acorduri multilaterale sau bilaterale.

Dintre imunităţile acordate funcţionarilor internaţionali, cea mai importantă este **imunitatea de jurisdicţie**.

2.4. Sediu. Organizaţiile internaţionale, ca formă instituţionalizată de cooperare, dispun de un local propriu, în care este instalat secretariatul şi în care se desfăşoară cele mai multe din reuniunile organizaţiei. Odată cu extinderea şi diversificarea activităţilor organizaţiilor internaţionale, mai ales a celor cu caracter universal, acestea îşi deschid **birouri regionale** sau reprezentanţe în alte state decât cele de sediu.

Între statul gazdă şi organizaţia care şi-a stabilit sediul pe teritoriul său se încheie un **acord de sediu**, în baza căruia organizaţia obţine imunitate fiscală şi de jurisdicţie, ca şi o serie de privilegii şi imunităţi pentru funcţionarii săi, în raporturile cu autorităţile locale.

6. Funcţionarea organizaţiilor internaţionale

1.*Sesiuni*

1.1. Consideraţii generale. Marea majoritate a organelor plenare sau restrânse ale organizaţiilor internaţionale nu îşi desfăşoară activitatea în mod permanent: ele se reunesc periodic, iar reuniunile respective poartă numele *de sesiuni.* O sesiune are o dată oficială de deschidere şi o dată oficială de închidere. Ea se compune dintr-o serie de **reuniuni**, **şedinţe**, care se pot ţine de două sau chiar de trei ori pe zi. Sesiunile organelor plenare supreme ale organizaţiilor internaţionale sunt **ordinare** şi **extraordinare sau speciale**.

1.2. Frecvenţă şi durată.

Adunările generale ale organizaţiilor internaţionale se reunesc în sesiuni, la intervale regulate de timp, fixate în actele lor constitutive.

Organele cu compunere restrânsă, cum sunt cele cu caracter executiv care conduc activitatea curentă a organizaţiei, se reunesc la intervale mai scurte de timp, frecvenţa acestor reuniuni fiind diferită de Ia o organizaţie la alta.

1.3. Costuri.

Cheltuielile prilejuite de sesiunile organelor plenare sau cu caracter restrâns ale organizaţiilor internaţionale pot fi împărţite în două **categorii**:

a) administrative (secretariat, traduceri simultane, săli de conferinţe etc.)

b) legate de participarea la lucrări a delegaţiilor ţărilor membre (diurnă şi costul transportului).

1.4. Locul sesiunilor.

În mod obişnuit, sesiunile organelor organizaţiilor internaţionale se ţin **la sediul organizaţiilor** respective.

2.*Conducerea reuniunilor*

2.1. Preşedintele. În mod obişnuit, la fiecare sesiune se alege conducătorul lucrărilor acesteia.

Rolul preşedintelui lucrărilor unui organ al unei organizaţii internaţionale decurge nu numai din faptul că el conduce dezbaterile sesiunii respective, situaţie care îi dă dreptul să decidă asupra anumitor probleme de procedură, să iniţieze discuţii cu anumite delegaţii, în legătură cu problemele înscrise pe ordinea de zi, sau să propună, când este cazul, soluţii de compromis privind aceste probleme, dar şi ca urmare a exercitării altor funcţii, cum ar fi: numirea membrilor unor organe subordonate (comisii, grupe de lucru), mediator al diferitelor dispute, sau reprezentant al organului care 1-a ales, ori, după caz, care l-a numit.

2.2. Biroul.

În conducerea lucrărilor unei sesiuni, preşedintele este ajutat de unul sau mai mulţi **vicepreşedinţi**.

Preşedintele, vicepreşedinţii, uneori **raportorul** şi, atunci când adunarea generală sau congresul creează şi comisii plenare, preşedinţii acestora formează **biroul sesiunii**, căruia îi revine conducerea generală a acesteia.

2.3. Raportorii. De regulă, la sesiunile organelor subordonate, se alege sau se numeşte câte un raportor, a cărui misiune este să informeze organele superioare asupra stadiului lucrărilor.

3.Procedura

3.1. Ordinea de zi

Aprobarea ordinii de zi (agenda), prefigurează programul oricărei sesiuni a diferitelor organe unei organizaţii

internaţionale, marchează declanşarea lucrărilor de fond ale sesiunii respective.

3.2. Dezbaterile generale

După alegerea biroului şi aprobarea ordinii de zi, se trece la dezbaterile generale, constând în declaraţii ale şefilor de delegaţii.

3.3. Moţiuni de procedură

Moţiunile de procedură vizează **ordonarea dezbaterilor** şi menţinerea lor în limita punctelor înscrise în ordinea de zi şi a procedurilor fiecărei organizaţii. Moţiunile de procedură se introduc prin aşa-numitele **„chemări la ordine”**.

4. *Adoptarea hotărârilor*

Actele organizaţiilor internaţionale sunt desemnate printr-o serie de termeni, cum ar fi: rezoluţii, decizii, declaraţii, hotărâri, recomandări etc.

4.1. Iniţiativa

Orice decizie a unei organizaţii internaţionale este urmarea iniţiativei uneia din entităţile implicate în activitatea organizaţiei. **Guvernele statelor membre sunt principalii iniţiatori** ai actelor ce se adoptă de organizaţiile internaţionale.

4.2. Propuneri de hotărâri

Pentru a-şi defini poziţia în cadrul lucrărilor diferitelor organe ale organizaţiilor internaţionale, statele membre trebuie să cunoască, în avans, cel puţin cele mai importante propuneri ce urmează a fi dezbătute de sesiunile respective.

4.3. Modalităţi de adoptare a hotărârilor

4.3.1. Consensul

În cadrul procesului de adoptare a deciziilor în organizaţiile internaţionale, consensul apare ca o modalitate de a ajunge la un acord între membrii organizaţiei asupra unei anumite probleme, *fără ca aceasta să fie supusă la vot*.

Elemente definitorii ale consensului ca modalitate de decizie distinctă de vot:

a) constatarea unui acord general fără a se recurge la vot;

b) absenţa oricărei obiecţiuni din partea vreunui reprezentant faţă de adoptarea hotărârii;

c) nu orice observaţie formulată faţă de o anumită propunere trebuie considerată „obiecţiune", ci numai acelea pe care autorii lor le prezintă ca un *obstacol* în adoptarea unei propuneri.

4.3.2. Unanimitate

Pactul Societăţii Naţiunilor prevedea, pentru adoptarea celor mai multe dintre deciziile sale, aplicarea regulii unanimităţii[14].

4.3.3. Votul ponderat

În marea majoritate a organizaţiilor internaţionale, inclusiv ONU şi cele mai multe din instituţiile sale specializate, fiecare stat membru dispune de un vot. Există însă şi organizaţii ale căror acte constitutive conferă anumitor state membre o **putere de vot sporită**.

În general, din **criteriile de ponderare** care s-au impus, enumerăm:

mărimea populaţiei;

forţa economică şi politică, în ansamblu;

[14] Vezi art. 5 al Pactului.

mărimea venitului naţional pe locuitor;

contribuţia la capitalul sau activităţile specifice unei anumite organizaţii.

4.3.4. Majorităţi

Noţiunea de majoritate exprimă numărul de voturi necesar pentru adoptarea hotărârilor în cadrul organelor plenare sau restrânse ale unei organizaţii internaţionale, ori în cadrul unei reuniuni multilaterale (conferinţe, congres). Din acest punct de vedere distingem **patru genuri de „majorităţi"**:

- majoritate simplă;

- majoritate absolută;

- majoritate relativă;

- majoritate calificată.

Recurgerea la vot în cadrul organizaţiilor internaţionale ridică o serie întreagă de **aspecte de ordin procedural**:

- ordinea supunerii la vot. vot amendamentul care se îndepărtează cel mai mult de substanţa propunerii în cauză.

- metode de votare: votul simultan deschis, apel nominal, vot secret şi vot prin corespondenţă.

- abţinerea.

- absenţa.

5.Activităţi normative şi cvasi-normative. Valoarea juridică a hotărârilor organizaţiilor internaţionale

Temeiul juridic al activităţii normative al unor organizaţii internaţionale, dat de actele lor constitutive, este prevăzut de Convenţia de la Viena din 1969 asupra dreptului tratatelor, ale cărei dispoziţii se aplică şi *„oricărui tratat adoptat în sânul unei organizaţii internaţionale,* sub rezerva oricărei reguli pertinente a Organizaţiei".

În afară de această activitate normativă, materializată în convenţii cu forţă obligatorie ori în „coduri", „regulamente" ori

„norme", a căror aplicabilitate internaţională rezultă din acceptarea lor generală de către state, cea mai mare parte a actelor organizaţiilor internaţionale au caracter de recomandare.

Cea mai mare parte a actelor organizaţiilor internaţionale privesc însă realizarea obiectivelor organizaţiilor şi se adresează statelor membre. Aceste acte creează fie drepturi sau obligaţii concrete adresate unora sau altora din statele membre, fie reguli generale de comportament în raporturile dintre statele membre decurgând din calitatea de membru, ori dintre acestea şi organizaţie, în virtutea aceleiaşi calităţi.

6.Activităţile de control şi supraveghere

Obiectul acestor activităţi este deci, în primul rând, **verificarea executării de către state a angajamentelor internaţionale asumate în mod formal**, rezultând din prevederile instrumentelor internaţionale la care au devenit părţi. Controlul devine operaţional, are deci caracter obligatoriu, doar pentru statele care au ratificat instrumentele internaţionale în cauză şi numai atunci când aceste state recunosc competenţa în materie a mecanismului care, potrivit instrumentelor respective convenţii, pacte, acorduri), este împuternicit să exercite controlul

7. Mijloace financiare

1.*Resurse*

1.1. Contribuţii obligatorii. Practica de până acum a impus trei principii:

1. **principiul cotelor egale de contribuţie**.

2. **principiul opţiunii clasei de contribuţii**.

3. Cel mai răspândit sistem în fixarea cotei de contribuţie a statelor membre la cheltuielile organizaţiei, este **sistemul scării de repartizare**.

1.2. Contribuţii voluntare. Constituirea unei părţi din resursele unei organizaţii internaţionale pe seama contribuţiilor voluntare se întâlneşte, mai ales, în sistemul organelor ONU. Contribuţiile voluntare pot proveni de la statele membre, de la statele nemembre şi din alte surse, înţelegând prin aceasta surse private. Ca regulă, contribuţiile voluntare nu sunt incluse în bugetul ordinar al Naţiunilor Unite. Ele sunt contabilizate ca fonduri extrabugetare.

1.3. Donaţii. Există situaţii când organizaţiile internaţionale pot primi donaţii din partea unor state sau particulari. O formă specială de sprijin financiar, nerambursabil, ce poate fi echivalat cu donaţiile de provenienţă statală, o constituie transferul de fonduri de la o organizaţie internaţională la alta.

1.4. Venituri din activităţi proprii. Toate organizaţiile internaţionale obţin unele venituri din activităţi proprii. Pentru cea mai mare parte a organizaţiilor, sursele proprii de venituri joacă însă un rol minor în finanţarea activităţii acestora, care rămâne dependentă de contribuţiile obligatorii şi voluntare ale statelor membre.

2.*Cheltuieli*

Ţinând seama de destinaţia lor, cheltuielile unei, organizaţii internaţionale pot fi divizate în două mari categorii: *administrative* şi *operaţionale*.

În categoria **cheltuielilor administrative** se includ cheltuielile pentru: plata personalului, organizarea sesiunilor organelor organizaţiei, mai ales atunci când acestea nu se desfăşoară la sediul organizaţiei, plata chiriei şi a costului întreţinerii localurilor de sediu, procurarea unor echipamente şi cheltuieli generale.

În categoria **cheltuielilor operaţionale** se includ fondurile destinate de către o organizaţie pentru sprijinirea unor activităţi specifice în statele membre

3.*Buget*

În termeni generali, bugetul poate fi definit ca fiind actul juridic intern, cu forţă obligatorie, prin care organizaţiile internaţionale estimează propriile venituri şi cheltuieli, pe o perioadă determinată de timp.

3.1. Pregătirea bugetelor. Ca regulă, în cadrul oricărei organizaţii internaţionale, responsabil cu pregătirea proiectului de buget şi transmiterea lui spre aprobare organului autorizat al organizaţiei, este conducătorul administrativ al acesteia

3.2. Adoptarea. Adoptarea bugetului unei organizaţii internaţionale, în sensul aprobării lui formale, de regulă printr-o rezoluţie, se decide de către organul plenar al organizaţiei.

3.3. Execuţia bugetară. Administrarea bugetului unei organizaţii internaţionale, ca şi pregătirea acestuia incumbă conducătorului administrativ al organizaţiei, care dispune plăţile în limita sumelor aprobate şi pentru scopurile pentru care aceste sume au fost alocate. El nu este însă obligat să cheltuiască, în totalitate, sumele alocate.

3.4. Controlul execuţiei bugetare. În materie de control al execuţiei bugetare se disting două forme pe care acest control le îmbracă:

- **verificarea internă**.
- **verificarea externă**.

§8. Test

Exemple de subiecte de sinteză

Care sunt elementele definitorii ale organizaţiilor internaţionale? Prin ce se caracterizează personalitatea juridică internaţională a organizaţiilor internaţională?

Precizaţi care sunt modalităţile de modificare a actului constitutiv al organizaţiilor internaţionale?

În ce constă temeiul personalităţii juridice a organizaţiilor internaţionale?

În ce situaţii se poate manifesta apariţia unor state ca modalitate de dobândire a calităţii de membru într-o organizaţie internaţională?

Care este temeiul juridic al acordării de privilegii şi imunităţi organizaţiilor internaţionale, precum şi funcţionarilor acestora?

Realizaţi un sumar al unui act constitutiv al unei organizaţii regionale economice.

Exemplu test tip grilă

Pierderea calităţii de membru al unei organizaţii internaţionale interguvernamentale are loc:

la schimbarea guvernului statului prin revoluţie

automat la încălcarea oricărei obligaţii de drept internaţional

automat la schimbarea denumirii statului membru

prin excludere

§9. Bibliografie specifică

Bibliografie obligatorie:

R,M.Beşteliu, Drept internaţionalpublic.Curs universitar.VolII, Ed.C.h.Beck,2007

Site-ul Internet al Organizaţiei Naţiunilor Unite: http://www.un.org/

Jurisprudenţă

- Avizul consultativ al Curţii Internaţionale de Justiţie „Anumite cheltuilei ale Organizaţiei Naţiunilor Unite" – aviz consultativ al C.I.J. cu privire la interpretarea dispoziţiilor art.17 para 2 al Cartei ONU din 20 iulie 1962;

- Avizul consultativ al Curţii Internaţionale de Justiţie „Repararea prejudiciilor suferite în serviciul Naţiunilor Unite" – avizul consultativ al C.I.J. din 11 aprilie 1949;

Bibliografie facultativă:

Raluca Miga-Beşteliu, *Organizaţiile internaţionale interguvernamentale*, All Beck, ediţia a III-a, 2003;

A. Năstase, B. Aurescu, A. Jura, *Drept internaţional – Sinteze pentru examen*, 2002;

Unitatea de învăţare nr. 4
ORGANIZAŢIA NAŢIUNILOR UNITE (ONU)

Cuprins

§ l. Societatea Naţiunilor - precursoarea ONU
§2. Actele premergătoare constituirii ONU
§3. Scopuri şi principii
§4. Membrii
§5. Structurile ONU
§6. Adunarea Generală
§ 7. Consiliul de Securitate
§8. Consiliul Economic şi Social (ECOSOC)
§9. Consiliul de Tutelă
§10. Curtea Internaţională de Justiţie (CIJ)
§11. Secretariatul
§12. Test
§13. Bibliografie specifică

Obiectivele unităţii de învăţare

După studiul acestei unităţi de învăţare veţi reuşi să:

prezentaţi atribuţiile organelor principale ale ONU;

- prezentaţi, comparativ, atribuţiile Adunării Generale şi ale Consiliului de Securitate al ONU în ceea ce priveşte menţinerea păcii şi securităţii internaţionale;
- distingeţi între competenţele administrative şi cele politice ale Secretarului General al ONU.

§ l. Societatea Naţiunilor - precursoarea ONU

În 1915 ia fiinţă în SUA, la Philadelphia, **Liga pentru impunerea păcii**, organizaţie privată, ale cărei principale idei, se regăsesc în vestitele sale „14 puncte", privind organizarea păcii la sfârşitul războiului. Ultimul dintre acestea are în vedere constituirea unei Ligi a Naţiunilor.

La o săptămână după deschiderea Conferinţei de pace de la Paris (18 ianuarie 1919), s-a constituit o comisie, a cărei conducere a revenit preşedintelui SUA, W. Wilson, cu sarcina elaborării actului constitutiv al Ligii, ca parte integrantă a Tratatului de pace. Proiectul final al acestui document, denumit **Pactul Societăţii Naţiunilor**, a fost aprobat, în unanimitate, în sesiunea plenară a Conferinţei de pace din l aprilie 1919. Întrucât Pactul era inclus în Tratatul de la Versailles, ca parte a acestuia, data oficială de constituire a Societăţii Naţiunilor coincide cu intrarea în vigoare a Tratatului de pace, după ratificările necesare, şi anume **10 ianuarie 1920**.

1.1 Principalele trăsături.

Cele mai importante **scopuri** Societăţii Naţiunilor sunt legate de promovarea păcii şi prevenirea războiului. Sistemul instituit de Pact pentru menţinerea păcii se bazează pe două principii:

1) membrii Societăţii sunt de acord să respecte şi să apere integritatea teritorială şi independenţa politică a altor state; şi

2) orice război sau ameninţarea cu războiul reprezintă o problemă a întregii organizaţii.

1.2. Evaluare de ansamblu.

Privită din punctul de vedere al scopului pentru care a fost constituită (menţinerea păcii, prin reglementarea disputelor pe cale paşnică, şi prevenirea izbucnirii unui nou război), se poate

aprecia că Societatea Naţiunilor şi-a îndeplinit doar **parţial** obiectivele.

Sistemul instituit de Pact pentru reglementarea diferendelor şi-a dovedit însă slăbiciunile şi ineficienţa atunci când una din părţi la diferend a fost o mare putere.

§2. Actele premergătoare constituirii ONU

Ideea creării Organizaţiei Naţiunilor Unite este lansată oficial prin **declaraţia semnată la Moscova, la 30 octombrie 1943**, de către miniştrii de externe al SUA (Cordell Hull), URSS (V. M. Molotov) şi Marii Britanii (Anthony Eden) ambasadorul Chinei în Uniunea Sovietică (Fao Ping-Sheung).

Un moment important îl constituie lucrările **Conferinţei la nivel înalt de la Teheran (decembrie 1943),** în cadrul preşedintele SUA - F. D. Roosevelt, a prezentat planul american privind crearea unei organizaţii mondiale.

Declaraţia puterilor aliate, semnată la 12 iunie 1941 la Londra[15], reprezintă primul pas în procesul de constituire a Naţiunilor Unite.

„Carta atlantică", semnată la 14 august 1941, numele sub care este cunoscută declaraţia comună a preşedintelui SUA, F. D. Roosevelt, şi a primului ministru al Marii Britanii, W. Churchill.

Declaraţia Naţiunilor Unite a fost semnată la Washington la 1 ianuarie 1942, de reprezentanţii a 26 de naţiuni[16], care luptau împotriva puterilor Axei. La această declaraţie au aderat

---

[15] Declaraţia a fost semnată de reprezentanţi ai Australiei, Canadei, Noii Zeelande şi Marii Britanii. Ea mai poartă semnătura generalului Charles de Gaulle şi a reprezentanţilor guvernelor în exil ale Belgiei, Cehoslovaciei, Greciei, Luxemburgului, Olandei, Norvegiei, Poloniei şi Iugoslaviei.

[16] Australia, Belgia, Canada, China, Costa Rica, Cuba, Cehoslovacia, Republica Olanda, Noua Zeelandă, Nicaragua, Norvegia, Panama, Polonia, Africa Sud, Uniunea Sovietică, Marea Britanie, SUA şi Iugoslavia.

ulterior, încă 22 de state[17].

Planurile concrete pentru crearea ONU au fost trasate **Conferinţa de la Dumbarton Oaks**[18].

La **Conferinţa tripartită la nivel înalt de la Yalta**, din februarie 1945.

Conferinţa de la San Francisco, a cărei denumire oficială a fost „**Conferinţa Naţiunilor Unite privind Organizaţia Internaţională**", şi-a început lucrările la 25 aprilie 1945, cu participarea reprezentanţilor a 50 de state. Lucrările Conferinţei, care au durat două luni, au fost consacrate elaborării Cartei ONU. Textul Cartei, structurat în 19 capitole şi cuprinzând 111 articole, a fost aprobat în unanimitate în sesiunea plenară a Conferinţei, Ia 25 iunie 1945. A doua zi a avut loc ceremonia semnării[19]. Carta a intrat în vigoare patru luni mai târziu, la **24 octombrie 1945**, atunci când membrii permanenţi ai Consiliului de Securitate şi majoritatea celorlalte state semnatare au de instrumentele de ratificare.

§3. Scopuri şi principii

Organizaţia Naţiunilor Unite poate definită ca o organizaţie cu vocaţie universală, atât în ceea ce priveşte entităţile sale - state suverane - cât şi domeniile în care se implică, scopul său principal fiind menţinerea păcii şi securităţii internaţionale.

3.1. Scopuri – enunţate în articolul 1 al Cartei O.N.U.

---

[17] Mexic, Filipine, Etiopia, Irak, Brazilia, Bolivia, Iran, Columbia, Liberia, Franţa, Ecuador, Peru, Chile, Paraguay, Venezuela, Uruguay, Turcia, Egipt, Arabia Saudită, Siria, Liban. Danemarca n-a putut să semneze oficial aderarea, dar a fost considerată ca fiind alături de puterile aliate.

[18] O vilă rezidenţială în capitala SUA, şi centru de cercetări, azi muzeu.

[19] Polonia a fost invitată la Conferinţă cu condiţia ca guvernul său să fie recunoscut de toate cele 4 mari puteri. Deşi nu a participat la lucrări i s-a rezervat loc de semnătură, ca membru fondator al ONU.

1) **Menţinerea păcii şi securităţii internaţionale**.

2) **Realizarea cooperării internaţionale în domeniul economic şi social**.

3) **Realizarea cooperării internaţionale pentru promovarea şi încurajarea respectării drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale pentru toţi, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie**.

4) **Dezvoltarea de relaţii prieteneşti între naţiuni**.

5) A**lte obiective**, cum sunt: a) luarea de măsuri potrivite pentru consolidarea păcii mondiale; b) practicarea toleranţei şi convieţuirea împreună ca buni vecini; c) acţionarea organizaţiei ca centru de armonizare a eforturilor naţiunilor pentru realizarea scopurilor Cartei.

3.2. Principii – enunţate în art. 2 din Carta ONU.

Aceste principii au forţă obligatorie, ele reprezentând obligaţii fundamentale pentru orice stat membru al ONU, din momentul ratificării Cartei de către state.

Principiile cuprinse în Carta ONU, în principal în art. 2, dar şi în alte secţiuni, se constituie într-un corp de norme fundamentale, în temeiul cărora se reglementează şi funcţionarea ONU.

Aceste norme, aşa cum apar în Cartă, nu sunt în toate cazurile suficient de explicite iar, în legătură cu unele dintre ele nu sunt specificate căile punerii lor în aplicare. În aceste împrejurări, începând cu anul 1962, Adunarea Generală a ONU s-a angajat într-un proces de **codificare** a principiilor ce guvernează raporturile dintre state, conform Cartei Naţiunilor Unite. Primele documente în acest sens sunt rezoluţiile 1815[20], şi 2625[21] (p. 198 orig.).

[20] Rez. A. G. 1815 (XVII) din 18 decembrie 1962.

[21] Rez. A. G. 2625 (XXV) din 24 octombrie 1970.

§4. Membrii - dobândirea calităţii de membru al ONU s-a realizat pe două căi[22]:

prin **participarea la elaborarea actului constitutiv**; şi

prin **aderare**.

Drept urmare, s-a ajuns la stabilirea a două categorii de membri: **membrii originari** şi **membrii admişi**.

4.1. Membrii originari – această categorie (cuprinzând 51 de state) include statele care au fost invitate şi au participat în Conferinţa de la San Francisco, în cadrul căreia s-a redactat Carta ONU, ori care au semnat mai înainte, în 1942, Declaraţia Naţiunilor Unite[23]. Toate cele 51 de state declarate ca membri fundatori au ratificat Carta ONU înainte de sfârşitul anului 1945.

4.2. Aderarea. De la crearea ONU până în prezent numărul statelor care au aderat la ONU este de 140, iar împreună cu membrii originari numărul total al membrilor ONU a ajuns în prezent la 191.

Potrivit art. 4 alin. 1 al Cartei, pot deveni membri ai Naţiunilor Unite toate statele „iubitoare de pace", care „acceptă obligaţiile Cartei" şi care „după aprecierea Organizaţiei, sunt capabile şi dispuse să le îndeplinească".

4.3. Pierderea calităţii de membru ONU.

a) Retragerea voluntară.

b) Suspendarea din calitatea de membru - articolul 5 al Cartei prevede că un membru ONU poate fi suspendat din „exerciţiul drepturilor şi privilegiilor decurgând din calitatea de

---

[22] Vezi *Supra,* Cap. III, Secţiunea 1.

[23] La conferinţa de la San Francisco au participat 50 de state. Polonia, deşi n-a participat la Conferinţă, a fost inclusă în categoria membrilor fondatori ai ONU, în baza semnării Declaraţiei menţionate în 1942.

membru", în cazul în care împotriva acestuia „Consiliul de Securitate a întreprins o acţiune preventivă sau de constrângere".

Un **caz special de suspendare**, nu a calităţii de membru, ci a *exerciţiului unor drepturi,* decurgând din această calitate, este şi acela prevăzut de art. 19 ai Cartei ONU.

c) Excluderea - în conformitate cu prevederile articolului 6 al Cartei, un stat poate fi exclus din ONU atunci când „încalcă în persistent mod principiile" cuprinse în Cartă.

§5. Structurile ONU

Carta Naţiunilor Unite, în art. 7 alin. l, indică următoarele şase organe principale ale Naţiunilor Unite:

Adunarea Generală;
Consiliul de Securitate;
Consiliul Economic şi Social;
Consiliul de Tutelă;
Curtea Internaţională de Justiţie;
Secretariatul.

§6. Adunarea Generală - apare ca fiind organul care şi-a adus cea mai importantă contribuţie în a conferi ONU calitatea de „centru de armonizare" a acţiunilor statelor pentru atingerea scopurilor comune proclamate de Cartă.

6.1. Alcătuire. Potrivit art. 9 al Cartei, Adunarea Generală se compune din toţi membrii Naţiunilor Unite.

6.2. Funcţii şi competenţe - competenţele de ansamblu ale Adunării Generale sunt precizate în art. 10 al Cartei, potrivit căruia „Adunarea Generală poate discuta orice chestiuni sau cauze care intră în cadrul prezentei Carte, sau se referă la

puterile şi funcţiile vreunuia din organele prevăzute în prezenta Cartă..." şi poate face „recomandări Membrilor Naţiunilor Unite sau Consiliului de Securitate ori Membrilor Organizaţiei şi Consiliului de Securitate, în orice asemenea chestiuni sau cauze". Dintre competenţele privind funcţionarea Organizaţiei, pentru care Adunarea Generală este abilitată să acţioneze singură, menţionăm:

- **Alegerea metodelor de organizare a propriilor lucrări**;
- **Desemnarea membrilor altor organe ale ONU**;
- **Gestionarea resurselor financiare ale Organizaţiei**.

Adunarea Generală, ca organ plenar ONU, nu poate realiza anumite competenţe privind activităţile Organizaţiei decât printr-o acţiune concertată, împreună cu Consiliul de Securitate. Competenţele partajate de cele două organe privesc, pe de parte, statutul statelor membre şi, pe de altă parte, anumite funcţii elective, după cum urmează:

(a) **admiterea de noi membri** care impune recomandarea Consiliului de Securitate[24], (b) **aplicarea de sancţiuni în anumite condiţii**[25]**,** (c) **alegerea Secretarului General al ONU**, ori (d) a **judecătorilor Curţii Internaţionale de Justiţie**

- Competenţe referitoare la **statutul „teritoriilor şi popoarelor dependente".**

- În exercitarea competenţelor privitoare la **cooperarea în domeniul politic**, în conformitate cu art. 13 alin. 1. lit. a., Adunarea Generală face recomandări având drept scop „a promova cooperarea internaţională în domeniul politic şi a încuraja dezvoltarea progresivă a dreptului internaţional şi codificarea lui".

- Competenţele Adunării Generale vizează şi domeniul **drepturilor omului,** principiul respectării drepturilor omului şi

[24] Vezi art. 4 al Cartei.

[25] Vezi articolele 5 şi 6 ale Cartei privind suspendarea sau excluderea unui stat din organizaţie.

libertăţilor fundamentale fiind înscris în Carta ONU ca unul din scopurile Naţiunilor Unite[26] şi dezvoltat în art. 55 în care se arată că, în vederea creării condiţiilor de stabilitate şi de bunăstare, Naţiunile Unite „vor promova respectarea *universală* şi *efectivă* a drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale *pentru toţi* fară deosebire de rasă, sex, limbă sau religie".

În afara funcţiilor privind viaţa organizaţiei şi a celor referitoare la scopurile şi principiile Cartei, Adunarea Generală are competenţe şi exercită funcţii în domeniul **menţinerii păcii şi securităţii internaţionale**..

Un domeniu important, în care Adunării Generale îi sunt conferite competenţe prin Cartă şi în care ea exercită o serie de funcţii, este cel **economic şi social**. Înfăptuirea acestei dimensiuni revine:

- **Adunării Generale**, care potrivit art. 13, „iniţiază studii şi face recomandări" în scopul de a promova cooperarea internaţională în domeniile economic, social, cultural, al învăţământului şi sănătăţii" şi

- **Consiliului Economic şi Social**, care va acţiona sub autoritatea Adunării Generale (art. 60), activitatea activitatea ECOSOC desfăşurându-se sub autoritatea şi îndrumarea Adunării Generale.

6.3. Organizarea lucrărilor.

- Adunarea Generală, se întruneşte, de regulă, o dată pe an, în **sesiuni ordinare**, care se deschid la sediul din New York al Organizaţiei, în a treia a zi de marţi a lunii septembrie şi durează până la mijlocul lunii decembrie.

- Adunarea Generală se poate întruni şi în **sesiuni extraordinare,** atunci când împrejurările o cer.

[26] V. art. 1 alin. 3. al Cartei.

- La începutul fiecărei sesiuni anuale, Adunarea alege un Preşedinte al sesiunii, 21 Vicepreşedinţi, ca şi Preşedinţii celor şapte Comitete plenare ale Adunării Generale şi Preşedintele Comitetului de verificare a deplinelor puteri. Aceştia formează Biroul adunării (Comitetul General).

- Datorită numărului mare al punctelor înscrise pe agenda fiecărei sesiuni (peste 160 în ultimii ani), Adunarea Generală distribuie, pentru dezbatere, peste 75% din acestea între cele **şapte Comitete plenare**, în funcţie de natura problemelor de care se ocupă fiecare comitet:

6.4. Adoptarea hotărârilor.

Conform art. 18 alin. l al Cartei, „Fiecare membru al Adunării Generale dispune de un vot". În ceea ce priveşte aplicarea regulii majorităţii, Carta stabileşte o distincţie între „chestiunile importante" şi „alte chestiuni".

Carta precizează că hotărârile în „chestiunile importante" se iau cu majoritatea de **două treimi din membrii prezenţi şi votanţi**.

Asupra tuturor celorlalte probleme, hotărârile în Adunarea Generale se adoptă cu **majoritatea simplă a membrilor prezenţi şi votanţi**.

Hotărârile Adunării Generale mai pot fi adoptate, fără recurge la votul formal, **prin consens**, modalitate de decizie neprevăzută în Cartă[27].

Hotărârile acesteia au doar caracterul unor **recomandări,** deci o autoritate politică şi morală, fiind lipsite de forţă juridică obligatorie. De la această regulă fac **excepţie** hotărârile privind funcţionarea internă a organizaţiei.

[27] Vezi *supra,* Capitolul V, Secţiunea 4.

§ 7. Consiliul de Securitate

7.1. Compunere. Conform Cartei, Consiliul de Securitate cuprinde două categorii de membri: **permanenţi** şi **nepermanenţi**.

Iniţial, Consiliul cuprindea unsprezece membri: **cinci membri permanenţi**, numiţi prin Cartă - Republica China, Franţa, Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord, Statele Unite ale Americii - şi şase membri nepermanenţi. Ca urmare a unui amendament adus Cartei în 1963 (intrat în vigoare la sfârşitul anului 1965), numărul membrilor nepermanenţi a fost sporit la zece, Consiliul fiind compus, după 1965, din cincisprezece membri.

Membrii nepermanenţi ai Consiliului sunt aleşi de Adunarea Generală pe perioade de câte doi ani, în fiecare an fiind aleşi câte cinci dintre ei.

7.2. Funcţionare. Consiliul de Securitate este un **organ cu funcţionare permanentă**.

7.3. Adoptarea hotărârilor. Potrivit Cartei (art. 27), fiecare membru al Consiliului dispune de un vot. Toate hotărârile se adoptă cu o majoritate calificată de nouă voturi.

În cazul **problemelor de procedură**, majoritatea de nouă voturi poate să rezulte din voturile favorabile ale oricăror state membre ale Consiliului - membrii permanenţi sau nepermanenţi[28].

În **„toate celelalte probleme"** (probleme de fond), Carta prevede că votul afirmativ a minimum nouă membri trebuie să cuprindă şi „voturile concordante ale tuturor membrilor permanenţi" ai Consiliului.

[28] Rezultă astfel că hotărâri în probleme de procedură se pot adopta chiar cu votul afirmativ a nouă membri nepermanenţi ai Consiliului.

Abţinerea de la vot a unui stat membru permanent, nu a fost interpretată ca un vot negativ. De asemenea, **absenţa reprezentantului unui membru permanent de la vot**, a fost asimilată cu abţinerea acestuia.

7.4. Competenţe.

În temeiul art. 24 al Cartei, care conferă Consiliului de Securitate răspunderea principală în **menţinerea păcii şi securităţii internaţionale**. În acest cadru, atribuţiile Consiliului sunt grupate, de Carta ONU, în trei capitole distincte: Cap. VI - atribuţii în soluţionarea paşnică a diferendelor internaţionale; Cap. VII - atribuţii în cazul unor „ameninţări împotriva păcii", „încălcări ale păcii" şi „acte de agresiune", care impun măsuri de constrângere, fără folosirea forţei urmate ori cu folosirea acesteia; Cap. VIII - atribuţii în raporturile dintre ONU şi organizaţii ori acorduri regionale, având ca obiect menţinerea păcii şi securităţii într-o anumită regiune geografică.

Consiliul de Securitate a dezvoltat în practică anumite modalităţi concrete de intervenţie, neprevăzute expres în textul Cartei, cunoscute sub denumirea generică de **„operaţiuni de menţinere a păcii".**

Carta ONU mai conferă Consiliului de Securitate o serie de **atribuţii legate de funcţionarea în ansamblu a organizaţiei**:

A. Competenţe în domeniul soluţionării paşnice a diferendelor (Cap. VI al Cartei).

B. În cazurile în care Consiliul constată însă existenţa unor situaţii pe care le califică drept: (1) „o ameninţare împotriva păcii", (2) „o încălcare a păcii", sau (3) „un act de agresiune", în temeiul dispoziţiilor **Capitolului VII al Cartei,** acest organ ONU este autorizat să adopte **rezoluţii cu valoare obligatorie,** prin care dispune măsuri mergând până la utilizarea forţei armate.

C. Competenţe în legătură cu mecanismul de intervenţie pentru menţinerea păcii şi securităţii internaţionale, cunoscut, aşa cum s-a arătat, sub denumirea de **„Operaţiuni de menţinere a păcii".** Iniţial, acestea au fost identificate ca operaţiuni pentru restabilirea păcii, cu posibilitatea de a utiliza personal militar, dar fără puterea de a recurge la mijloacele de constrângere prevăzute de Cap. VII al Cartei.

După sfârşitul războiului rece, organizarea şi modalităţile de desfăşurare a Operaţiunilor ONU de menţinere a păcii înregistrează anumite noi trăsături.

În documentul cunoscut sub denumirea de „Agenda pentru pace"[29], Secretarul General identifică următoarele patru categorii de activităţi şi tipuri de operaţiuni de menţinere a păcii:

- **diplomaţia preventivă**;
- **restabilirea păcii (peace-making)**;
- **menţinerea păcii (peace-keeping)**;
- **consolidarea păcii (peace-building)**.

§8. Consiliul Economic şi Social (ECOSOC)

Potrivit Cartei, Consiliul Economic şi Social este cel de al treilea organ principal al ONU, care, **sub autoritatea Adunării Generale,** coordonează activităţile economice şi sociale desfăşurate în sistemul Naţiunilor Unite.

8.1. Compunere. ECOSOC este un organ cu compunere restrânsă, numărând 54 de membri.

8.2. Funcţionare şi adoptarea hotărârilor. În general, ECOSOC desfăşoară anual:

- o sesiune principală (4-5 săptămâni) care are loc,

[29] Vezi Doc. A/47-277 din 17 iunie 1992.

alternativ, la New York şi Geneva, în care sunt dezbătute probleme economice şi sociale din competenţa ECOSOC iar statele sunt reprezentate, de regulă, la nivel de miniştri şi alţi înalţi funcţionari.

- două sesiuni cu caracter organizatoric, la New York.

Toate deciziile („rezoluţii") se adoptă cu majoritatea simplă de voturi a membrilor prezenţi şi votanţi, fiecare stat membru dispunând de un singur vot.

8.3. Competenţele. Prin acest organ se realizează implicarea ONU în domeniile economic, social, cultural, al educaţiei şi al sănătăţii publice, precum şi în domeniul ocrotirii drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale pentru toţi.

A. ECOSOC reprezintă, un **forum central de dezbateri** a problemelor economice şi sociale globale şi de **formulare a unor politici şi recomandări** în aceste domenii, adresate statelor membre şi organelor ONU sau instituţiilor specializate din sistemul Naţiunilor Unite. Pentru îndeplinirea acestor funcţii, Consiliul Economic şi Social are dreptul de a înfiinţa **organe subsidiare**, temporare sau permanente.

B. ECOSOC funcţionează ca **centrul de coordonare al activităţilor desfăşurate de instituţiile specializate din sistemul Naţiunilor Unite**[30]. Pentru îndeplinirea atribuţiilor sale, Consiliul Economic Social este abilitat, prin Carta ONU, **să consulte organizaţiile internaţionale neguvernamentale** (ONG), care activează în domenii ce intră în competenţa sa[31] şi posedă experienţă şi cunoştinţe tehnice ce îi pot fi utile.

[30] Vezi art. 57 şi 63 al Cartei ONU.

[31] Vezi art. 71 al Cartei ONU.

§9. Consiliul de Tutelă

Obiectul de bază al sistemului de tutelă instituit de Carta ONU consta în promovarea progresului politic, economic şi social al teritoriilor sub tutelă şi evoluţia lor progresivă spre autoguvernare sau independenţă. Pentru atingerea acestui obiectiv, Carta prevede încheierea unor **acorduri individuale de tutelă,** aprobate de Adunarea Generală, care să indice condiţiile în care teritoriul urma să fie administrat, cât şi autoritatea care să asigure administrarea.

După anul 1993, în urma referendumului organizat în teritoriul Palan, al cărui popor a ales asocierea liberă cu SUA, sistemul de tutelă instituit de Cartă nu se mai aplică nici unui teritoriu, consecinţă, Consiliul de Tutelă, prin amendarea regulilor sale procedură, a decis să se întâlnească „dacă şi atunci când împrejurările o vor impune".

§10. Curtea Internaţională de Justiţie (CIJ)

Potrivit art. 92 al Cartei, Curtea Internaţională de Justiţie este „organul judiciar principal al Naţiunilor Unite". Statutul său este parte integrantă a Cartei Naţiunilor Unite. Toţi membrii ONU sunt *ipso facto* părţi la statutul Curţii.

10.1. Compunere.

CIJ este un organ cu caracter restrâns. Ea este compusă „dintr-un corp de judecători independenţi"[32].

Curtea este astfel formată din 15 judecători, aleşi de Adunarea Generală şi Consiliul de Securitate, fiecare din aceste organe votând în mod independent.

10.2. Competenţa Curţii. Dintre Curtea poate fi sesizată cu probleme de ordin juridic, exercitând două competenţe diferite:

[32] Vezi art. 2 al Statutului CIJ.

1) **Competenţa contencioasă** a CIJ poate fi privită din două puncte de vedere: al materiei supuse jurisdicţiei sale *(ratione materiae)* şi al subiectelor care au acces la jurisdicţia CIJ *(ratione personae).*

2) **Competenţa consultativă** a CIJ decurge din calitatea sa de organ principal al ONU (art. 7) şi locul ce-i revine, potrivit Cartei, în sistemul Naţiunilor Unite.

10.3. Funcţionare.

La fiecare trei ani Curtea alege **un birou** compus dintr-un preşedinte şi doi vicepreşedinţi.

În judecarea cauzelor supuse soluţionării sale, Curtea se întruneşte în sesiune plenară. La cererea părţilor, se pot constitui unităţi mai mici, denumite „camere".

Curtea este asistată de **Grefă**, condusă de un grefier ales de Curte pentru o perioadă de 7 ani.

§11. Secretariatul

A. Secretarul General. Secretarul General al ONU este ales de Adunarea Generală, la propunerea Consiliului de Securitate. Potrivit Cartei, atribuţiile Secretarului General ai ONU două laturi ale activităţii acestei organizaţii: administrativă şi politică.

Pe **plan administrativ**, conform articolului 97 al Secretarul General este „cel mai înalt funcţionar administrativ al Organizaţiei". Categorii de funcţii administrative:

- **funcţiile administrative şi executive de ordin general**,
- **atribuţiile în domeniul financiar**
- **atribuţii de înregistrare a tuturor tratatelor** încheiate de statele membre ONU.

Rolul politic al Secretarului General al ONU se întemeiază, în primul rând, pe competenţele ce i-au fost atribuite în această direcţie prin Cartă.

B. Secretariatul.

Activitatea curentă a ONU este dusă de un **corp de funcţionari internaţionali** numiţi de Secretarul General care, aşa cum s-a arătat, are competenţă exclusivă în acea materie. Secretariatul ONU include funcţionari internaţionali lucrând la sediul central al Organizaţiei (New Yok), ca şi angajaţi la organele subordonate ale ONU, inclusiv comisiile economice regionale.

§12. Test

Exemple de subiecte de sinteză

1. Realizaţi o prezentare comparativă a Societăţii Naţiunilor şi a Organizaţiei Naţiunilor Unite din punctul de vedere al structurii funcţionale a acestor organizaţii.

2. Prezentaţi comparativ atribuţiile Adunării Generale şi a Consiliului de Securitate al O.N.U. în ceea ce priveşte menţinerea păcii şi securităţii internaţionale.

3. Explicaţi semnificaţia frazei: „Operaţiunile de menţinere a păcii reprezintă capitolul VI şi jumătate al Cartei" (atribuită Secretarului General al O.N.U. Dag Hammerskjöld).

4. Realizaţi un referat cu tema: „Dreptul de veto în cadrul Consiliului de Securitate al O.N.U.".

5. Are Curtea Internaţională de Justiţie competenţa de a se pronunţa asupra legalităţii rezoluţiilor Consiliului de Securitate al O.N.U.? Argumentaţi.

Exemplu test tip grilă

Printre funcţiile Secretarului General al ONU nu se numără:
adoptarea bugetului anual al ONU;
prezentarea raportului anual privind activitatea ONU;
organizarea sesiunilor organelor ONU;
executarea rezoluţiilor organelor ONU.

§13. Bibliografie specifică

Bibliografie obligatorie

- R.Miga Beşteliu, *Drept internaţional public.Curs universitar.Vol.II,* Ed.C.H.Beck,2007

- Site-ul Internet al Organizaţiei Naţiunilor Unite: http://www.un.org/

Jurisprudenţă

- Avizul consultativ al Curţii Internaţionale de Justiţie *„Anumite cheltuilei ale Organizaţiei Naţiunilor Unite"* – aviz consultativ al C.I.J. cu privire la interpretarea dispoziţiilor art.17 para 2 al Cartei ONU din 20 iulie 1962;

-Avizul consultativ al Curţii Internaţionale de Justiţie *„Repararea prejudiciilor suferite în serviciul Naţiunilor Unite"* – avizul consultativ al C.I.J. din 11 aprilie 1949;

-Cazul privind *Chestiuni referitoare la interpretarea şi aplicarea Convenţiei de la Montreal din 1971 rezultând din incidentul aerian de la Lockerbie (1992 – 2003)*

disponibile pe Internet la adresa: http://www.icj-cij.org/icjwww/idecisions.html

Bibliografie facultativă

Raluca Miga-Beşteliu, *Organizaţiile internaţionale interguvernamentale*, All Beck, ediţia a III-a, 2003

- A. Năstase, B. Aurescu, A. Jura, *Drept internaţional – Sinteze pentru examen*, C>H.Beck,2009;

Unitatea de învăţare nr. 5
INSTITUŢIILE SPECIALIZATE DIN SISTEMUL NAŢIUNILOR UNITE

Cuprins

§.1. Uniunea Poştală Universală (UPU)
§.2. Uniunea Internaţională a Telecomunicaţiilor (UIT)
§.3. Organizaţia Aviaţiei Civile Internaţionale (OACI)
§.4. Organizaţia Meteorologică Mondială (OMM)
§.5. Organizaţia Maritimă Internaţională (OMI)
§.6. Organizaţia Internaţională a Muncii (ILO)
§.7. Organizaţia Mondială a Sănătăţii (OMS) (WHO)
§.8. Fondul Monetar Internaţional (FMI)
§.9. Banca Internaţională pentru Reconstrucţie şi Dezvoltare (IBRD)
§.10. Asociaţia Internaţională pentru Dezvoltare (IDA)
§.11. Corporaţia (Societatea) Financiară Internaţională (CFI/SFI)
§.12. Agenţia Internaţională pentru Garantarea Investiţiilor Multilaterale (MIGA)
§.13. Fondul Internaţional pentru Dezvoltare Agricolă (IFAD)
§.14. Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Educaţie, Ştiinţă şi Cultură (UNESCO)
§.15. Organizaţia Mondială a Proprietăţii Intelectuale (OMPI)
§.16. Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Dezvoltare Industrială (ONUDI)
§.17. Organizaţia pentru Alimentaţie şi Agricultură (FAO)
§.18. Agenţia Internaţională pentru Energie Atomică (AIEA)
§19. Test
§20. Bibliografie specifică

Obiectivele unităţii de învăţare

După studiul acestei unităţi de învăţare veţi reuşi să:

prezentaţi legătura dintre insituţiile specializate din sistemul ONU şi această organizaţie internaţională;

- analizaţi instituţiile specializate din punctul de vedere al structurii, obiectivelor şi activităţii specifice;
- prezentaţi criteriile de clasificare a instituţiilor specializate, din punct de vedere al domeniilor în care acestea sunt competente.

Articolul 57 din Cap. IX al Cartei stabileşte că „Diferitele *instituţii specializate. înfiinţate* prin *acorduri interguvernamentale* şi având, potrivit statutelor lor, largi atribuţii internaţionale în domeniile economic, social, cultural, al învăţământului, sănătăţii şi alte domenii conexe, vor fi puse în legătură cu Naţiunile Unite în conformitate cu dispoziţiile articolului 63 (s.n.)".

Conform articolului 63, Consiliul Economic şi Social este organul principal al ONU prin intermediul căruia organizaţia mondială coordonează activitatea instituţiilor specializate şi se sprijină pe acestea în realizarea obiectivelor sale în domeniile economic, social, cultural etc.

1. Uniunea Poştală Universală (UPU)

Creata in septembrie 1874, prin Tratatul de la Berna privind crearea unei Uniuni Generale a Postelor, tratat care a intrat in vigoare la 1 iulie1875, aceasta organizatie dobandeste numele actual in urma Congresului de la Paris din 1878.

La l iulie 1948, UPU a devenit instituţie specializată a ONU cu sediul la Berna.

1.Obiective

- să asigure organizarea şi perfecţionarea serviciilor poştale;
- să dezvolte cooperarea internaţională în acest domeniu;
- să ofere asistenţă tehnică poştală, la cererea ţărilor membre.

2.Activităţi

Potrivit actului constitutiv, fiecare stat membru al UPU este de acord să transmită poşta tuturor celorlalte membre, prin cele mai bune mijloace folosite pentru propriile servicii poştale.

3.Structură

Structura UPU cuprinde 4 organe: Congresul, Consiliul executiv, Consiliul consultativ de studii poştale şi Biroul Internaţional.

2. Uniunea Internaţională a Telecomunicaţiilor (UIT)

În 1932, la Conferinţa de la Madrid, s-a creat, prin convenţia adoptată (Convenţia internaţională a telecomunicaţiilor), Uniunea Internaţională a Telecomunicaţiilor. Actuala Constituţie (act constitutiv) a Uniunii Internaţionale a Telecomunicaţiilor şi o nouă Convenţie au intrat în vigoare la l iulie 1994.

În anul 1947, printr-un acord încheiat cu Naţiunile Unite, UIT devine instituţie specializată ONU, cu sediul la Geneva.

1.Obiective

În conformitate cu dispoziţiile actului său constitutiv (Constituţia), Uniunea internaţională a telecomunicaţiilor urmăreşte in principal menţinerea şi lărgirea cooperării internaţionale între statele membre în vederea îmbunătăţirii şi folosirii raţionale a telecomunicaţiilor.

2.*Activităţi*

UIT adoptă reglementări ce guvernează toate utilizările terestre şi aeriene ale spectrului frecvenţelor, precum şi folosirea orbitei sateliţilor geostaţionari, în baza cărora statele îşi armonizează legislaţiile lor naţionale.

3.*Structură*

Structura UIT este una complexă, si cuprinde:

- *Conferinţa plenipotenţiarilor..*
- *Consiliul UIT*.
- *Organe permanente.*
- *Secretariatul*.
- *Sectorul radiocomunicaţiilor*.
- *Sectorul de standardizare a telecomunicaţiilor*.
- *Sectorul dezvoltării telecomunicaţiilor*.

3. Organizaţia Aviaţiei Civile Internaţionale (OACI)

Prin semnarea Convenţiei privind aviatia civila internationala, la 7 decembrie 1944, s-a creat Organizaţia Aviaţiei Civile Internaţionale (OACI). Această organizaţie a devenit instituţie specializată a ONU, în baza acordului special intervenit între cele două organizaţii, aprobat la 14 decembrie 1946 de Adunarea generală a ONU şi la 13 mai 1947 de către Adunarea OACI. Ea are sediul în oraşul canadian Montreal.

1.*Obiective*

Conform actului său constitutiv, Organizaţia Aviaţiei Civile Internaţionale urmăreşte in principal să promoveze o asemenea dezvoltare a transportului internaţional care să permită expansiunea ordonată şi în condiţii de securitate a aviaţiei civile internaţionale.

2.*Activităţi*

În realizarea obiectivelor sale, OACI desfăşoară, în primul rând activităţi normative, elaborand astfel mai multe convenţii asupra unor probleme.

3.*Structura*

Organele principale ale OACI sunt: Adunarea, Consiliul, secondat de o Comisie şi cinci Comitete, Secretariatul şi 3 Birouri regionale.

- *Adunarea*.
- *Consiliul*.
- *Secretariatul*.
- Birourile regionale din Africa, America Latină şi Europa asigură cooperarea strânsă a OACI cu organizaţiile regionale de aviaţie civilă.

4. Organizaţia Meteorologică Mondială (OMM)

Succesoare a Organizaţiei Meteorologice Internaţionale (OMI), organizaţie neguvernamentală, constituită în anul 1873, actuala organizatie a fost creata în anul 1947 prin Convenţia meteorologică mondială. Organizaţia a devenit instituţie specializată a ONU în anul 1951, cu sediul OMM în oraşul Geneva.

1.*Obiective*

OMM a fost creată în vederea coordonării, standardizării şi îmbunătăţirii activităţii serviciilor meteorologice naţionale şi încurajării unui schimb eficient de informaţii meteorologice şi conexe acestora, între statele membre.

2.*Activităţi*

Activităţile OMM se materializează într-un număr însemnat de programme.

.

3.*Structură*

Potrivit art. 4 al Convenţiei Organizaţiei Meteorologice Mondiale, OMM cuprinde:

a) Congresul meteorologic mondial (numit, în continuare, congres);

b) Consiliul executiv;

c) Asociaţiile meteorologice regionale (numite, mai departe, Asociaţii regionale);

d) Comisiile tehnice;

e) Secretariatul.

5. Organizaţia Maritimă Internaţională (OMI)

Organizaţia Maritimă Internaţională (denumită iniţial Organizaţia Maritimă Consultativă Internaţională) a fost creată prin Convenţia privind constituirea acesteia de la Geneva din anul 1948.

1.*Obiectivul*

OMI urmăreşte să asigure instituirea unui sistem de colaborare şi schimb de informaţii între guverne în domeniul reglementărilor guvernamentale privind orice fel de probleme tehnice legate de navigaţia comercială internaţională.

2.Activităţi

OMI pregăteşte convenţii internaţionale, recomandări, coduri de conduită şi alte materiale privind aspectele tehnice ale navigaţiei problemelor maritime adiacente.

3.Structură

Structura OMI cuprinde: Adunarea, Consiliul, Secretariatul şi patru Comitete.

6. Organizaţia Internaţională a Muncii (ILO)[33]

Organizaţia Internaţională a Muncii este una din cele trei instituţii specializate ale ONU - alături de Organizaţia Mondială a sănătăţii şi Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Educaţie, Ştiinţă şi Cultură - al căror obiectiv fundamental este protecţia şi bunăstarea fiinţelor umane.

Creată prin Tratatul de la Versailles, Organizaţia Internaţională a Muncii avea deja la bază principiul *reprezentării tripartite:* guvern, patronat, muncitori. În anul 1946, OIM a devenit prima agenţie specializată a ONU, cu sediul la Geneva.

1.Obiective

Principalul obiectiv al OIM este de a contribui la stabilirea unei păci durabile prin promovarea justiţiei sociale şi a stabilităţii economice şi sociale şi îmbunătăţirii, prin acţiuni internaţionale, a condiţiilor de muncă şi a nivelului de viaţă al muncitorilor.

2.Activităţi

Activităţile OIM sunt canalizate în trei direcţii principale: adoptarea de *norme internaţionale* privind condiţiile de viaţă şi de muncă ale lucrătorilor şi urmărirea aplicării lor; adoptarea de *programe* privind folosirea forţei de muncă şi combaterea şomajului ca şi pentru cooperare tehnică; *cercetare, studii,* documentare şi informare.

3.Structură

Una din trăsăturile distinctive ale OIM o reprezintă compunerea sa *tripartită.* Ea reuneşte, la nivelul organelor de decizie, reprezentanţii guvernelor, patronilor şi muncitorilor. Principalele organe ale OIM sunt: Conferinţa internaţională a

[33] Conform denumirii în limba engleză *(International Labour Organisation).*

muncii, Consiliul de administraţie şi Biroul internaţional al muncii.

7. Organizaţia Mondială a Sănătăţii (OMS) (WHO)[34]

Consiliul Economic şi Social al ONU a convocat la New York în iunie şi iulie 1946, conferinţa internaţională care a adoptat Constituţia Organizaţiei Mondiale a Sănătăţii (OMS). Preambulul acesteia prevede statutul de instituţie specializată a ONU. Sediul OMS este la Geneva.

1.Obiective

Scopul acestei organizaţii „este să ducă toate popoarele la cel mai înalt grad de sănătate".

2.Activităţi

OMS ajută ţările membre în acţiunile acestora de întărire şi dezvoltare a propriilor sisteme de sănătate, oferindu-le servicii pentru construirea unor instituţii medicale, ajutoare în medicamente de bază ori echipamente, precum şi promovând cercetări, în diverse domenii

3.Structură
Adunarea mondială a sănătăţii.
Consiliul executiv.
Secretariatul.

8. Fondul Monetar Internaţional (FMI)[35]

Fondul Monetar Internaţional a luat fiinţă în urma lucrărilor Conferinţei monetare şi financiare a Naţiunilor Unite

[34] Conform denumirii în limba engleză *(World Health Organisation).*

[35] IMF (International Monetary Fund) după iniţialele denumirii în limba engleză.

ţinută, în iulie 1944, la Bretton Woods, în statul american New Hampshire. Conferinţa de la Bretton Woods, la lucrările căreia au participat 49 de state, a elaborat „Acordurile" de constituire a FMI şi Băncii Internaţionale pentru Reconstrucţie şi Dezvoltare (BIRD) pe care statele participante le-au semnat, la 22 iulie 1944. Aceste acorduri au intrat în vigoare Ia 27 decembrie 1945.

FMI şi-a început activitatea operaţională în mai 1946 având sediul la Washington D.C., capitala SUA.

1.*Obiective*

În politicile şi deciziile sale, FMI trebuie in principal să promoveze cooperarea monetară internaţională prin asigurarea, pe o bază permanentă, a mecanismelor necesare de colaborare şi consultare în problemele monetare internaţionale.

2.*Membrii*

Cu toate că FMI are statut de instituţie specializată a Naţiunilor Unite, calitatea unui stat de membru al acestei organizaţii nu implică calitatea de membru al ONU.

3.*Resurse financiare*

Fiecare ţară membră a FMI trebuie să contribuie la resursele financiare ale Organizaţiei cu o anumită sumă, denumită *cotă de subscripţie,* care este exprimată în echivalent DST. În afara resurselor proprii, provenind din subscripţiile statelor membre, FMI poate recurge şi la resurse împrumutate.

4.*Activităţi*

Activitatea FMI ca *instituţie internaţională de credit* este foarte complexă, atât din punct de vedere al formelor pe care o îmbracă, dar şi al gradului de condiţionalitate ori al rolului jucat de creditele Fondului în atitudinea pieţei financiare

internaţionale faţă de ţările beneficiare de fonduri acordate de FMI.

Odată cu scăderea relativă a ponderii FMI ca furnizor de credite, asistăm la intensificarea rolului său de *centru internaţional de cooperare, consultare şi asistenţă financiară.* Orice apel la resursele FMI presupune înainte de aprobarea cererii de resurse, la consultări ale conducerii FMI cu reprezentanţii statului solicitant.

5.Organizare

Structura organizatorică a FMI cuprinde mai multe eşaloane.

La eşalonul superior se găseşte *Consiliul Guvernatorilor*.

Consiliul executiv (sau Consiliul de Administraţie) reprezintă al doilea eşalon în structura organizatorică a FMI.

A treia treaptă în structura organizatorică a FMI cuprinde *directorul general* şi personalul angajat permanent.

În cadrul FMI funcţionează, ca organ consultativ intern, „Comitetul interimar al Consiliului Guvernatorilor" (*Comitetul interimar)*.

9. Banca Internaţională pentru Reconstrucţie şi Dezvoltare (IBRD)[36]

Banca Internaţională pentru Reconstrucţie şi Dezvoltare, cunoscută şi sub denumirea de „Banca Mondială", este cea de a doua instituţie financiară pilon, alături de FMI, constituită în urma Conferinţei monetare şi financiare a Naţiunilor Unite, ţinută Ia Bretton Woods în SUA, în perioada 1-22 iulie 1944. BIRD şi-a început activitatea la 25 iunie 1946 odată cu lansarea subscripţiilor la capital, iar în noiembrie 1947, Adunarea

[36] I.B.R.D. *(International Bank for Reconstruction and Development)* iniţialele în limba engleză.

Generală a ONU a acordat BIRD, statutul de instituţie specializată a Naţiunilor Unite, în conformitate cu articolul 57 al Cartei ONU. În acelaşi timp, i s-a recunoscut dreptul de a desfăşura o activitate independentă.

1.Scopuri - Obiective

Se pot reţine, ca orientare fundamentala a activităţii BIRD participarea la reconstrucţia economiilor ţărilor membre distruse de război şi sprijinirea tranziţiei economiei acestora de la economia de război la economia de pace si sprijinirea investiţiilor private de capital.

2.Membri

Ca şi în cazul FMI, calitatea de membru BIRD nu este condiţionată de apartenenţa la ONU. Ea este însă condiţionată de apartenenţa la FMI: orice ţară poate adera la BIRD numai dacă este membru al Fondului.

3.Capital. Resurse financiare

Ca şi în cazul FMI, resursele financiare ale BIRD provin două surse principale:

contribuţiile la capital ale statelor membre;

resurse atrase;

beneficiul său net care provine, în principal, din dobânzile şi comisioanele percepute la împrumuturile acordate.

4.Structură

Conducerea activităţii Băncii Internaţionale pentru Reconstrucţie şi Dezvoltare, se desfăşoară pe trei niveluri:

- *Consiliul Guvernatorilor*.
- *Consiliul Directorilor executivi* (Consiliul de Administraţie).
- *Preşedintele BIRD* şi personalul Băncii.

5.Activităţi

Banca Mondială poate fi considerată deopotrivă organism de investiţii în vederea dezvoltării, organism financiar, dar şi de consultare şi cooperare internaţională a ţărilor membre.

10. Asociaţia Internaţională pentru Dezvoltare (IDA)[37]

Asociaţia Internaţională pentru Dezvoltare a fost creată în anul 1960 ca instituţie afiliată Băncii Mondiale (BIRD). În sistemul de organizaţii al Naţiunilor Unite, AID are statut de instituţie specializată.

Beneficiarii creditelor AID sunt ţările în curs de dezvoltare cel mai puţin avansate.

1.*Obiective*

În esenţă, AID urmăreşte să promoveze dezvoltarea economică, creşterea productivităţii şi ridicarea nivelului de viaţă în ţările în curs de dezvoltare, membre ale organizaţiei, prin disponibilizarea unor mijloace financiare în condiţii favorabile.

2.Membri

Calitatea de membru al AID este condiţionată de statutul de membru al BIRD, care trebuie obţinut anterior aderării la AID.

3.Activităţi

Creditele de dezvoltare acordate de AID sunt însoţite de condiţii deosebit de favorabile ţărilor primitoare.

[37] Conform denumirii în limba engleză *International Development Association* (IDA).

4.*Structură*

Administrarea AID este încredinţată Băncii Mondiale. Organele de conducere ale acesteia - Consiliul guvernatorilor, Consilii directorilor executivi şi Preşedintele - îndeplinesc, din oficiu, aceleaşi funcţii şi pentru AID.

5.*Resurse*

Principalele resurse financiare ale AID provin din contribuţiile (donaţiile) ţărilor dezvoltate, iar în ultima perioadă de timp şi ale ţărilor membre din cea de a doua categorie. Alte intrări de capital provin din plata ratelor scadente la creditele acordate, transfer din profitul net al BIRD, unele operaţii financiare proprii şi subscripţia în valută convertibilă a ţările membre.

11. Corporaţia (Societatea) Financiară Internaţională (CFI/SFI)[38]

Corporaţia Financiară Internaţională, creată în anul 1950, deşi strâns asociată cu Banca Mondială, este o organizaţie independentă, atât din punct de vedere instituţional cât şi financiar.

1.*Obiective*

În esenţă, obiectivul fundamental al CFI este promovarea creşterii economice în ţările în curs de dezvoltare membre ale organizaţiei prin încurajarea investiţiilor private.

2.*Membri*

Ca şi în cazul AID, calitatea de membru al CFI este condiţionată de calitatea de membru al BIRD.

[38] Conform denumirii în limba engleză (International Financial Corporation - IFC).

3.Activităţi

Principala formă pe care o îmbracă activitatea CFI o constituie finanţarea unor proiecte de investiţii.

4.Structură

Principalele organe de conducere ale CFI sunt Consiliul guvernatorilor şi Consiliul de administraţie.

Preşedinte al CFI este, de asemenea, din oficiu preşedintele Băncii Mondiale.

12. Agenţia Internaţională pentru Garantarea Investiţiilor Multilaterale (MIGA)[39]

Agenţia Multilaterală de Garantare a Investiţiilor a fost creată prin Convenţia privind înfiinţarea MIGA, aprobată de reuniunea Consiliului Guvernatorilor Băncii Mondiale din 1985, şi intrată în vigoare în aprilie 1988. Deşi afiliată BIRD, din punct de vedere instituţional şi financiar, MIGA este o instituţie independentă, în sistemul organismelor ONU este considerată instituţie specializată.

1.*Obiective*

MIGA urmăreşte încurajarea fluxului de investiţii străine din ţările industrializate către ţările în curs de dezvoltare membre precum şi a fluxului de investiţii între ţările în curs de dezvoltare şi protejarea investiţiilor contra riscurilor necomerciale.

2.Membri

Calitatea de membru MIGA este condiţionată de calitatea de membru BIRD. Membrii MIGA sunt împărţiţi în două grupe: ţări exportatoare de capital şi importatoare de capital.

[39] Conform denumirii în limba engleză (Multilateral Investment Guarantee Agency).

3.Atribuţii şi activităţi

Activitatea principală a MIGA se concentrează în domeniul garantării investiţiilor împotriva riscurilor necomerciale. Pe lângă activitatea de asigurare MIGA desfăşoară activitate de promovare a investiţiilor în ţările în curs de dezvoltare.

4.Structură

Organul de conducere al Agenţiei este *Consiliul Guvernatorilor*.

Organul executiv este *Comitetul directorilor*.. Comitetul directorilor sau, în alţi termeni, Consiliul de administraţie este prezidat de preşedintele Băncii Mondiale.

13. Fondul Internaţional pentru Dezvoltare Agricolă (IFAD)[40]

Fondul internaţional pentru dezvoltare agricolă a fost creat în 1976 la iniţiativa Consiliului mondial al alimentaţiei[41].

1.Obiective

FIDA este specializată în finanţarea unor proiecte destinate ameliorării unor situaţii în ţările cele mai sărace, create de marile probleme ale momentului: criza alimentară, deşertificarea şi eroziunea solului.

---

[40] Conform denumirii în limba engleză *(International Fund for Agricultural Development).*

[41] Consiliul mondial al alimentaţiei, care a luat fiinţă ca urmare a deciziilor Conferinţei mondiale privind alimentaţia din 1974, este compus din 36 de membri aleşi de Adunarea Generală a ONU, la propunerea ECOSOC. Este un organ politic care supraveghează activitatea celor aproximativ 35 de organizaţii din sistemul ONU care se ocupă de alimentaţie. El nu desfăşoară activităţi operaţionale ci încearcă să stabilească o politică coerentă de eradicare a foamei şi subnutriţiei.

2.Membri

Membrii FIDA se împart în trei categorii:

a) Categoria I, ţările industrializate membre ale OCDE (22 ţări dezvoltate);

b) Categoria II, ţări exportatoare de petrol (12 ţări membre ale OPEC);

c) Categoria III-a, ţări în curs de dezvoltare neexportatoare de petrol (l23 ţări).

3.Structură

Structura organizatorică a FIDA prezintă două organe conducătoare - Consiliul guvernatorilor şi Consiliul de administraţie - şi un secretariat, condus de un preşedinte.

4.Activităţi

În general, FIDA acordă împrumuturi în condiţii de favoare sau cu o dobândă joasă, dar oferă şi fonduri în condiţiile pieţii sau similare acestora.

14. Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Educaţie, Ştiinţă şi Cultură (UNESCO)[42]

Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Educaţie, Ştiinţă şi Cultură a luat fiinţă în noiembrie 1946, în urma ratificării Convenţiei pentru crearea acestei organizaţii.

1.Obiective

Obiectivul fundamental al UNESCO este de a contribui la instaurarea şi menţinerea păcii în lume, prin promovarea colaborării dintre naţiuni în domeniile educaţiei, ştiinţei, culturii şi comunicaţiilor, cultivând respectul universal pentru dreptate şi

[42] Conform denumirii în limba engleză *(United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation).*

legalitate, precum şi pentru drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului, indiferent de rasă, sex, limbă sau religie, aşa cum sunt acestea afirmate în Carta ONU.

2.*Activităţi*

Activităţile UNESCO îmbracă, în general, trei principale forme:

acţiuni proprii de promovare a păcii;

asistenţă acordată ţărilor membre prin programe proprii sau în colaborare cu alte organizaţii şi instituţii internaţionale; a

cţiuni privind cooperarea intelectuală internaţională.

3.Structură

UNESCO cuprinde: *Conferinţa generală, Consiliul executiv si Secretariatul.*

15. Organizaţia Mondială a Proprietăţii Intelectuale (OMPI)[43]

Organizaţia Mondială a Proprietăţii Intelectuale a fost creată printr-o convenţie semnată la Stockholm la 14 iulie 1967, care a intrat în vigoare la 26 aprilie 1970. OMPI a devenit instituţie specializată a Naţiunilor Unite la 17 decembrie 1974 şi are sediul la Geneva.

1.*Obiective*

Obiectivul principal al OMPI este de a menţine şi promova în întreaga lume respectul proprietăţii intelectuale, sub toate aspectele sale.

[43] WIPO, iniţialele corespund denumirii în limba engleză *(World Intellectual Property Organisation).*

2.Activităţi

Pentru îndeplinirea obiectivelor menţionate, OMPI administrează cea mai mare parte a Uniunilor, instrumente juridice constituite pentru coordonarea diverselor activităţi legate de protecţia proprietăţii intelectuale, şi urmăreşte aplicarea tratatelor încheiate în acest domeniu.

3.*Structură*

Adunarea generală.

Conferinţa.

Comitetul de coordonare.

Comitetul permanent de informaţii în materie de proprietate industrială.

Biroul internaţional.

16. Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Dezvoltare Industrială (ONUDI)[44]

Prin rezoluţia 2089 (XX) din 20 decembrie 1965 Adunarea Generală a decis crearea, în cadrul ONU, a unei organizaţii autonome pentru promovarea dezvoltării industriale sub numele de Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Dezvoltarea Industrială (ONUDI). Statutul acestei organizaţii a fost fixat prin rezoluţia 2152 (XXI) din noiembrie 1966, ca organism autonom în cadrul ONU. În 1985, ONUDI a dobândit statutul de instituţie specializată a ONU. Sediul acestei organizaţii se află în oraşul Viena.

1.Obiective şi activităţi

ONUDI are ca obiective promovarea dezvoltării industriale a ţărilor în curs de dezvoltare, favorizarea cooperării economice

[44] UNIDO, iniţialele corespund denumirii în limba engleză *(United Nations Industrial Development Organisation).*

şi tehnice între ţările în curs de dezvoltare şi promovarea privatizării industriilor ţărilor în curs de dezvoltare.

2.*Structură*

Conferinţa generală.

Consiliul de dezvoltare industrială.

Comitetul de programe şi de buget.

Directorul general, conduce Secretariatul şi răspunde de activitatea curentă a Organizaţiei.

17. Organizaţia pentru Alimentaţie şi Agricultură (FAO)[45]

Constituirea FAO s-a bazat pe hotărârea reuniunii de la Hot Springs (SUA)din 1943 de întărire a cooperării internaţionale în domeniul alimentaţiei şi agriculturii. Actul său constitutiv - Constituţia Organizaţiei pentru Alimentaţie şi Agricultură - a fost adoptat în octombrie 1945. FAO îşi are sediul în oraşul Roma.

1.Obiective

Potrivit preambulului Constituţiei FAO, statele membre, prin acţiuni separate sau colective, se declară hotărâte să favorizeze bunăstarea comună.

2.*Activităţi*

FAO ajută direct ţările în curs de dezvoltare la elaborarea unor programe concrete de dezvoltare a unor sectoare sau zone, la a căror finanţare participă, inclusiv prin proiecte de asistenţă tehnică.

[45] FAO, iniţialele corespund denumirii în limba engleză *(Food and Agriculture Organisation).*

3.Structură
Conferinţa.
Consiliul.
Directorul general este şeful secretariatului.
Secretariatul..

18. Agenţia Internaţională pentru Energie Atomică (AIEA)[46]

Printr-o rezoluţie a celei de a XI-a sesiuni a Adunării Generale a ONU, din 1954, s-a hotărât crearea Agenţiei Internaţionale pentru Energia Atomică şi convocarea unei conferinţe internaţionale asupra utilizării energiei atomice în scopuri paşnice.

Agenţia Internaţională pentru Energie Atomică a fost plasată sub egida ONU, iar raporturile dintre cele două organizaţii sunt definite printr-un acord, aprobat de Adunarea Generală a ONU la 14 noiembrie 1957. Agenţia îşi are sediul în oraşul Viena.

1.Obiective

Agenţia urmăreşte „să grăbească şi să crească contribuţia energiei atomice la pace, sănătate şi prosperitate în lumea întreagă".

2.*Activităţi*

În general activităţile AIEA pot fi încadrate în patru domenii prioritare:

a) *Garanţii AIEA.*

b) *Cooperare tehnică.*

[46] IAEO, conform denumirii în engleză *(International Atomic Energy Organization)* Tel: (43) (1) 2060; Cable: INATOM V1ENNE; Telex: 112645 ATOMA; Fax: (43) (1) 20607.

c) *Proiecte.*
d) *Cercetare şi informare.*

3.Structură

Din punct de vedere instituţional AIEA funcţionează, ca şi alte organizaţii internaţionale interguvernamentale, printr-o Conferinţă generală, un Consiliu al guvernatorilor şi un Secretariat.

§19. Test

Exemple de subiecte de sinteză

1. Ce profil instituţional au instituţiile specializate din sistemul Naţiunilor Unite?
2. Indicaţi care sunt modalităţile prin care se realizează legătura acestora cu ONU?
3. Prezentaţi criteriile de clasificare a instituţiilor specializate, din punct de vedere al domeniilor în care acestea sunt competente. Exemplificaţi.
4. Prezentaţi, din punct de vedere al obiectivelor, activităţilor specifice şi structurii instituţionale, cel puţin câte o organizaţie, din fiecare dintre cele trei domenii identificate.
5. Particularitatea reprezentării statelor în organele de decizie ale OIM.
6. Care credeţi că au fost raţiunile pentru care AIEA – organizaţie internaţională distinctă – a fost pusă într-o legătură instituţională directă nu numai cu ECOSOC, ci şi cu Adunarea Generală şi cu Consiliul de Securitate al ONU?

Exemplu test tip grilă

Instituţiile specializate ale ONU:

cooperează cu Adunarea Generală a ONU pentru realizarea obiectivelor proprii;

sunt obligate să înainteze ECOSOC şi Adunării Generale

ONU rapoarte regulate cu privire la măsurile luate in executarea recomandărilor acestuia;

sunt coordonate în activitatea lor de către ECOSOC;

încheie cu ECOSOC un tratat multilateral.

§20. Bibliografie specifică

Bibliografie obligatorie

R.Miga Besteliu,*Drept internaţional Public.Curs universitar.Vol II*, ed. C.H.Beck, 2007

Bibliografie facultativă

- R.Miga Beşteliu, *Organizaţii internaţionale interguvernamentale,* ed. a III-a, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2006, Capitolul VIII;

- J.P. Cot, A. Pellet (editori), *La Charte des Nations Unies. Commentaire article par article,* Ed. Economica, Paris, 2006 (art. 55-70).

Unitatea de învăţare nr. 6
LIMITELE UTILIZĂRII FORŢEI ÎN DREPTUL INTERNAŢIONAL CONTEMPORAN. EVOLUŢIA SISTEMULUI DE SECURITATE COLECTIVĂ CREAT DE CARTA O.N.U.

Cuprins

§.1. Principiul interzicerii recursului la forta

§2. Utilizarea forţei în cadrul sistemului de securitate colectivă creat prin Carta O.N.U.

§3. Limitele sistemului de securitate colectivă creat de Carta O.N.U. Soluţiile practicii

§4. Evoluţia operaţiunilor de menţinere a păcii

§5. Două situaţii particulare: legitima apărare preventivă şi intervenţia umanitară

§6. Test

§7. Bibliografie specifică

Obiectivele unităţii de învăţare

După studiul acestei unităţi de învăţare veţi reuşi să:

stabiliţi corelaţia între principiul interzicerii utilizării forţei în relaţiile internaţionale şi principiul soluţionării paşnice a diferendelor;

- prezentaţi conţinutul dreptului la legitimă apărare;
- comparaţi trăsăturile operaţiunilor de menţinere a păcii;
- prezentaţi competenţele Adunării Generale ONU şi cele ale Consiliului de Securitate al ONU în domeniul menţinerii păcii şi securităţii internaţionale.

Sectiunea1
Principiul interzicerii recursului la forta

1. De la legalitatea războiului la interzicerea recurgerii la forţaă ca principiu al dreptului internaţional contemporan

Foarte multă vreme războiul a fost socotit ca unul din principalele instrumente de politică externă a statelor. *Până la înfiinţarea Societăţii Naţiunilor, dreptul la război (*jus ad bellum*) era considerat ca o manifestare normală a suveranităţii de stat şi mijloc de soluţionare a diferendelor dintre state.*

Pactul Societăţii Naţiunilor îşi propunea, printre principalele sale scopuri, pe acela de a veghea la menţinerea păcii şi de a oferi un cadru instituţional al organizării societăţii internaţionale în vederea evitării războaielor. Prin Pact se aduc serioase limitări dreptului statelor de a recurge la război, dar acesta nu interzice în general recurgerea la război.

Între anii 1925-1935, o serie de tratate internaţionale cuprind prevederi referitoare la nerecurgerea la război şi folosirea mijloacelor paşnice de reglementare a diferendelor. Dintre acestea, cel mai important este „Tratatul multilateral pentru renunţarea la război", cunoscut sub denumirea de **Pactul Briand-Kellogg**. Semnat la Paris la 26 august 1928 şi intrat în vigoare la 24 iulie 1929, România a aderat la el în 1929. Revine Cartei O.N.U. şi altor documente internaţionale, adoptate în baza acesteia, meritul de a fi completat aceste lacune şi de a proclama nerecurgerea la ameninţarea cu forţa sau la folosirea forţei şi reglementarea paşnică a diferendelor ca principii ale dreptului internaţional.

1.2.Principiul nerecurgerii la forţă sau la ameninţarea cu forţa în relaţiile internaţionale. Acest principiu este enunţat în Carta O.N.U. în paragraful 4 al articolului 2, dedicat principiilor

care să guverneze relaţiile dintre state. Una din ideile centrale, care defineşte conţinutul principiului nerecurgerii la forţă sau la ameninţarea cu forţa, se referă la faptul că teritoriul unui stat nu poate face obiectul **ocupării** militare rezultând din folosirea forţei, contrar dispoziţiilor Cartei, şi nici **dobândirii** de către un alt stat, ca urmare a recurgerii la ameninţarea cu forţa sau la folosirea acesteia. O a doua idee, de egală importanţă, priveşte interzicerea folosirii forţei sau a ameninţării cu forţa **împotriva independenţei politice a altui stat**.

2. Excepţiile prevăzute de Carta O.N.U.

2.1. Legitima apărare. Aplicarea principiului mai sus analizat nu înseamnă interzicerea folosirii forţei în orice împrejurare. În baza **art. 51 din Cartă**, statele membre au dreptul inerent la **autoapărare individuală sau colectivă**, căruia nici o dispoziţie din Cartă nu-i poate aduce atingere.

2.2. Recursul la forta, in conformitate cu dispozitiile Cap. VII, art 42 din Carta ONU. In cazurile pe care membrii Consiliului de Securitate sunt de acord sa le califice drept „amenintari impotriva pacii, incalcari ale pacii sau acte de agresiune", acest organ al ONU poate recurge la o serie de mijloace de constrangere impotriva statului „agresor", care pot ajunge,gradual, chiar pana la utilizarea fortei armate.

Secţiunea a 2-a
Utilizarea forţei în cadrul sistemului de securitate colectivă creat prin Carta O.N.U.

În schimbul angajamentului general asumat de statele membru O.N.U. de a renunţa la utilizarea forţei în relaţiile dintre ele, Carta O.N.U. crează un „**sistem de securitate**

colectivă" în baza căruia pacea şi securitatea internaţionale sunt asigurate prin competenţe atribuite în acest sens Consiliului de Securitate, Adunării Generale şi unor acorduri sau organisme regionale

2.1. Consiliul de Securitate, conceput ca principalul „agent" al acestui sistem,dispune, în virtutea Capitolului VII al Cartei („Acţiunea în caz de ameninţări impotrva păcii, de încălcări ale păcii şi de acte de agresiune") măsuri graduale de constrângere, mergând până la utilizarea forţei armate.

În funcţie de gravitatea situaţiei, Consiliul poate adopta, mai întâi, anumite **măsuri cu caracter provizoriu**, având drept scop să preîntâmpine agravarea acesteia (art. 40).

În condiţiile în care măsurile provizorii nu sunt executate sau nu produc rezultatul scontat, Consiliul poate decide împotriva statului care se face vinovat de una din cele trei situaţii expuse, **măsuri care nu implică folosirea forţei armate** (art. 41).

Dacă nici asemenea măsuri nu se dovedesc suficiente, Carta acordă Consiliului de Securitate competenţa de a decide **măsuri de constrângere implicând utilizarea forţei armate** (art. 42).

2.2. Adunarea Generală a O.N.U.

Potrivit art. 10 din Cartă „Adunarea Generală poate discuta orice chestiuni sau cauze ce intră în cadrul prezentei Carte sau care se referă la puterile şi funcţiile vreunuia din organele prevăzute în prezenta Cartă" şi „poate face recomandări" membrilor Naţiunilor Unite şi Consiliului de Securitate în asemenea chestiuni sau cauze.

Adunarea Generală nu poate interveni cu recomandări asupra diferendelor sau situaţiilor care sunt supuse examinării Consiliului de Securitate, **dacă acesta îşi exercită**, în privinţa

acelui diferend sau situaţii, funcţiile care îi sunt atribuite prin Cartă (art. 12 alin. 1). Adunarea Generală se poate pronunţa numai dacă Consiliul îi cere expres să ia poziţie asupra diferendului respectiv.

în anul 1950, Adunarea generală a adoptat **rezoluţia 377 (V) din 3 noiembrie 1950** („United for Peace"), prin care s-a urmărit să se atribuie Adunării Generale competenţe mai largi decât acelea ce rezultau din litera şi spiritul Cartei.

2.3. Rolul conferit de Carta O.N.U. organizaţiilor regionale în menţinerea păcii şi securităţii internaţionale. În Carta O.N.U. se precizează că statele membre O.N.U., părţi la acorduri ori organizaţii regionale, „trebuie să depună toate eforturile pentru rezolvarea paşnică a **diferendelor locale** prin intermediul unor astfel de acorduri sau organisme regionale, **înainte** de a le supune Consiliului de Securitate" (s.n.).

Printre cele mai reprezentative organizaţii internaţionale regionale, cu competenţe în domeniul menţinerii păcii şi securităţii şi, respectiv, al reglementării paşnice a diferendelor se numără Organizaţia Unităţii Africane, Organizaţia Statelor Americane, Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare în Europa, Liga Statelor Arabe.

Secţiunea a 3-a
Limitele sistemului de securitate colectivă creat de Carta O.N.U. Soluţiile practicii

„Războiul rece", neîncrederea şi tensiunile dintre Statele Unite şi URSS, precum şi dintre cele două „blocuri" create de acestea în jurul lor, au paralizat însă mecanismul de decizie din Consiliul de Securitate prin „veto-ul" opus de unele sau de celelalte.

Aceasta a făcut ca sistemul de securitate colectivă prevăzut

în Capitolul VII al Cartei să nu funcţioneze, în general, în perioada dintre 1950-1990.

În practică şi-au făcut treptat loc o serie de masuri dispuse mai ales de Consiliul de Securitate cunoscute sub denumirea de „operaţiuni de menţinere a păcii".

Secţiunea a 4-a
Evoluţia operaţiunilor de menţinere a păcii

În lipsa unor atribuţii conferite expres prin Cartă sau a unui regulament de procedură, unanim acceptat, practica acestor operaţiuni a impus o serie de particularităţi privind constituirea şi desfăşurarea lor:

(1) fiecare din aceste misiuni ONU sunt rezultatul unei iniţiative a Consiliului de Securitate sau, în situaţii excepţionale, a Adunării Generale;

(2) ele se compun din contingente militare, puse la dispoziţie de statele membre şi/sau după caz, din misiuni de observatori civili sau militari;

(3) mandatul şi durata desfăşurării lor sunt definite de ONU, cu luarea în considerare a particularităţilor fiecărei situaţii şi trebuie să aibă acordul statelor pe teritoriul cărora se desfăşoară;

(4) sunt plasate totdeauna sub autoritatea Secretarului General al ONU[47].

[47] În clarificarea rolului şi limitelor misiunilor ONU menţinerea păcii, un rol deosebit a revenit Secretarului General al Organizaţiei din perioada 1953-1961, Dag Hammerskjöld. În timpul mandatului acestuia, asemenea operaţiuni, la care ONU recurgea încă din 1948, au fost calificate ca o contribuţie deosebită a organizaţiei la soluţionarea conflictelor şi menţinerea păcii şi securităţii internaţionale. În ceea ce priveşte preocuparea de a găsi un temei legal în textele Cartei ONU, lui Dag Hammerskjöld îi este atribuită

După sfârşitul războiului rece, organizarea şi modalităţile de desfăşurare a Operaţiunilor ONU de menţinere a păcii înregistrează anumite noi trăsături.

În documentul cunoscut sub dennumirea „Agenda pentru pace”[48], Secretarul General identifică următoarele patru categorii de activităţi şi tipuri de operaţiuni:

- **diplomaţia preventivă**;
- **restabilirea păcii (peace-making**);
- **menţinerea păcii (peace-keeping)**;
- **consolidarea păcii (peace-building)**.

Secţiunea a 5-a
Două situaţii particulare: legitima apărare preventivă şi intervenţia umanitară

5.1. Legitima apărare preventivă.

Principiul nerecurgerii la forţă în relaţiile internaţionale interzice statelor de a utiliza forţa armată în soluţionarea diferendelor la care sunt parte.

Totuşi, dreptul internaţional contemporan admite două excepţii de la acest principiu:

(a) utilizarea forţei prin intermediul şi în cadrul „sistemului de securitate colectivă” creat de Carta ONU;

(b) exercitarea dreptului la autoapărare al statelor.

Dreptul inerent la autoapărare individuală, consacrat atât pe cale cutumiară, cât şi convenţională (art. 51 din Carta ONU) ridică problema începutului exerciţiului acestui drept. În acest sens, practica statelor a oferit exemple în care statele au invocat un aşa-numit **drept de autoapărare preventivă** (**legitima**

---

celebra formulă: „Operaţiunile de menţinere a păcii reprezintă Capitolul VI şi jumătate al Cartei”.

[48] Vezi Doc. A/47-277 din 17 iunie 1992.

apărare preventivă). pentru a răspunde, prin utilizarea forţei, nu numai la un atac actual, dar şi în cazul unui **atac iminent**. Depăşind justificările necesităţii de a preveni un atac iminent, în practica internaţională contemporană se încearcă chiar fundamentarea unui drept la **autoapărare anticipată**, în cazurile în care s-ar putea constata doar **pericolul unui atac.**

5.2 Intervenţia umanitară.

Intervenţia umanitară are în vedere utilizarea forţei în mod unilateral, de către un stat sau o coaliţie de state, în scopul de a preveni sau de a pune capăt violărilor grave ale drepturilor fundamentale ale omului împotriva persoanelor dintr-un alt stat, fără permisiunea statului pe teritoriul căruia este folosită forţa.

Întrucât intervenţia umanitară implică, cel puţin aparent, un „confict" cu alte principii consacrate ale dreptului internaţional, cum ar fi: respectarea suveranităţii statelor, nonintervenţia, libera alegere a sistemului politic, economic şi social, acest concept face la ora actuală obiectul dezbaterii în privinţa legalităţii şi legitimităţii sale.

§6. Test

Exemple de subiecte de sinteză

1. Stabiliţi corelaţia dintre principiul interzicerii utilizării forţei în relaţiile internaţionale şi principiul reglementării pe cale paşnică a diferendelor internaţionale.

2. Distingeţi între competenţele Adunării Generale a O.N.U. şi cele ale Consiliului de Securitate în materia menţinării păcii şi securităţii internaţionale.

3. Care este rolul organizaţiilor regionale în menţinerea păcii şi securităţii internaţionale?

4. Prezentaţi trăsăturile caracteristice ale operaţiunilor de menţinere a păcii.

5. Distingeţi între dreptul interent la autoapărare al statelor, autoapărarea preventivă şi autoapărarea anticipată.

6. Care sunt caracteristicile intervenţiei umanitare în dreptul internaţional contemporan?

Exemplu test tip grilă

Printre măsurile cu caracter coercitiv la care poate recurge Consiliul de Securitate nu figurează:

întreruperea relaţiilor economice;

ruperea relaţiilor interpersonale;

întreruperea comunicaţiilor feroviare, maritime, poştale;

ruperea relaţiilor diplomatice.

§7. Bibliografie specifică

Bibliografie obligatorie:

R. Miga Beşteliu, *Drept internaţional public.Curs universitar. Vol II*, Ed C.H.Beck,2007

Jurisprudenţă

- Cazul privind *Activităţile militare şi paramilitare în Nicaragua şi împotriva acesteia*,ICJ Reports,1986 Internet la adresa: http://www.icj-cij.org/icjwww/idecisions.html

- Cazul privind *Chestiuni referitoare la interpretarea şi aplicarea Convenţiei de la Montreal din 1971 rezultând din incidentul aerian de la Lockerbie (1992 – 2003)*, ICJ Reports,2003, Internet la adresa: http://www.icj-cij.org/icjwww/idecisions.html

Bibliografie facultativă

R. Miga Beşteliu, *Organizaţiile internaţionale interguvernamentale*, All Beck, ediţia a III-a, 2003;

Site-ul Internet al Organizaţiei Naţiunilor Unite: http://www.un.org/

Unitatea de învăţare nr. 7
ORGANIZAŢII EUROPENE ŞI EUROATLANTICE

Cuprins:

§1. Consiliul Europei

§2. Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord – NATO Consiliul Europei

§3. Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare în Europa (OSCE)

§4. Test

§5. Bibliografie specifică

Obiectivele unităţii de învăţare

După studiul acestei unităţi de învăţare veţi reuşi să:

prezentaţi temeiul pentru care NATO este o organizaţie militară deschisă;

- prezentaţi ce a determinat mondializarea NATO;
- comentaţi natura juridică a rezoluţiilor adoptate de Consiliul Europei;
- realizaţi o comparaţie între natura juridică a OSCE şi aceea a organizaţiilor internaţionale interguvernamentale, în general.

Secţiunea 1
Consiliul Europei

1.1. Origini şi evoluţie. Scopurile organizaţiei.

Ideea de a se realiza unitatea statelor Europei, după sfârşitul celui de al doilea război mondial, a fost exprimată de către Winston Churchill, încă din timpul războiului, dar declarată public de către acesta, pentru prima dată, în 1946, într-un celebru discurs rostit la Zurich. Vorbind atunci despre „Statele Unite ale Europei", el a sugerat, că un prim pas concret în această direcţie l-ar putea constitui crearea unui „Consiliu al Europei".

În aceeaşi perioadă încep să apară, într-o serie de state din Europa Occidentală, mişcări spontane, de orientări politice diferite, militând însă în vederea realizării aceluiaşi obiectiv, şi anume unitatea statelor Europei Occidentale, *pentru apărarea şi promovarea idealurilor care formează moştenirea lor comună*[49]. La 5 mai 1949, a fost semnat la Londra, între 10 state din Europa Occidentală[50], *Statutul* prin care se constituia **Consiliul Europei**, ca organizaţie regională interguvernamentală, cu sediul în oraşul Strasbourg, Franţa. În următoarele patru decenii, alte 13 state, revendicându-se ca aparţinând „spaţiului occidental" al continentului european, s-au alăturat Consiliului Europei (între care: Grecia, Islanda, Turcia, Republica Federală a Germaniei, Austria, Cipru, Suedia, Malta, Portugalia, Spania ş.a.).

---

[49] Cu privire la modalităţile instituţionale de realizare a unităţii europene, confruntarea cea mai dură a opus pe susţinătorii (venind, în special, din Marea Britanie) unei cooperări strict interguvernamentale, în cadrul căreia suveranitatea statelor rămânea intactă, acelora care considerau că unitatea Europei trebuia să meargă mult mai departe, spre realizarea unei adevărate federaţii.

[50] Belgia, Danemarca, Franţa, Irlanda, Italia, Luxemburg, Marea Britanie, Norvegia, Olanda, Suedia.

Sfârşitul războiului rece marchează **vocaţia deplin europeană** a Consiliului Europei, în sensul că organizaţia se deschide, imediat după 1990, statelor din Europa Centrală şi de Răsărit, pe măsură ce schimbările regimurilor politice din aceste state le-au permis acestora să se alăture democraţiilor occidentale, respectiv principiilor fondatoare ale organizaţiei. Astfel, în anul 2007, din Consiliul Europei fac parte 47 de state, „de la Atlantic la Urali"[51].

România a devenit membră în anul 1993, în urma ratificării de către Parlament, prin Legea nr. 46/1993, a Statutului de la Londra, actul constitutiv al organizaţiei.

1.2. Principiile fondatoare şi calitatea de stat membru. Principiile pe care se întemeiază coeziunea dintre statele membre ale Consiliului Europei, enunţate în art. 3 al Statutului şi calificate, aşa cum s-a menţionat, drept „moştenirea lor comună", spirituală şi morală, sunt următoarele:

– democraţia pluralistă;

– statul de drept;

– respectul drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale, garantat tuturor persoanelor care se află sub jurisdicţia fiecăruia din statele membre.

Conform unei rezoluţii „statutare", adoptată în 1993, organizaţia poate acorda statutul de ***observator*** unor state ne europene, ca şi unor organizaţii internaţionale, care doresc să coopereze cu Consiliul Europei şi împărtăşesc idealurile şi principiile acestuia. SUA şi Japonia beneficiază, din 1996, de acest statut, iar Mexicul din 1999. O altă formă de colaborare, oferită unor state sau entităţi statale, constă în obţinerea statutului de ***observator doar pe lângă Adunarea Parlamentară***

[51] Din organizaţie fac astfel parte, de exemplu, trei dintre fostele republici caucaziene ale URSS: Georgia, Armenia şi Azerbaidjan.

a organizaţiei. De un astfel de statut beneficiază Canada, Israelul, Mexicul şi Vaticanul.

Procedura de retragere, excludere sau suspendare. Orice stat membru are dreptul de a se retrage din organizaţie, prin simpla notificare adresată Secretarului general.

Suspendarea sau excluderea îmbracă însă forma unor sancţiuni, pe care le poate aplica Comitetul miniştrilor faţă de un stat care se face vinovat de *încălcarea gravă* a *principiilor fondatoare* ale organizaţiei, sau care nu îşi respectă obligaţiile financiare care îi revin în calitate de membru.

1.3. Structura instituţională. Consiliul Europei îşi desfăşoară activitatea prin trei organe, cu atribuţii specifice, şi un Secretariat. Un alt cadru de activitate, la care se recurge în ultimele decenii, îl reprezintă reuniunile la nivelul şefilor de stat sau de guvern (*summits*, engl./*sommets*, fr.), cu o periodicitate de 4-5 ani.

Comitetul miniştrilor este organul interguvernamental al organizaţiei, în cadrul căruia sunt direct reprezentate, prin miniştrii afacerilor externe, toate statele membre. Între reuniunile semestriale ale Comitetului miniştrilor, activitatea acestui organ se desfăşoară prin intermediul *Reprezentanţilor permanenţi* ai statelor membre pe lângă Consiliul Europei (***„Delegaţii miniştrilor"***).

În oricare din cele două formaţiuni, fiecare stat membru al Consiliului Europei dispune de *un vot.*

Adunarea parlamentară (APCE) este organul deliberativ al organizaţiei. Ea se compune din reprezentanţi ai statelor membre, desemnaţi dintre membrii parlamentelor lor naţionale. Fiecare stat membru urmează propria procedură de desemnare a reprezentanţilor şi supleanţilor săi în Adunarea parlamentară a Consiliului Europei, însă aceştia trebuie să aibă calitatea de

parlamentari în parlamentele lor naţionale. Adunarea parlamentară se reuneşte, în sesiune plenară, de patru ori pe an, timp de câte o săptămână, la Strasbourg.

Competenţele APCE, identificată uneori sub apelativul de „conştiinţa democratică a Europei", sunt, în principal, aşa cum s-a menţionat mai sus, deliberative şi de reflecţie:

i) poate dezbate orice probleme care se referă la scopurile şi atribuţiile organizaţiei şi poate transmite concluziile sale Comitetului miniştrilor, sub formă de ***recomandări.*** Aplicarea acestor recomandări este însă lăsată în competenţa statelor;

ii) poate emite şi ***rezoluţii*** prin care exprimă, asupra unor probleme de fond, un punct de vedere care nu angajează însă decât propria sa răspundere;

iii) formulează ***avize***, la solicitarea Comitetului miniştrilor şi emite ***directive*** asupra unor probleme de procedură, adresate, de regulă, comisiilor sale;

iv) propune statelor membre, spre adoptare, textul unor ***convenţii internaţionale multilaterale***, elaborat asupra unui mare număr de probleme de interes comun;

v) alege Secretarul general, judecătorii Curţii Europene a Drepturilor Omului şi Comisarul pentru drepturile omului al Consiliului Europei.

Secretarul general este persoana care reprezintă Consiliul Europei în relaţiile cu alte state sau organizaţii internaţionale. Lui îi revin şi o serie de alte responsabilităţi de natură politică şi administrativă.

Comisarul pentru drepturile omului[52]**.** Acest post a fost creat în 1999[53], ca o *instituţie independentă* în cadrul Consiliului Europei, având un rol complementar şi funcţii esenţialmente

---

[52] A se vedea, http//www.coe.int/T/E/Commissioner_H.R./Communication_Unit/.

[53] Rezoluţia Comitetului miniştrilor nr. 99/50.

preventive, atât prin raport cu celelalte organe ale organizaţiei, cât şi prin raport cu jurisdicţia Curţii Europene a Drepturilor Omului.

Congresul puterilor locale şi regionale este un organ consultativ, constituit în 1994. În cadrul acestuia se reunesc reprezentanţi ai autorităţilor locale şi regionale, din toate statele membre, într-un for de dezbateri şi dialog asupra problemelor de interes comun, legate în special de *exerciţiul democraţiei locale*.

În cadrul Congresului, a fost iniţiat şi propus spre ratificare statelor membre ale Consiliului Europei proiectul *Cartei europene a autonomiei locale*, care a intrat în vigoare la 1 septembrie 1988. Carta impune statelor părţi obligaţia de a înscrie în dispoziţiile lor constituţionale **principiul autonomiei locale** şi de a garanta colectivităţilor locale independenţa politică, administrativă şi financiară. O altă importantă convenţie, care îşi are originea în dezbaterile din cadrul acestui organ, este *Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare*, intrată în vigoare la 1 martie 1998.

1.4. Rolul Consiliului Europei în arhitectura instituţională europeană. Principalele domenii ale relaţiilor pan-europene la desfăşurarea cărora organizaţia şi-a adus contribuţia sa specifică sunt:

– În domeniul **protecţiei internaţionale a drepturilor omului**.

– Contribuţia specifică a Consiliului Europei la constituirea unui *corpus juris* european este concretizată în elaborarea şi adoptarea textului a peste două sute de **convenţii multilaterale**, sau alte instrumente juridice cu aceeaşi valoare normativă obligatorie, pentru statele care decid să devină părţi la acestea.

– Contribuţia Consiliului Europei la **dezvoltarea autonomiei locale** este realizată prin intermediul a două importante convenţii, Carta Europeană a Autonomiei Locale şi Carta Europeană a Autonomiei Regionale.

Secţiunea a 2-a
Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord – NATO

2.1. Condiţiile apariţiei şi obiectivele originare. Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord este o organizaţie internaţională interguvernamentală constituită pe principiile unei alianţe militare care urmăreşte să asigure apărarea colectivă şi securitatea statelor membre. În perioada 1945-1948, statele occidentale şi principalii lor aliaţi transatlantici din al doilea război mondial au asistat cu îngrijorare la intenţiile conducerii fostei Uniuni Sovietice de a-şi menţine, după sfârşitul războiului, forţa militară la întreaga sa capacitate, în pofida promisiunilor formulate în timpul războiului, şi de a demobiliza trupele sale angajate în operaţiunile militare din Europa şi Pacific.

Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord a luat astfel fiinţă prin intrarea în vigoare, în septembrie 1949, a Tratatului semnat la Washington în luna aprilie a aceluiaşi an, între SUA şi Canada, de o parte a Oceanului Atlantic, şi un număr de 10 state din Europa Occidentală (Marea Britanie, Franţa, Belgia, Olanda, Luxemburg, Norvegia, Danemarca, Islanda, Portugalia, Italia).

Obiectivul primordial al organizaţiei, astfel cum este definit prin **art. 5** din Tratatul de la Washington, îl constituie apărarea colectivă a statelor membre prin mijloace politice şi militare, un atac armat împotriva oricărui aliat fiind considerat un atac împotriva tuturor membrilor Alianţei.

Din Preambulul Tratatului se desprinde un alt obiectiv esenţial al Alianţei, acela de a salvgarda moştenirea comună şi civilizaţia popoarelor din statele membre, bazate pe cele trei valori fundamentale – *democraţia, respectul drepturilor omului şi statul de drept*.

2.2. Particularităţile NATO ca organizaţie internaţională interguvernamentală

2.2.1. Deşi prin obiective şi modul de funcţionare NATO a reprezentat, de la început, o alianţă militară bine închegată, în nicio etapă a evoluţiei sale ea nu şi-a propus obiective militare expansioniste.

2.2.2. Din punctul de vedere al relaţiei dintre structurile organizaţiei şi statele membre, NATO este o *organizaţie interguvernamentală de cooperare* care asigură suveranitatea şi independenţa statelor membre, constituindu-se într-un forum de consultări şi dezbateri asupra aspectelor politice şi militare ale securităţii şi apărării lor comune[54].

2.2.3. Încă de la constituirea sa, aşa cum rezultă din art. 10 al Tratatului de la Washington, NATO *nu s-a dorit a fi o alianţă militară închisă*: *„Părţile pot, prin acord unanim, să invite a adera la Tratat orice alt stat european, susceptibil să favorizeze dezvoltarea principiilor prezentului Tratat şi să contribuie la securitatea regiunii Atlanticului de Nord"* [alin. (1) al art. 10].

2.3. Lărgirea NATO după sfârşitul Războiului Rece. În urma schimbărilor politice intervenite în ţările din Europa Centrală şi de Răsărit, prin Declaraţia istorică de la Londra în 1990, NATO a decis să deschidă noi raporturi de cooperare cu o serie de state din această regiune, în vederea aderării lor la organizaţie. Un prim val de lărgire a organizaţiei se va finaliza prin semnarea **acordurilor de aderare la NATO** la 16 decembrie 1997 a **Poloniei, Ungariei şi Republicii Cehe**, acorduri intrate

[54] Articolul 4 al Tratatului de la Washington prevede că: „părţile se vor consulta, de fiecare dată când, după părerea uneia dintre ele, integritatea teritorială, independenţa politică sau securitatea uneia dintre părţi ar fi ameninţată."

în vigoare la 12 martie 1999. Din mai 2004, prin primirea în organizaţie a **Bulgariei, Estoniei, Letoniei, Lituaniei, României, Sloveniei şi Slovaciei**, alianţa numără **26 de state membre**.

2.4. Transformări intervenite în cadrul NATO, în noul mediu de securitate regională şi internaţională, după anul 1990.

2.4.1. *Noi ameninţări, noi obiective.*

Curând după 1990, a devenit evident că deşi sfârşitul războiului rece a înlăturat ameninţarea unui atac militar venind din răsăritul continentului european, în anumite zone din Europa de Est au izbucnit şi s-au acutizat o serie de focare de instabilitate, întreţinute mai ales de conflictele interetnice din spaţiul fostei Iugoslavii şi a fostei URSS. Aceste conflicte regionale au generat un climat de insecuritate la nivelul întregului continent, ceea ce a condus la concluzia că angajamentele iniţiale de apărare colectivă şi colaborare politică între statele membre continuau să ofere pentru acestea cea mai bună garanţie de securitate şi stabilitate.

Pentru prevenirea escaladării tensiunilor regionale apărute după sfârşitul războiului rece, NATO şi-a asumat, fără a modifica dispoziţiile tratatului constitutiv, alături de obiectivele originare, o serie de *noi obiective şi responsabilităţi*.

Unul din obiectivele originare, acela referitor la gestionarea crizelor a căpătat, în noile condiţii, o importanţă sporită şi noi dimensiuni, NATO asumându-şi responsabilitatea desfăşurării, atât în statele din interiorul Alianţei, cât şi în zonele din imediata sa vecinătate, a unor *Operaţiuni de menţinere a păcii sau de consolidare a păcii post-conflict,* după modelul dezvoltat în cadrul ONU;

După atacurile din 11 septembrie 2001, în care avioane civile au fost folosite, pe teritoriul SUA, ca arme de distrugere

în masă, *lupta împotriva terorismului internaţional* a devenit unul din *noile obiective* ale Alianţei, de o importanţă majoră.

Încă de la începuturile organizaţiei, în plin proces de refacere economică a statelor Europei Occidentale, *colaborarea economică dintre acestea* a fost considerată o garanţie a stabilităţii în ansamblul zonei euro-atlantice[55].

2.4.2. ***Noi structuri, noi forme de cooperare.*** Principalul vector pentru lansarea iniţiativelor majore de transformare şi deschidere a organizaţiei, în perioada ce a urmat anilor 1989-1990, l-au constituit „summit-urile" NATO **(Reuniuni ale Consiliului Nord-Atlantic la nivelul şefilor de stat şi de guvern)**.

O reuniune la nivelul şefilor de stat şi de guvern, ţinută în ianuarie **1994** la **Bruxelles**, lansează o importantă iniţiativă denumită *Parteneriatul pentru Pace*, prin care se formalizează cooperarea NATO cu o serie de state nemembre[56].

Odată cu sfârşitul războiului rece, NATO s-a preocupat de dezvoltarea unei cooperări constructive cu Rusia şi Ucraina, concretizată prin instituţionalizarea unor relaţii de parteneriat distincte. Astfel, între NATO şi Rusia s-a semnat, în 1997, *Actul fondator asupra relaţiilor mutuale, cooperării şi securităţii*, în urma

---

[55] Articolul 2 al Tratatului de la Washington: „Părţile vor contribui la dezvoltarea relaţiilor internaţionale paşnice şi amicale, consolidându-şi instituţiile libere, asigurând o mai bună înţelegere a principiilor pe care sunt fondate aceste instituţii, favorizând condiţiile adecvate pentru a asigura stabilitatea şi bunăstarea. Ele se vor strădui să elimine orice opoziţie în politica lor economică internaţională şi vor încuraja colaborarea economică între oricare dintre ele sau între toate."

[56] În 1995, NATO a instituit Dialogul Mediteranean cu 6 state: Egipt, Israel, Iordania, Mauritania, Maroc şi Tunisia, cărora li s-a alăturat în 2000 şi Algeria. Programul urmăreşte să faciliteze bunele relaţii în zona Mediteranei şi să consolideze procesul de înţelegere reciprocă, de securitate şi stabilitate regională.

căruia a fost constituit, ca o structură permanentă de contacte şi consultări, **Consiliul NATO-Rusia**.

În urma semnării, la Madrid, tot în 1997, a unei *Carte asupra unui Parteneriat distinct NATO-Ucraina*, cele două părţi au decis să se consulte şi să coopereze în domenii precum neproliferarea armelor nucleare, prevenirea conflictelor, gestionarea crizelor şi operaţiuni umanitare. A fost, de asemenea, constituită, ca un forum permanent de consultări, care se reuneşte de cel puţin două ori pe an, **Comisia NATO-Ucraina**.

La reuniunea la nivel înalt din **1999** de la **Washington** a fost adoptat *„Noul concept strategic al Alianţei*.

După 11 septembrie **2001**, la reuniunea la nivel înalt de la **Praga** din noiembrie 2002, a fost lansat un alt nou concept, pentru o *Strategie militară de apărare împotriva terorismului*, prin care aliaţii îşi exprimă angajamentul de a reprima terorismul, *oriunde interesele acestora o impun*.

La reuniunea la nivel înalt de la **Riga** din noiembrie **2006** a fost făcut public un alt document programatic de referinţă *„Orientarea Politică Cuprinzătoare"* („Comprehensive Political Guidance")[57], care trasează transformările şi priorităţile organizaţiei pentru următorii 10-15 ani[58].

2.5. Structura instituţională a NATO. Pentru realizarea obiectivelor originare ale organizaţiei, NATO dispune de o dublă structură – politică şi militară.

2.5.1. Organe politice

Consiliul Atlanticului de Nord este organul prin care sunt reprezentate toate statele membre. El se reuneşte de două ori pe

[57] Reuniunea de la Riga, www.nato.int/doc/pr.

[58] Ultima Reuniune NATO la nivelul şefilor de stat sau de guvern a avut loc la **Bucureşti, în aprilie 2008**.

an la nivelul Miniştrilor Afacerilor Externe ai statelor, iar între aceste întâlniri Consiliul funcţionează *în sesiune permanentă* prin ambasadorii statelor membre[59] pe lângă organizaţie.

Funcţionarea curentă a organizaţiei este asigurată de un ***Secretariat General*** cu sediul la Bruxelles. În fruntea acestuia se găseşte **Secretarul General** al organizaţiei care este desemnat în unanimitate de către Consiliul Atlanticului de Nord, pentru un mandat de 5 ani ce poate fi reînnoit. Pentru a asista Consiliul Nord-Atlantic în activităţile sale, au fost create peste 20 de *comitete* în variate domenii, precum: chestiuni bugetare, comunicaţii, mediu, planuri civile de urgenţă, utilizarea forţelor nucleare.

Adunarea Atlanticului de Nord reprezintă dimensiunea parlamentară a organizaţiei, întrucât din această structură fac parte membrii parlamentelor naţionale din cele 26 de state membre. La activităţile acestei structuri participă, de asemenea, în calitate de observatori, reprezentanţii unor state nemembre, aliate ale NATO, cum ar fi: Israel, Japonia sau Australia. Adunarea Atlanticului de Nord se reuneşte în 2 sesiuni anuale.

2.5.2. Organe militare. NATO nu dispune de o forţă armată proprie, dar şi-a dezvoltat, în decursul anilor, un aparat militar bine integrat, în cadrul căruia rolul central îl deţine ***Comitetul militar***. Comitetul militar se reuneşte de 2 ori pe an la nivelul şefilor de stat-major, sub preşedenţia Secretarului General, iar între aceste reuniuni funcţionează la nivelul ***reprezentanţilor militari*** care acţionează în numele şefilor de stat-major.

[59] În calitate de membru al NATO, fiecare stat desemnează pe lângă sediul organizaţiei de la Bruxelles câte un ambasador, asistat de o misiune permanentă.

Secţiunea a 3-a
Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare în Europa (OSCE)

3.1. Originea şi evoluţia Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa (CSCE) până în 1989.

Pregătită timp de trei ani în cadrul a numeroase reuniuni de experţi din statele menţionate, Conferinţa s-a întrunit la Helsinki, între 30 iulie-1 august 1975 la nivelul şefilor de stat sau de guvern din 33 de state europene, alături de SUA şi Canada. Principalul rezultat al Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa s-a concretizat prin adoptarea unui important document cunoscut sub denumirea de **Actul Final de la Helsinki.** Acesta a fost semnat la 1 august 1975 de către cei 35 şefi de stat sau de guvern. Actului Final de la Helsinki nu s-a dorit să i se confere forţa juridică a unui tratat, ci doar o valoare politică a cărei importanţă este dată de angajamentul şefilor de stat şi de guvern care l-au semnat.

Documentul este constituit din trei părţi, respectiv trei grupe de probleme (coşuri)[60] :

- **securitatea politică**

domeniul economic.

drepturile omului.

Cât priveşte importanţa Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare din 1975, alături de adoptarea Actului Final, un al doilea rezultat al acesteia l-a constituit angajamentul statelor participante de a continua să organizeze *noi reuniuni* ale Conferinţei, în cadrul cărora *să se urmărească progresele realizate* în domeniile cooperării şi securităţii înscrise în cele trei părţi ale Actului Final.

---

[60] Denumirea de „coşuri" (*baskets*, engl.) a fost adoptată atât în cadrul negocierilor premergătoare desfăşurării Conferinţei, cât şi în contactele ulterioare generate de conţinutul acestuia.

3.2. Urmările Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa, în perioada 1975-1989.

O primă reuniune care a urmat CSCE de la Helsinki, s-a desfăşurat la *Belgrad*, între 4 octombrie 1977-9 martie 1978, fără a înregistra demersuri concrete pe linia angajamentelor asumate.

O a doua reuniune CSCE s-a desfăşurat la *Madrid*, între 11 noiembrie 1980-9 septembrie 1983, în condiţiile sporirii tensiunilor între statele celor două blocuri şi mai ales a escaladării cursei înarmărilor.

Cea de-a treia reuniune a Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare din Europa s-a desfăşurat la *Viena*, între 4 noiembrie 1986-15 ianuarie 1989, anunţând o reluare a dialogului politic între cele două blocuri, prin venirea la conducerea URSS, în martie 1985, a lui Mihail Gorbaciov şi lansarea politicii de *perestroika* (reconstrucţie).

3.3. Instituţionalizarea Conferinţei, după 1989. Transformarea CSCE în OSCE. Schimbările profunde ce au avut loc în estul continentului european în cursul anilor 1989 şi 1990 au determinat statele participante la reuniunile CSCE să convoace o nouă reuniune, *la nivelul şefilor de stat sau de guvern*, care s-a desfăşurat în *noiembrie 1990* la *Paris.* Luând act de schimbările produse, această nouă reuniune a fost considerată ca evenimentul care a marcat încheierea războiului rece. Ea s-a soldat cu adoptarea unui alt important document **Carta de la Paris pentru o nouă Europă**, care proclamă „în mod formal" sfârşitul confruntărilor între est şi vest. Carta de la Paris marchează, de asemenea, iniţierea unui proces de instituţionalizare al CSCE prin decizia de a constitui, încă de la sfârşitul anului 1990, *o serie de structuri cu funcţionare periodică sau permanentă*, care să asigure continuitatea colaborării între

statele membre.

Reafirmând *actualitatea celor 10 principii consacrate prin Decalogul din 1975*, Carta defineşte rolul CSCE în noua configuraţie internaţională ca fiind acela de a edifica o Europă întemeiată pe *valorile democraţiei, păcii şi unităţii, şi respectul drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale*.

La reuniunea din *decembrie 1994* de la *Budapesta*, statele participante au decis, având în vedere structurile instituţionale care s-au dezvoltat începând cu 1990 în cadrul Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa, să schimbe denumirea acesteia în **Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare în Europa**. La OSCE au vocaţia de a participa toate statele continentului european, alături de SUA şi Canada, OSCE fiind, după ONU, organizaţia regională cu cea mai întinsă arie geografică, cuprinzând 56 de state „de la Vancouver la Vladivostok".

Obiectivul definitoriu al OSCE a devenit ***„securitatea prin cooperare"***. Punerea în practică a acestui obiectiv nu lasă loc niciunei hegemonii, ci impune o răspundere comună a statelor participante, transparenţă şi încredere.

3.4. Structura instituţională a OSCE se compune din următoarele organe, cu atribuţii de decizie sau deliberative:

– *Reuniunile la nivelul şefilor de stat sau de guvern* (*Summits*). De regulă, la sfârşitul fiecărei Reuniuni este făcută publică o Declaraţie de politică generală, ca şi alte documente cu valoare programatică[61].

[61] De exemplu, la Reuniunea de la Lisabona din 1996, a fost adoptată atât o Declaraţie de politică generală, cât şi un alt document de referinţă intitulat „Declaraţia de la Lisabona asupra unui Model comun şi cuprinzător de securitate pentru Europa în secolul XXI"; la Reuniunea de la Istanbul din 1999, alături de Declaraţia de politică generală, a fost adoptată şi Carta pentru Securitate în Europa.

– *Consiliul Miniştrilor de Externe*, care se reuneşte cel puţin o dată pe an, reprezintă un forum central de consultări politice, în cadrul căruia sunt examinate principalele aspecte ale securităţii şi cooperării pe continent şi sunt adoptate măsurile ce se impun pentru evitarea crizelor sau agravarea unora existente.

– *Consiliul Înalţilor Funcţionari (CIF)* acţionează ca o structură permanentă şi ca un agent al Consiliului Miniştrilor de Externe, între reuniunile acestuia.

– *Oficiul pentru Instituţii Democratice şi Drepturile Omului*, de la Varşovia, are ca principale atribuţii urmărirea desfăşurării de alegeri libere în statele membre, consolidarea instituţiilor democratice ale acestora şi serveşte ca un instrument de *alertă rapidă* în prevenirea izbucnirii unor conflicte.

– *Secretariatul OSCE* funcţionează la Praga.

– Începând cu anul 1992, a fost creată şi funcţia de *Înalt Comisar pentru Minorităţi*.

3.5. Contribuţia OSCE la soluţionarea paşnică a diferendelor între statele membre. Noile condiţii create în Europa şi în lume după sfârşitul războiului rece au făcut să sporească interesul pentru mecanismele de soluţionare paşnică a diferendelor în cadrul OSCE.

Din dispoziţiile documentului final al reuniunii CSCE de la Viena (1989) şi a Cartei de la Paris pentru o nouă Europă[62], rezultă că sistemul de reglementare paşnică a diferendelor în cadrul acestei organizaţii urma să se întemeieze pe următoarele elemente principale:

a) să se aplice litigiilor nereglementate pe calea contactelor directe dintre părţi (negocieri sau consultări). Aceasta

[62] Vezi Principiul 6 al Capitolului „Probleme privind securitatea în Europa" din documentul final al reuniunii de la Viena şi Capitolul „Orientări pentru viitor: securitate" din Carta de la Paris pentru o nouă Europă.

presupunea acceptarea recurgerii la o instanţă terţă pentru reglementarea acestei categorii de diferende, precum şi posibilitatea unei singure părţi la diferend de a cere intervenţia unui terţ;

b) sistemele de reglementare la care se va ajunge trebuie să le completeze pe cele existente, nu să se substituie acestora. Cu alte cuvinte, ele urmează să aibă un caracter **subsidiar**.

Negocierile, purtate în special în anii 1991 şi 1992, au condus la convenirea a patru sisteme de reglementare paşnică a diferendelor în cadrul organizaţiei, şi anume: (1) Procedura de la La Valetta, (2) Convenţia privind concilierea şi arbitrajul, (3) Dispoziţii privind o comisie de conciliere şi (4) Dispoziţii privind concilierea dirijată.

3.6. Dezvoltarea dimensiunii umane a CSCE/OSCE. Conceptul de *dimensiune umană* semnifică, în acest cadru, ansamblul angajamentelor asumate de statele membre în direcţia respectării drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului, în spiritul celor două Pacte internaţionale ale drepturilor omului, adoptate în cadrul ONU încă din 1966[63].

Astfel concepută, dimensiunea umană a fost, încă de la originile procesului CSCE, parte integrantă a acestuia, fiind cuprinsă atât în Decalogul de principii[64], cât şi în *coşul III* al Actului final.

Un rol esenţial pentru a urma această direcţie revine *Oficiului pentru Instituţii Democratice şi Drepturile Omului*,

---

[63] Este vorba despre cele două tratate internaţionale: Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice şi Pactul internaţional cu privire la drepturile economice, sociale şi culturale.

[64] Conform Principiului VII din Decalogul Actului final de la Helsinki statele participante se angajează „să respecte, pentru toţi, indiferent de rasă, sex, limbă sau religie, drepturile omului şi libertăţile fundamentale, inclusiv libertatea de gândire, conştiinţă, religie sau credinţă".

Comisarului pentru minorităţi, cât şi *Reprezentantului OSCE pentru libertatea presei*.

3.7. Contribuţia OSCE la gestionarea crizelor. Misiunile în teren (*field missions*, engl.)**.** În cazul unor tensiuni ori conflicte interne sau internaţionale în spaţiul statelor membre, prin această importantă direcţie de activitate OSCE este o prezenţă activă în zonă, prin *misiuni* al căror mandat permite acestora să se implice în acţiuni de: ***i)*** alertă timpurie; ***ii)*** diplomaţie preventivă; ***iii)*** managementul unui conflict deja declanşat, sau ***iv)*** reabilitarea post conflict a structurilor democratice într-un anumit stat.

§4. Test

Exemple de subiecte de sinteză

1. Care sunt principiile care alcătuiesc „moştenirea comună" a statelor membre ale Consiliului Europei?
2. Expuneţi principalele direcţii de acţiune care stau la dispoziţia Comisarului pentru drepturile omului al Consiliului Europei.
3. Comentaţi natura juridică a recomandărilor rezoluţiilor şi avizelor adoptate de organele Consiliului Europei.
4. Arătaţi care este temeiul pentru care NATO este o organizaţie militară deschisă.
5. Argumentaţi ce a determinat şi cum se manifestă mondializarea NATO.
6. Arătaţi care este cadrul instituţional în care se desfăşoară Parteneriatul
NATO-Rusia şi NATO-Ucraina.
7. Comparaţi natura juridică a OSCE cu acea a organizaţiilor internaţionale interguvernamentale, în general.
8. Cum s-au reflectat în obiectivele OSCE schimbările geopolitice intervenite pe continentul european în perioada

războiului rece/după sfârşitul războiului rece?

9. În ce constă particularitatea procesului de adoptare a hotărârilor în CSCE/OSCE?

10. Daţi exemple de structuri instituţionale din cadrul OSCE, care nu se regăsesc în structura „clasică" a unei organizaţii internaţionale.

Exemplu test tip grilă

NATO s-a înfiinţat ca urmare a :

Procedurii de la Valleta;

Conferinţei de la San Francisco din 1945;

adoptării Tratatului de la Washington din 1949;

Conferinţei de la Bretton Woods din 1945.

§5. Bibliografie specifică

Bibliografie obligatorie

R,Miga Beşteliu, *Drept internaţional publicCurs universitar, Vol II,* Ed. C.H.Beck 2007

Bibliografie facultativă

A.Popescu, A. Dinu, *Organizaţii europene şi euroatlantice,* Ed. Economică, Bucureşti, 2005;

Adrese internet: Consiliul Europei –http://www.coe.int/; NATO – http://www.nato.int/; OSCE – http://www.osce.org/.